

Dr. sc. Zlata Đurđević*

OSVRT NA REZULTATE RADA RADNE SKUPINE MINISTARSTVA PRAVOSUĐA ZA USKLAĐIVANJE ZAKONA O KAZNENOM POSTUPKU S USTAVOM REPUBLIKE HRVATSKE

Izvršenje odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske o nesuglasnosti Zakona o kaznenom postupku iz 2008. s Ustavom odvija se u dvije faze, od kojih je prva završila, a druga je u tijeku. Usklađivanje 17 članaka ZKP-a s Ustavom koje nije zahtijevalo dublju reformu provedeno je novelom ZKP-a iz prosinca 2012. godine. Radi izvršenja dijela odluke Ustavnog suda koji zahtijeva ispravljanje strukturalnih nedostataka i uravnoteženje hrvatskog kaznenog postupka na način da on ispuni obje ustavne funkcije: prvo, omogući djelotvoran progon i kažnjavanje počinitelja kaznenih djela i, drugo, štiti istodobno u dovoljnoj mjeri ustavna i konvencijska prava osumnjičenika, okrivljenika i optuženika od nezakonitih i arbitrarnih postupaka nadležnih državnih tijela, osnovana je radna skupina Ministarstva pravosuđa. Zadatak radne skupine bio je i uskladiti kaznenoproceno pravo s judikaturom Europskog suda za ljudska prava i pravnom stečevinom Europske unije. Rad se sastoji od tri dijela. U prvom se obrađuju formalni aspekti rada radne skupine kao što su osnivanje, sastav te način i intenzitet rada. U drugom se dijelu objavljuju Smjernice Ministarstva pravosuđa koje sadržavaju pravni okvir, načelnu odluku o modelu kaznenog postupka te ciljeve reforme. Treći dio donosi objavu konkretnih rezultata rada radne skupine Ministarstva pravosuđa o izvršenju odluke Ustavnog suda i ispunjenju smjernica, koje se odnose na izmjenu Zakona o kaznenom postupku kao i doticajnog zakonodavstva: Zakona o sudovima, Zakona o državnom odvjetništvu, Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, Zakona o policiji, Zakona o policijskim poslovima i ovlastima, Zakona o odvjetništvu, Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, Statuta Odvjetničke komore. Najvažnije izmjene kaznenog postupka odnose se na jedinstveni kazneni postupak za kaz-

---

* Dr. sc. Zlata Đurđević, redovita profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i voditeljica radne skupine za izradu nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku u 2013. godini

vena djela iznad pet godina, neovisnost, žurnost i učinkovitost istrage, novu strukturu i nove stadije u prethodnom postupku, uspostavu neovisne, žurne i učinkovite istrage, razgraničenje radnji tijekom izvida i istrage, uvođenje sudske kontrole kaznenog progona, procesna prava obrane u istrazi, ograničavanje dokazne snage iskaza svjedoka danih samo državnom odvjetniku, instancijsko pravno sredstvo protiv nepravilnosti u radu državnog odvjetnika i suda, jedinstveni spis predmeta, ispitivanje osumnjičenika u policiji uz prisutnost branitelja, inkvizitorno načelo na raspravi, ukidanje unakrsnog ispitivanja.

I. OSNIVANJE, PLATFORMA ZA RAD I NAČIN RADA

Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske odlučilo se za parcijalno izvršenje odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske od 19. srpnja 2012.¹ kojom je utvrđena neustavnost pojedinih odredaba Zakona o kaznenom postupku, ali i postojanje strukturalnih manjkavosti koje ugrožavaju ljudska prava i prava obrane, učinkovitost kaznenog postupka i uravnoteženost kaznenog procesnog poretka Republike Hrvatske. Rok za izvršenje odluke Ustavnog suda je 15. prosinca 2013., dakle manje od godine i pol dana od donošenja, pa je Ministarstvo pravosuđa odmah počelo raditi na izmjeni 17 ukinutih članaka ZKP-a čije se usklađenje moglo izvršiti na razini pojedinih odredaba te bez strukturalne i institucionalne reforme kaznenog postupka. Ministarstvo je prvu fazu usklađenja s odlukom Ustavnog suda priključilo tekućem radu na usklađivanju Zakona o kaznenom postupku s Kaznenim zakonom iz 2011. godine² te je već 11. listopada 2012. Vlada uputila zakonski prijedlog u prvo čitanje.³ Ministarstvo pravosuđa postupalo je žurno “radi što učinkovitije i brže zaštite ljudskih prava i ostvarivanja vladavine prava u kaznenom procesnom zakonodavstvu te ustavne obveze zakonodavca da u što kraćem vremenu ukloni ukazane manjkavosti i propuste”.⁴ Hrvatski sabor je nakon dvaju čitanja 7. prosinca 2012. jednoglasno donio novelu ZKP-a kojom je izmijenjeno 17 članaka kojima se “nije dublje zadiralo u strukturu zakonskog teksta”.⁵ Upućivanjem novele

---

¹ Odluka i rješenje br. U-I-448/2009, U-I-602/2009, U-I-1710/2009, U-I-18153/2009, U-I-5813/2010, U-I-2871/2011.

² Ministarstvo pravosuđa objavilo je u srpnju 2012. Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku radi usklađenja s Kaznenim zakonom iz 2011. koji je stupao na snagu 1. siječnja 2013.

³ Prilikom izrade prijedloga odredaba novele ZKP-a iz 2012. Ministarstvo pravosuđa je surađivalo s Katedrom za kazneno procesno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

⁴ Nacrt konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Ministarstvo pravosuđa, studeni 2012., Obrazloženje.

⁵ *Ibid.*

ZKP-a⁶ u redovitu zakonodavnu proceduru Vlada je prekinula niz izmjena kaznenoprocenih zakona donesenih u hitnom zakonodavnom postupku.⁷ Nažalost, taj veliki iskorak u transparentnosti zakonodavnog postupka i otvaranju prostora za stručnu raspravu pokazao se kao *rara avis* donošenjem novele Zakona o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije 28. lipnja 2013., kojim su se Vlada i Sabor ne samo vratili u “petu brzinu” donošenja zakona vezanih uz pravosuđe⁸ već su ga donijeli u postupku čija je formalna ustavnost sporna.⁹

Nakon završetka rada na prvoj fazi izvršenja odluke Ustavnog suda donošenjem ZID ZKP-a iz prosinca 2012., započela je s radom radna skupina Ministarstva pravosuđa čiji je temeljni zadatak bio ispraviti strukturalne nedostatke i uravnotežiti hrvatski kazneni postupak tako da s jedne strane bude učinkovit, a s druge strane da se ljudska prava i prava obrane ograničavaju kaznenoprocenim radnjama sukladno načelu razmjernosti.

Uvažavajući opseg i dubinu reforme kaznenog postupka koju zahtjeva odluka Ustavnog suda, Ministarstvo pravosuđa, kao što je to uobičajeno prilikom

---

⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku od 12. prosinca 2012 (NN 143/2012)

⁷ Opsežne novele ZKP-a iz 2009. i 2011., kao i niz doticajnih zakona i njihovih novela doneseni su u hitnom zakonodavnom postupku. Detaljnije v. Đurđević, Zlata (2011) Suvremeni razvoj hrvatskoga kaznenog procesnog prava s posebnim osvrtom na novelu ZKP iz 2011, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu br. 2, 311-357, 315.

⁸ Krapac, Davor (2008) Uvodna riječ glavnog urednika, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2., 7.

⁹ Ovom prilikom treba ostaviti po strani sadržajne nedostatke ovog zakona koji uređuje i materiju kaznenog procesnog prava, kao i okolnost da je riječ o ponovnoj i drugačijoj implementaciji neizmijenjene materije *acquis communautaire* iz 24. poglavlja: Pravda, sloboda i sigurnost, koje smo zatvorili 22. prosinca 2010. (v. Večernji list i tportal.hr od 28. lipnja 2013.) i samo upozoriti da se njime uspostavlja nova institucionalna struktura i postupak za kaznenopravnu suradnju u Europskoj uniji, što je učinjeno izmjenom ili zamjenom 80 članaka od postojeća 132 članka te dodavanjem novih preko 30 članaka. Opseg i dubina promjena govori da je riječ o donošenju novog zakona, a ne o noveli, a njegovo donošenje u hitnom postupku bez *vacatio legis* dovelo je do njegove formalnopravne neustavnosti zbog kršenja ustavnog zahtjeva koji dopušta odstupanje od sedmodnevnog vakacijskog razdoblja samo “zbog osobito opravdanih razloga”, koji ovdje nisu postojali jer se radilo o implementaciji iste pravne stečevine kao 2010. godine. Na taj problem nedavno je upozorio i Ustavni sud rekavši da upozorava i „na obvezu poštovanja ustavnog zahtjeva koji dopušta odstupanje od sedmodnevnog vakacijskog razdoblja samo “zbog osobito opravdanih razloga”. U dosadašnjoj parlamentarnoj praksi taj se zahtjev u pravilu nije poštovao. Preciznije: iz mnogobrojnih prijedloga zakona nije se moglo pročitati da se taj ustavni zahtjev poštuje. Razlozi kojima se obrazlažu “osobito opravdani razlozi” zbog kojih je potrebno da zakon stupi na snagu prije proteka sedmodnevnog vakacijskog razdoblja u prijedlozima zakona u pravilu se ne navode. Poslovnik Hrvatskog sabora tu ustavnu obvezu ne razrađuje. Ustavni sud utvrđuje da se dosadašnja parlamentarna praksa u primjeni članka 90. stavka 3. Ustava mora promijeniti i uskladiti sa zahtjevima koji su u njemu sadržani“ (odluka U-I-3845/2006 i U-I-5348/2012 od 23. siječnja 2013., točka 13.).

većih zahvata u systemske zakone, prije početka rada radne skupine donijelo je platformu za reformu kaznenog postupka. Riječ je o *Smjernicama za izradu nacrtu prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku* koje su postavile pravni okvir i ciljeve reforme.¹⁰ Donošenje takve platforme nametala je i sama odluka Ustavnog suda koja je otvorila pitanje ispravnosti novoprihvaćenog modela kaznenog postupka s državnoodvjetničkim kaznenim progonom i istragom utvrdivši njegove ustavne nedostatke. Ustavni sud je pri tome istaknuo da on nema ovlasti odlučivanja o izboru modela kaznenog postupka te da je odabir normativnog okvira ili zakonodavnog modela kaznenog postupka izraz državne kaznene politike koja je u isključivoj nadležnosti Hrvatskog sabora i Vlade (točka 10. odluke Ustavnog suda). Ministarstvo je prihvatilo gotovo cjelovitu verziju prijedloga Smjernica koju je izradila voditeljica radne skupine za izradu ZIDZKP-a, a posebno treba pozitivno istaknuti prihvaćanje uvrštavanja u Smjernice svih presuda Europskog suda za ljudska prava donesenih u kaznenim predmetima protiv Republike Hrvatske, kao i drugih presuda toga suda važnih za kaznenopravno područje, što je pokazivalo namjeru Ministarstva da ispuni hrvatske međunarodne obveze u području kaznenog procesnog prava.¹¹ Dio prijedloga teksta Smjernica koje je Ministarstvo odbilo odnosio se na dokaznu snagu rezultata istrage, pravo okrivljenika da ispituje svjedoke optužbe i sporazumijevanje.¹² Smjernice su objavljene u veljači 2013. godine na internetskoj stranici Ministarstva pravosuđa.¹³ Treba istaknuti da za razliku od Smjernica za izradu nacrtu prijedloga novoga Kaznenog zakona,¹⁴ kao i Načela za izradu novog zakona o kaznenom postupku¹⁵ koje je prihvatila Vlada RH, Smjernice za reformu ZKP-a nisu bile dokument Vlade, već Ministarstva pravosuđa.

Radna skupina koju je ministar pravosuđa osnovao rješenjem od 11. listopada 2012. imala je 16 članova koje su predložile relevantne institucije. Voditeljica radne skupine za izradu ZIDZKP-a bila je prof. dr. sc. Zlata Đurđević, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, predložena od Ministarstva pravosuđa kao i četiriju pravnih fakulteta u Hrvatskoj. Članovi radne skupine bili su prof. dr. sc. Mirjan Damaška, Yale Law School, prof. dr. sc. Elizabeta Ivičević Ka-

---

¹⁰ Sadržaj III. dijela Smjernica je objavljen u ovom radu u II. poglavlju. V. bilj. 26 i 27 *infra*.

¹¹ V. Smjernice, 2.3. Presude Europskog suda za ljudska prava

¹² V. bilješke u II. poglavlju ovog rada.

¹³ Smjernice se mogu preuzeti sa internetskih stranica Ministarstva pravosuđa, Uprava za kazneno pravo i probaciju (<http://www.mprh.hr/nacrt-prijedloga-zakona-o-izmjenama-i->), pristup 11. srpanj 2013.

¹⁴ V. Smjernice Vlade Republike Hrvatske za izradu Nacrtu prijedloga kaznenog zakona (2010) Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2., str. 553-579.

¹⁵ Pavišić, Berislav (2008) Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu., br. 2, 489-602, 514.

ras, Pravni fakultet u Zagrebu, doc. dr. sc. Matko Pajčić, Pravni fakultet u Splitu, Damir Kos, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Dražen Tripalo, Vrhovni sud Republike Hrvatske, Neven Cambi, Županijski sud u Splitu, Dragan Novosel, Glavno državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Darko Klier, Glavno državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Vitomir Bijelić, Ministarstvo unutarnjih poslova, dr. sc. Stjepan Gluščić, Ministarstvo unutarnjih poslova, dr. sc. Laura Valković, Hrvatska odvjetnička komora, Milenko Umičević, Hrvatska odvjetnička komora, Sanja Nola, pomoćnica ministra u Ministarstvu pravosuđa, Ana Kordej, Uprava za kazneno pravo i probaciju, Ministarstvo pravosuđa, Anamarija Pavičić, Ministarstvo pravosuđa, Gordana Klarić, Ministarstvo pravosuđa.¹⁶ Kao vanjska suradnica imenovana je dr. Marina Thode, stalna savjetnica na projektu EU IPA 2008 Potpora reformi kaznenog postupka pri Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske, a kao zapisničar radu radne skupine priključio se i Hrvoje Božić iz Ministarstva pravosuđa.

Radna skupina započela je s radom 8. veljače 2013. nakon izrade i objave Smjernica te je ukupno do 20. lipnja održala 28 cjelodnevnih sastanaka (od 9 do 16 sati), a dodatno su pojedini članovi radili u manjim grupama ili samostalno na pripremama pojedinih zakonskih prijedloga za radnu skupinu. Naime, sukladno podjeli zadataka koju je izradila voditeljica radne skupine, članovi su samostalno ili u grupi pripremali materijal za raspravu. Temeljno načelo rada radne skupine koje je usvojeno na prvom sastanku, bilo je da se sve odluke donose na sastancima u plenumu,¹⁷ a ne u manjim grupama. To se pravilo poštovalo sve do pred samo raspuštanje radne skupine 20. lipnja 2013.¹⁸ Sukladno Smjernicama u svome radu radna skupina se nije rukovodila samo međunarodnim i europskim propisima te judikaturom Ustavnog i Strasbourškog suda već i rješenjima iz austrijskog, švicarskog, njemačkog, talijanskog i francuskog ZKP-a čije prijevode je osiguralo Ministarstvo pravosuđa. Za izradu poredbenopravnih prikaza i međunarodnopravnih izvora koji su poslužili kao podloga za raspravu i donošenje zaključaka cijeloj radnoj skupini, posebno treba zahvaliti prof. dr. sc. Elizabeti Ivičević Karas koja je stručnošću i mar-

---

¹⁶ Prof. dr. sc. Mirjan Damaška, Yale Law School, nije fizički prisustvovao sastancima radne skupine zbog boravka u Sjedinjenim Američkim Državama.

¹⁷ Vidi zaključak br. 5. Bilješka sa sastanka radne skupine za izradu Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku Ministarstva pravosuđa od 8. veljače 2013.

¹⁸ Prvo odstupanje dogodilo se dana 12. lipnja kada je nadležna dužnosnica Ministarstva pravosuđa intervenirala u ovlasti voditeljice radne skupine te, organizirala rad na odredbama izvida i istrage od strane Ministarstva pravosuđa i dva člana radne skupine, a na temelju već izrađenih odredbi dostavljenih voditeljici radne skupine. Prema podjeli zadataka prijedlog odredaba stadija izvida i istrage za raspravu na radnoj skupini trebali su pripremiti Dragan Novosel, Stjepan Gluščić i Zlata Đurđević za sastanak radne skupine u ponedjeljak, 17. lipnja 2013. Takvo postupanje otežalo je daljnji rad radne skupine.

ljivošću bitno pridonijela kvaliteti prijedloga zakonskih rješenja, Draganu Novoselu koji je aktivno sudjelovao u svim sastancima radne skupine i pripremao brojna zakonska rješenja, Stjepanu Gluščiću na velikom doprinosu u pogledu ovlasti policije i odredaba prethodnog postupka. Svakako treba istaknuti i dr. sc. Lauru Valković, doc. dr. sc. Matka Pajčića te djelatnike Ministarstva Anu Mariju Pavičić, Anu Kordej i Hrvoja Božića koji su savjesno pripremali i izlagali prezentacije o pojedinim pitanjima kao i dr. Marinu Thode koja je radnoj skupini pomagala s rješenjima ne samo iz njemačkog zakonodavstva već i kroz preporuke stručnjaka na projektu Potpora reformi kaznenog postupka. Ostali članovi radne skupine svojim dolascima i aktivnim sudjelovanjem u raspravama također su pridonijeli radu i utjecali na odluke radne skupine.¹⁹

Sukladno Smjernicama i odluci Ustavnog suda, radna skupina je u odnosu na strukturalna pitanja koja se odnose na tijek postupka odlučivala kroz zaključke, dok je u ostalom dijelu gdje je god to bilo moguće odmah mijenjala zakonski tekst. Svi sastanci radne skupine dokumentirani su zapisnicima čiji su sastavni dio uvijek bili zaključci radne skupine kao i izmijenjene odredbe ZKP, a od 4. travnja i cjelokupna rasprava i istupi pojedinih članova. Do 22. svibnja 2013. izmijenjene su odredbe odnosno doneseni zaključci u odnosu na sve točke Ustavne odluke kao i Smjernica. Nakon toga se krenulo s sustavnom izmjenom odredaba Zakona o kaznenom postupku, počevši od općih odredaba odnosno od prvog članka.²⁰ Do raspuštanja radne skupine, pripremljeni su prijedlozi svih zakonskih odredaba iz ZKP kao i doticajnog zakonodavstva, osim zaštite osobnih podataka, postupka o žalbi na rješenje o istražnom zatvoru, postupka o pravnim lijekovima i oduzimanje imovinske koristi.²¹ Radna skupina zajednički je izradila sve odredbe općeg dijela (čl. 1. – 202. ZKP), izvide (čl. 204. – 215.: kaznena prijava, odbačaj po načelu legaliteta i svrhovitosti, izvidi, istraživanje, hitne istražne radnje) te posebne dokazne radnje. U odnosu na istragu, optuživanje, pripremno ročište i raspravu bili su pripremljeni

---

¹⁹ Sudac Vrhovnog suda Damir Kos, zbog spriječenosti drugim obvezama, sudjelovao je samo na četiri sastanaka radne skupine. Zahtjevu Ministarstva pravosuđa za postavljanjem dodatnog člana radne skupine sa Vrhovnog suda Vrhovni sud RH nije udovoljio.

²⁰ Unatoč mišljenju Ministarstva pravosuđa da treba krenuti od izmjena prethodnog postupka, zbog sustavne prirode postupka, ulančanosti i međuovisnosti kaznenoprocenih radnji i odredaba ispravno je bilo „krenuti od početka“ te prvo izmijeniti opće odredbe Zakona (uvodne odredbe, nadležnost, prava i ovlasti subjekata, mjere osiguranja prisutnosti, troškove i značenje zakonskih izraza), pa onda obraditi prethodni postupak. K tome, značajan dio odluke Ustavnog suda i Smjernica odnosio se na Opće odredbe (čl. 1. – 202. ZKP-a).

²¹ U svibnju 2013. Ministarstvo pravosuđa je iniciralo zakonsko uređenje oduzimanja imovinske koristi na način da se taj postupak ponovno propiše ZKP. Sadašnje uređenje u praksi se pokazalo kao potpuno neprimjereno i dovelo je do neprovođenja ove vrlo važne mjere za ostvarenje svrhe kaznenog postupka i kaznenog pravosuđa.

prednacrti odredaba sukladno zaključcima radne skupine.²² Dana 20. lipnja, za vrijeme trajanja radne skupine na kojoj su se izrađivale konačne odredbe istrage, voditeljica radne skupine dobila je od ministra pravosuđa Orsata Miljenića e-mail kojim raspušta radnu skupinu, a koji je istovremeno dostavljen na znanje drugim članovima radne skupine osim prof. dr. sc. Mirjanu Damaški.²³ Da bi se ispunio vremenski cilj objave teksta nacrtu ZIDZKP-a s obrazloženjem do 15. srpnja 2013. koji je postavio ministar pravosuđa,²⁴ nastavak rada na zakonskom tekstu preuzelo je Ministarstvo pravosuđa.²⁵ Do 25. srpnja 2013. kada je ovaj broj časopisa otišao u tisak, Ministarstvo pravosuđa nije objavilo Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku.

---

²² Pregled zaključaka i odredaba koje je izradila radna skupina nalazi se u III. poglavlju ovog rada.

²³ Odluka ministra o raspuštanju radne skupine od 20. lipnja 2013. bila je obrazložena prekoračenjem rokova za završetak rada iz rješenja o osnivanju radne skupine (1. svibnja 2013.) i nedostavljanjem odredaba prethodnog postupka do novog roka od 18. lipnja 2013. odnosno cijelog teksta do 15. srpnja 2013. Suprotno navedenom, radna skupina je do raspuštanja na temelju donesenih zaključaka i unošenjem već izmijenjenih odredbi pripremila prijedloge zakonskih odredaba za prethodni postupak kao i za raspravu nalazila se u fazi pročišćavanja tih nacrtu te je bila spremna i u mogućnosti poštovati rok od 15. srpnja 2013. Posebno je važno navesti da su rokovi navedeni u rješenju o osnivanju radne skupine bili instruktivni, što je utvrđeno u zaključku br. 3. na prvom sastanku radne skupine, a da se u slučaju nužde spominjala i mogućnost hitnog zakonodavnog postupka (V. bilješku sa sastanka od 8. veljače 2013.), ali tim s obzirom na intenzitet i rezultate rada radne skupine nije bilo nikakve potrebe. Voditeljici radne skupine tu procjenu nije bilo omogućeno izravno izložiti nadležnom ministru, što je bilo nužno te mu je stoga uputila pisano očitovanje u kojem je navela razloge protiv načina na koji je raspuštena radna skupina.

²⁴ Voditeljica radne skupine predložila je da objava nacrtu bude 19. srpnja 2013., točno godinu dana od objave odluke Ustavnog suda o nesuglasnosti ZKP-a s Ustavom.

²⁵ Dana 17. srpnja 2013. izbrisana je obavijest o radnoj skupini za izradu nacrtu ZIDZKP-a sa web stranice Uprave za kazneno pravo i probaciju Ministarstva pravosuđa te su u rubrici Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku umjesto članova radne skupine stavljene Smjernice za izradu ZKP. <http://www.mprh.hr/zakonodavne-aktivnosti>, 17. srpnja 2013.

II. SMJERNICE MINISTARSTVA PRAVOSUĐA ZA REFORMU ZKP-a U 2013. GODINI²⁶

Smjernice Ministarstva pravosuđa za reformu ZKP-a u 2013. godini sastoje se od tri djela: 1. Razvoj i obilježja hrvatskog kaznenog procesnog prava koja obuhvaćaju i pregled parcijalnih izmjena ZKP-a iz prosinca 2012. radi izvršenja odluke Ustavnog suda, 2. Normativni okvir za predstojeću reformu, 3. Smjernice predstojeće reforme. U nastavku se izlaže samo treći dio Smjernica koji sadržava sedam glavnih smjernica u integralnoj verziji kako ih je usvojilo Ministarstvo pravosuđa.²⁷ One su polazište kao i obrazloženje zakonskih rješenja koja je usvojila radna skupina, a koja se izlažu u trećem poglavlju ovog rada. U bilješkama ispod smjernica nalaze se dijelovi teksta smjernica koje je napisala voditeljica radne skupine, ali ih Ministarstvo pravosuđa nije prihvatilo, a ona su se također pokazala kao relevantna za rezultate rada radne skupine.

3. Smjernice predstojeće reforme

Ustavni sud je u svojoj odluci od 19. srpnja 2012. ustanovio određene ustavne nedostatke novoprihvaćenog modela kaznenog postupka s državno-odvjetničkim kaznenim progonom i istragom, istaknuvši pritom da on nema ovlasti odlučivanja o izboru modela kaznenog postupka. Također, Ustavni sud je naveo da u postupku ocjene ustavnosti prihvaća dinamičku ili evolutivnu interpretaciju tzv. kaznenih odredaba Ustava (toč. 13. Odluke Ustavnog suda) kojom uvažava potrebu stalnog unapređenja kaznenoprocenog modela uvjetovanog europeizacijom, internalizacijom i globalizacijom suvremenog društva i pravnog poretka.²⁸

Odabir normativnog okvira ili zakonodavnog modela kaznenog postupka izraz je državne kaznene politike koja je u isključivoj nadležnosti Hrvatskog Sabora i Vlade (toč. 10 Odluke Ustavnog suda). Stoga prije početka rada na

---

²⁶ Smjernice za izradu nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku izradila je prof. dr. sc. Zlata Đurđević, voditeljica radne skupine za izradu ZIDZKP, u suradnji s Sanjom Nolom, pomoćnicom ministra u Ministarstvu pravosuđa te djelatnicama Ministarstva pravosuđa Anom Kordej, Anamarijom Pavičić i Gordanom Klarić. Smjernice su objavljene u veljači 2013. godine na internetskoj stranici Ministarstva pravosuđa: <http://www.mprh.hr/zakonodavne-aktivnosti>, 21. veljače 2013.

²⁷ Integralna verzija Smjernica objavljena je kao uvodni tekst u: *Đurđević, Zlata (2013) Zbirka zakona iz kaznenog procesnog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, te se može skinuti sa web stranice Ministarstva pravosuđa.

²⁸ V. *Đurđević, Zlata (2011) Uvod*, 2.3.4. Internacionalizacija i europeizacija kaznenopravnog sustava, Zbirka zakona iz kaznenog procesnog prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, XXI-XXII.

zakonodavnoj reformi treba donijeti načelne odluke o modelu kaznenog postupka i ciljevima reforme. Kroz ove Smjernice za provođenje reforme Zakona o kaznenom postupku Ministarstvo pravosuđa zauzima stav da ostaje pri modelu kaznenog postupka sa državnoodvjetničkom istražnom funkcijom u koji se obvezuje ugraditi pozitivne obveze i procesne garancije određene Odlukom Ustavnog suda, odlukama Europskog suda za ljudska prava te europskim i međunarodnim pravom. Reformirani kazneni postupak s državnoodvjetničkom istragom mora ispuniti obje ustavne funkcije: prvo, omogućiti djelotvoran progon i kažnjavanje počinitelja kaznenih djela i, drugo, štiti istodobno u dovoljnoj mjeri ustavna i konvencijska prava osumnjičenika, okrivljenika i optuženika od nezakonitih i arbitrarnih postupaka nadležnih državnih tijela (toč. 14. Odluke Ustavnog suda).

Ustavni sud pridržao je pravo ispitati jesu li novim zakonskim rješenjima koja će biti donesena u postupku izvršenja njegove Odluke ispunjene pozitivne ustavne obveze koje je postavio (toč. 247. Odluke Ustavnog suda).

1. Smjernica: Uravnoteženje kaznenoprocenog poretka u odnosu na tri temeljne kategorije kaznenih djela: kriminalitet koji prijeti organiziranom životu u zajednici, klasični kriminalitet i lakši kriminalitet

Ustavni sud je u svojoj Odluci upozorio na dvije kategorije kaznenih djela s obzirom na težinu njihovih posljedica za društvo u cjelini koje zahtijevaju različite procesne forme: prvo, tzv. "djela koja prijete organiziranom životu u zajednici" i drugo "klasična" kaznena djela. Njima treba pridodati i treću kategoriju, lakša kaznena djela koja dopuštaju ubrzane forme postupanja. Međutim, usprkos nužnosti njihovog razlikovanja, Ustavni sud ističe da različite kategorije kaznenih djela ne treba procesuirati kroz paralelne sustave kaznene procesnopravne zaštite, već inzistira na stvaranju jedinstvenog normativnog modela kaznenog postupka i zajedničkih kaznenoprocenih načela za sva kaznena djela, dakle na jedinstvenom Zakonu o kaznenom postupku. Pri tome Ustavni sud ističe da načelo vladavine prava i zaštita ljudskih prava na kojima počivaju suvremena demokratska društva zahtijevaju da opći kaznenoproceni poredak bude prilagođen i uređen prema standardima primjerenim "klasičnim" kaznenim djelima, a sva odstupanja od tih standarda koja bi bila opravdana za kategoriju kaznenih djela koja prijete organiziranom životu u zajednici u načelu bi morala biti propisana u obliku iznimaka od općeg pravila (toč. 184.3. Odluke Ustavnog suda). Stoga, temeljni oblik kaznenog postupka odnosno redoviti kazneni postupak treba biti predviđen za klasična teška kaznena djela, dok za kategoriju kaznenih djela koja prijete organiziranom životu u zajednici i lakših kaznenih djela treba propisati posebne procesne forme koje odgovaraju zahtjevima učinkovitosti kaznenog postupka, zahtjevima ekonomičnosti kao i

zaštiti ljudskih prava. Kazneni postupak za tzv. “djela koja prijete organiziranom životu u zajednici” kao što su terorizam, organizirani kriminalitet, složena gospodarska kaznena djela te posebno teška koruptivna djela sadržavati će, kako bi se osigurala učinkovitost kaznenog postupka, radnje i mjere kojima se bitno više ograničavaju prava obrane i druga temeljna ljudska prava prilikom poduzimanja istražnih radnji nego što je to slučaj u redovitom kaznenom postupku (v. toč. 184.3 Odluke Ustavnog suda). Za lakša kaznena djela treba propisati skraćeni kazneni postupak u kojem će se iz razloga ekonomičnosti pojednostaviti pojedine procesne forme.

Dakle, Zakon o kaznenom postupku treba sadržavati kao i do sada dva oblika kaznenog postupka. Redoviti za klasična teška kaznena djela i djela koja prijete organiziranom životu u zajednici,²⁹ pri čemu će za drugu kategoriju kaznenih djela biti kao iznimka propisane radnje i mjere kojima se teže ograničavanje prava obrane i ljudska prava, te skraćeni kazneni postupak za lakša kaznena djela.

2. Smjernica: Jačanje učinkovitosti istrage/kaznenog postupka

Provođenje učinkovite istrage za teška kaznena djela jedna je od najvažnijih pozitivnih proceduralnih obveza države iz čl. 2., 3. 5. i 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Pojam učinkovite istrage ne odnosi se samo na prethodni postupak već na učinkovitost cijelog kaznenog postupka koji mora rezultirati s kažnjavanjem krivog počinitelja.³⁰ U tu svrhu treba ustrojiti i osposobiti kazneno pravosuđe, a kroz zakon o kaznenom postupku stvoriti odgovarajući pravni okvir za kazneni progon i kažnjavanje počinitelja kaznenih djela.

Europski sud za ljudska prava postavio je standarde učinkovite istrage, a odnose se na (v. i toč. 121. Ustavne odluke):

- a) adekvatnost istrage za utvrđivanje i kažnjavanje počinitelja,
- b) sveobuhvatnost istrage – istraga mora biti detaljna i brižljiva, mora obuhvatiti sve relevantne okolnosti te se moraju poduzeti svi razumni koraci za osiguranje relevantnih dokaza,
- c) neovisnost i nepristranost istražitelja – zahtijeva nepovezanost osoba uključenih u istraživanje s osobama uključenim u događaj koji istražuju (hijerarhijski, institucionalno, stvarno)

---

²⁹ Nije prihvaćena izričita smjernica da se pod klasično teškim kaznenim djelima podrazumijevaju kaznena djela zapriječena kaznom zatvora od najviše pet godina do dugotrajne kazne zatvora. To je naknadno postao jedan od zaključaka radne skupine. V. III. 1. Jedinstveni kazneni postupak s posebnim procesnim formama za tri kategorije kaznenih djela.

³⁰ O ovom načelu i judikaturi Europskog suda v. *Batistić Kos, Vesna* (2012) Pozitivne obveze prema Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zagreb: Narodne novine, 123-124.

- d) žurnost istrage – istraga mora biti inicirana promptno i provedena s razumnom ekspeditivnošću kako bi se postigla najbolja količina i kvaliteta dostupnih dokaza,
- e) transparentnost - mora postojati javna kontrola istrage i njenih rezultata radi jačanja odgovornosti osoba uključenih u istraživanje, te stvaranje i zadržavanje tzv. vanjskog dojma neovisnosti i nepristranosti istraživanja u cilju jačanja povjerenja javnosti. Javna kontrola ne smije ugroziti svrhu istrage niti temeljna prava osoba uključenih u istraživanje,
- f) uključenost žrtve - žrtve moraju, u opsegu nužnom za osiguranje svojih legitimnih interesa, primati informacije u vezi s napretkom i ishodom njihovih zahtjeva, napretku istrage i progona, izvršenju sudskih odluka i svih mjera poduzetih u svrhu popravljivanja štete koju su pretrpjeli,
- g) obveza poduzimanja kaznenog progona kada na to ukazuje rezultat istraživanja.

Od gore istaknutih standarda učinkovite istrage u ZKP/08 uočavaju se nedostaci u odnosu na: a) neovisnost i nepristranost, b) žurnost, c) transparentnost.

2.1. Neovisnost i nepristranost istražitelja

ZKP/08 predviđa da u svim slučajevima, bez obzira na okolnost tko je osumnjičenik, izvide provodi policija, a kazneni progon i istragu provodi državno odvjetništvo. Europski sud za ljudska prava je u šest predmeta osudio Hrvatsku zbog nepostojanja neovisne istrage (*Beganović, Dolenc, Skendžić i Krznarić, Đurđević, V.D., Bajić*).³¹

Neovisnost znači postojanje hijerarhijske ili institucionalne neovisnosti, kao i stvarne neovisnosti (*Skendžić i Krznarić, § 77, V.D., § 65*). Neovisnost mora biti potpuna, u pravu i u praksi. To podrazumijeva da osobe koje su umiješane u događaj, ne mogu biti uključene u prikupljanje dokaza niti u prethodni postupak odnosno da istražitelji ne mogu biti dio iste jedinice kao osobe koje se istražuju. Neovisnost istrage je posebno važna za uspostavu javnog povjerenja u monopol države pri provedbi svojih ovlasti.³²

Zakon o kaznenom postupku i sporedno zakonodavstvo trebaju osigurati neovisnost istrage od državnih službenika i dužnosnika impliciranih u kaznena djela. Strukturalno odvajanje doprinijeti će neovisnosti, a time i objektivnosti istrage što će rezultirati ne samo njezinom učinkovitošću već i ispuniti

---

³¹ Sažetke navedenih presuda v. *Krpac, Davor / Đurđević, Zlata / Ivičević Karas, Elizabeta / Bonačić, Marin / Burić, Zoran* (2013) Presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske u kaznenim predmetima, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

³² V. poglavlje 3.3.3. Neovisnost i nepristranost istražitelja, *Batistić Kos*, 2012, 114-117.

očekivanja javnosti u vezi njezinog legitimiteta.³³ U tom smislu treba razmotriti rješenja iz Zakona o državnom odvjetništvu.³⁴

Kada se radi o sucima kao osumnjičenicima, institucionalna i funkcionalna neovisnost je osigurana jer kazneni progon i istragu provode policija i državno odvjetništvo, a suci imaju supstancijalnu i personalnu neovisnost nužnu za suđenje drugim sucima. Međutim, ipak je u nekoliko predmeta Europski sud za ljudska prava utvrdio da istraga koju su vodili suci nije bila neovisna jer su donosili odluke na temelju dokaza koje su prikupila tijela koja nisu bila neovisna (*Dolenec, Skendžić i Krznarić, Đurđević, V.D., Bajić*).

Pri ispunjenju zahtjeva neovisnosti i nepristranosti istražitelja mora se također voditi računa i o tome da se niti odluke nadležnih tijela ne mogu donositi na temelju izvješća ili dokaza koje su prikupili policajci ili zatvorski službenici koji nisu bili neovisni od osumnjičenika. U predmetu *Dolenec* je utvrđeno da istraga zbog zlostavljanja u zatvoru nije bila neovisna jer je provedena od strane zatvorskog osoblja (§ 152-157). U predmetu *Skendžić i Krznarić* utvrđeno je da je za istragu bila zadužena ista policijska postaja čiji su službenici uhitili osobu koja je nestala nakon uhićenja. U predmetu *Đurđević* je utvrđeno da su jedinu istragu proveli policijski službenici iz iste policijske postaje podvrgnuti istomu zapovjednom lancu kao i osumnjičeni policijski službenici (§ 87), a u ponašanju državnog odvjetništva nedostajalo je nužne transparentnosti i dojma neovisnosti s obzirom na to da je državno odvjetništvo odbacilo kaznenu prijavu isključivo na temelju policijskog izvješća, a nije samo ispitalo svjedoke ili naložilo vještačenje ozljeda (§ 89 – 90). U predmetu *V.D.* državno odvjetništvo je odbacilo kaznenu prijavu samo na temelju iskaza policajaca koji su sudjelovali u događaju u kojem je osoba s duševnim smetnjama zadobila teške tjelesne ozljede (§ 82-83).

U cilju osiguranja provođenja neovisne istrage protiv državnih službenika i dužnosnika, pravni okvir treba osigurati da izvide i istragu protiv tih kategorija osoba mora samostalno provoditi tijelo nadležno s obzirom na stadij postupanja, pri čemu konkretni istražitelj mora biti nepristran i neovisan od osumnjičenika. Pritom je posebno potrebno razmotriti problem u odnosu na istraživanje protiv čelnika hijerarhijski strukturiranih tijela uključenih u istraživanje (policija, državno odvjetništvo) na način kako je to ukazano Odlukom Ustavnog suda.³⁵

---

³³ Ibid.

³⁴ V. *infra* III. 6. Neovisnost istražitelja (policijskih i državnoodvjetničkih)

³⁵ Nije prihvaćena konkretnija smjernica o osiguranju neovisnosti istrage koja bi odredila da u cilju izvršenja pozitivne obveze provođenja neovisne istrage prema policajcima i zatvorskim službenicima, pravni okvir treba osigurati da izvide i istragu protiv policajca mora samostalno provoditi državno odvjetništvo uz pomoć policajaca koji su neovisni od osumnjičenika, a protiv zatvorskog službenika sudac izvršenja odnosno državno odvjetništvo, te da svoje odluke ne smiju donositi isključivo na temelju iskaza državnih službenika koji su sudjelovali u događaju.

Također je odbijen prijedlog o sudskoj istrazi protiv čelnika državnog odvjetništva koji je glasio "Najveći strukturalni nedostatak postoji u odnosu na istragu protiv službenika državnog

2.2. Žurnost u provođenju istrage: propisivanje rokova i djelotvornog pravnog sredstva protiv odugovlačenja postupka

Neaktivnost i odugovlačenja u provođenju istrage odnosno vođenja kaznenog postupka uzrok su većine povreda proceduralne obveze učinkovite istrage utvrđenih u presudama protiv Republike Hrvatske. Kako je navedeno, istraga mora biti inicirana promptno i provedena s razumnom ekspanzivnošću kako bi se postigla najbolja količina i kvaliteta dostupnih dokaza. Državno odvjetništvo i sud moraju provesti kazneni postupak u razumnom roku i bez odugovlačenja.

Jedan od ključnih ciljeva ZKP/08 bilo je poboljšanje procesnih pravila koja uređuju mjere za učinkovito postupanje (V. Načela za izradu ZKP/08).³⁶ Stoga je kako bi pojačao procesnu disciplinu subjekata u kaznenom postupku, zakonodavac u ZKP/08 uveo brojne rokove i procesne posljedice njihovog prekoračenja za procesne stadije i radnje u prethodnom postupku. Međutim, sudska praksa kao i Ustavni sud je ustanovio bitne nedostatke tih odredaba te je nametnuo zakonodavcu pozitivne obveze njihovog ispravljanja.

2.2.1. Propisivanje rokova i procesnih sankcija za njihovo nepoštivanje

Prema Odluci Ustavnog suda potrebno je propisati rokove za rješavanje kaznene prijave (odbačaj, optuženje) u slučajevima kada se ne provodi istraga (toč. 246/1. Odluke Ustavnog suda) dakle za stadij kaznenog progona. Ova obveza je povezana s obvezom utvrđivanja trenutka započinjanja formalnog kaznenog progona odnosno trenutka od kada se osoba nalazi u statusu osumnjičenika, o čemu se mora obavijestiti (toč. 246/1. Odluke Ustavnog suda).

Kod propisivanja rokova za poduzimanje radnji ili stadija potrebno je odrediti prirodu tih rokova (instruktivni ili prekluzivni) te propisati odgovarajuće procesne ili druge odgovarajuće sankcije u sporednom zakonodavstvu za njihovo nepoštivanje. Navedeno nije propisano kod rokova za podizanje optužnice (toč. 115. Odluke Ustavnog suda) te kod rokova za nadzor nad komunikacijom uhićenika i branitelja (toč. 65. Odluke Ustavnog suda).

---

odvjetništva. Kada postoji sumnja da je kazneno djelo počinio službenik državnog odvjetništva, samo će državno odvjetništvo protiv njega poduzimati kazneni progon i istragu. S obzirom da je državno odvjetništvo hijerarhijska, centralizirana i monokratska organizacija, sustav u kojem monopol kaznenog progona ima državno odvjetništvo ne može osigurati neovisnu istragu protiv državnog odvjetnika, osobito protiv viših državnih odvjetnika ili glavnog državnog odvjetnika. Stoga je potrebno osigurati da izvide i istragu protiv državnog odvjetnika provodi policija i sud.“

³⁶ V. Najvažniji razlozi i ciljevi reforme kaznenog postupka prema Načelima, str. 2. c) poboljšanje procesnih pravila koja uređuju mjere za učinkovito postupanje.

2.2.2. *Propisivanje djelotvornog pravnog sredstva protiv odugovlačenja postupka*

Kako bi se spriječilo odugovlačenje i neaktivnost tijela koji provode postupak treba uvesti i djelotvorno pravno sredstvo za nepravilnosti u radu državnih odvjetnika u okviru državnog odvjetništva, te za nepravilnosti u radu sudaca istrage ali i drugih sudskih tijela kao što su optužno, raspravno, izvanraspravno ili žalbeno vijeće u okviru suda, tako da to sredstvo ispunjava zahtjeve djelotvornog domaćeg pravnog sredstva iz čl. 13. Konvencije (toč. 122.b Odluke Ustavnog suda).

2.2.3. *Ubrzati postupak nakon optuženja*

Radi ubrzanja postupka nakon optuženja potrebno je razmotriti stadije postupka koji slijede, opseg i sadržaj instituta (npr. optužno vijeće i sudac istrage - preklapanje opsega ispitivanja optužnog akta, potreba kumulacije optužnog vijeća i pripremnog ročišta).

2.3. **Transparentnost: tajnost preliminarnih istraživanja, nejavnost istrage, javnost rasprave i institut sporazumijevanja stranaka**

Transparentnost istrage doprinosi njezinoj učinkovitosti. Javna kontrola istrage i njenih rezultata jača odgovornost nadležnih tijela, te uspostavlja povjerenje javnosti u njihov zakonit i učinkovit rad. Pretpostavke za poduzimanje prisilnih i istražnih radnji kao i njihovi rezultati moraju biti podložni javnoj provjeri. Mogućnost uvida javnosti u provođenje istrage dovodi do povjerenja javnosti u neovisnost i nepristranost nadležnih državnih tijela, a time i do uvjerenja da su ta tijela privržena vladavini prava i da ne postoje tajni dogovori ili službena tolerancija nezakonitih čina.³⁷ Ti su zahtjevi izraz doktrine tzv. vanjskog dojma neovisnosti i nepristranosti istraživanja.³⁸ Javna kontrola, međutim, ne smije ugroziti svrhu istrage niti temeljna prava stranaka, kao što su pretpostavka nedužnosti, pravo na pravično suđenje, pravo na privatnost zabrana klevetanja i izvirgavanja neopravdanoj javnoj osudi zbog počinjenja kaznenog djela. Tijekom kaznenog progona mogu se razlikovati tri stadija postupka s obzirom na načelo javnosti: tajna preliminarna istraživanja, nejavna istraga i javna rasprava.

Određivanje započinjanja i završetka kaznenog progona (preliminarna istraživanja) odnosno započinjanje formalnog kaznenog progona (istraga, dokazne i prisilne radnje) Ustavni sud ocjenjuje temeljnim odredbama koje upućuju

---

³⁷ *McKerr v. UK*, 9. svibanj 2001., § 115; *Nachova i dr. v. Bugarska*, 26. veljače 2004., § 119. O transparentnosti istrage v. *Batistić Kos*, 2013, 119.

³⁸ Toč. 121. odluka Ustavnog suda

na okvir, značenje i ciljeve prethodnog postupka. Koji dio postupanja će biti tajan, a koji nejavan, ovisiti će o određivanju trenutka „konstituiranja optužbe za kazneno djelo“ (Europski sud za ljudska prava, npr. presuda Foti i dr. protiv Italije, Hoozze protiv Nizozemske) odnosno od trenutka formalnog započinjanja kaznenog progona, koji i prema Odluci Ustavnog suda i Europskog suda za ljudska prava treba tumačiti u materijalnom smislu (supstancijalno pogoršanje situacije osobe zbog impliciranja da je počinila kazneno djelo te dostava službene obavijesti nadležne vlasti pojedincu o tvrdnji da je počinio kazneno djelo).

2.3.1. Osigurati tajnost preliminarnih istraživanja

Preliminarna istraživanja prije započinjanja formalnog postupka kriminalističko-istražni su dio postupka u kojem se provjeravaju i prikupljaju prvi podaci o kaznenom djelu i počinitelju odnosno provode izvidi kako bi se identificirao osumnjičenik i okolnosti počinjenja kaznenog djela. ZKP/08 nije niti terminološki, a niti sadržajno razdvojio ovaj dio postupka od formalnog početka kaznenog progona odnosno istrage. Kako je utvrdio Ustavni sud, ZKP/08 nije zakonski odredio kada završava kriminalističko-istražni dio postupka i počinje formalni kazneni progon jer je i preliminarna istraživanja nazvao kaznenim progonom (toč. 40.2. Ustavne odluke). Preliminarna istraživanja koja provodi policija u suradnji s državnim odvjetništvom predstavljaju službenu tajnu. Otkrivanje podataka iz preliminarnih istraživanja predstavlja kazneno djelo odavanja službene tajne zapriječeno kaznom do tri godine zatvora (čl. 300. st. 1. KZ/11). Tajnost preliminarnog istraživanja kaznenih djela u kojem se provode izvidi radi otkrivanja djela i počinitelja odlučna je za njegovu učinkovitost, za pravičnost kasnijeg kaznenog postupka, za poštivanje pretpostavke nedužnosti, osobne i obiteljske privatnosti, kao i za zaštitu osoba od neopravdanog javnog optuživanja i sramoćenja.

Zakon i praksa moraju osigurati tajnost preliminarnih istraživanja i tako suzbiti sve rašireniju pojavu da se rezultati prvih izvida kao i iskazi građana, presumptivnih svjedoka i osumnjičenika danih policiji objavljuju u medijima. Objava ovih podataka narušava a) učinkovitost kriminalističkog istraživanja, b) ugled, čast, privatnost i integritet građana, c) pravičnost kaznenog postupka. Prvo, za učinkovitost policijskog rada u otkrivanju tragova, dokaza i počinitelja u pravilu je nužna tajnost njihovog rada. Drugo, objava sadržaja preliminarnih istraživanja u javnosti izvirgava osobe koje su povezane s događajem koji se istražuje (iako stvarno protiv njih ne moraju postojati osnove sumnje da su počinili kazneno djelo) neopravdanom javnoj osudi, sramoćenju te kršenju prava na privatnost. Treće, objava sadržaja obavijesnih razgovora destabilizira integritet kaznenog postupka i dovodi u pitanje njegovu pravičnost. Radi se o obavijestima koje nisu dokazi, na kojima se ne smije temeljiti presuda i koji moraju biti izdvojeni iz spisa predmeta kako se raspravno vijeće ne bi s njima

upoznalo, a njihovo korištenje dovodi do ukidanja presude. Njihovom objavom u javnosti čini se besmislenim čitav sustav izdvajanja službenih zabilješki iz spisa predmeta, a spoznajom o sadržaju nečega što nije dokaz u postupku ugrožava se sposobnost raspravnih sudova za donošenje presude na temelju dokaza izvedenih na raspravi. Stoga, javna objava obavijesnih razgovora može predstavljati oblik ugrožavanja pravičnosti suđenja, i mogućeg vršenja medijskog pritiska na sudove da donesu odluku sukladno "općepoznatim" činjenicama.

2.3.2. *Nejavna istraga. Tajnost istrage samo ako postoji legitiman razlog kao što su: šteta za učinkovitost progona te razlozi za isključenje javnosti sa rasprave*

Istraga načelno treba biti nejavna, što znači da javnost, ne može biti prisutna provođenju pojedinih radnji niti imati pravo uvida u spis, ali će se javna kontrola omogućiti kroz realiziranje prava na pristup informacijama. Iznimno, istraga mora biti tajna iz istih razloga zbog kojih se isključuje javnost sa rasprave, u odnosu na podatke o provođenju tajnih istražnih mjera tijekom istrage te kada bi objava podataka naštetila kaznenom progону.

Formalna istraga protiv određenog osumnjičenika prema kojem se poduzimaju prisilne i istražne radnje načelno mora biti podložna javnoj kontroli. Prema čl. 10. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava mediji imaju pravo i dužnost obavještavati javnost o stvarima od javnog interesa, a javnost ima pravo na pristup informacijama.³⁹ Opća tajnost istrage krši ova konvencijska prava i protivna je Preporuci Vijeća Europe o dostavljanju podataka medijima o kaznenim postupcima. U predmetu *Du Roy i Malaurie v. Francuske* iz 2000. godine Europski sud je rekao da je apsolutna i generalna zabrana medija koji izvještavaju o kaznenom postupku nepotrebna i otežava pravo tiska da informira javnost o stvarima koja mogu biti od javnog interesa.⁴⁰ U obrazloženju Preporuke je izričito navedeno da su neke države članice propisale nacionalnim pravom tajnost kaznenih istraga i policijskih izvida kao fundamentalno procesno načelo, međutim kako je naveo ESLJP, apsolutna tajnost kaznene istrage protivna je čl. 10 EKLJP.⁴¹ Pri tome treba istaknuti da konvencijsko pravo priznaje legitimne interese državnih tijela da ograniče uvid javnosti u

---

³⁹ V. Đurđević, Zlata (2011) Sloboda izražavanja: članak 10. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, u: Ivana Radačić (ur.) Usklađenost hrvatskog zakonodavstva i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zagreb: Centar za mirovne studije, 153-189.

⁴⁰ *Du Roy i Malaurie v. Francuska*, 3. listopada 2001., § 35.

⁴¹ Toč. 22, *Explanatory Memorandum to Recommendation Rec(2003) 13 of the Committee of Ministers to member states on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings*

pojedine istrage ako to šteti kaznenom progonu. Tijela kaznenog postupka imaju legitimni interes spriječiti "curenje" informacija koje bi ugrozilo istragu, sigurnost policijskog ili pravosudnog djelatnika ili žrtava.

Odredba o općoj tajnosti istrage ZKP/08 protivna je navedenoj Preporuci Vijeća Europe, te ne osigurava povjerenje javnosti u zakonitost, neovisnost i učinkovitost vođenja istrage i primjene prisilnih mjera. Osim toga ona se u praksi pokazala kao neprovediva. Provedivost je upitna i iz aspekta pravnih posljedica vođenja istrage ili primjene pojedinih mjera kao što su zapreka za prijem u državnu službu ili upis mjere u javni sudski registar. Upitna je i opravdanost ove odredbe u većini postupaka jer se u istrazi prikupljaju dokazi koji će se javno izvoditi na raspravi, te ih u pravilu nema razloga tajiti niti u ovom stadiju postupka. Iznimka su istražne radnje koje su po svojoj prirodi tajne kao što su posebne dokazne radnje.

2.3.3. Razmatranje i unaprjeđenje instituta sporazumijevanja stranaka⁴²

Institut sporazumijevanja, po načinu uređenja, sadržaju i opsegu, kako je uređen ZKP/08, predstavlja novinu u hrvatskom kaznenoprocесnom zakono-

---

⁴² Smjernica je bitno uopćena u odnosu na prijedlog koji je glasilo:

2.3.3. Javnost i ograničavanje sporazumijevanja stranaka za najteža kaznena djela i kada su osumnjičenci državni odvjetnici i suci

Iz aspekta transparentnosti istrage, obveze poduzimanja kaznenog progona kada na to ukazuje rezultat istrage te doktrine vanjskog dojma neovisnosti i nepristranosti istraživanja i sudjenja otvara se problem sporazumijevanja stranaka osobito u slučajevima kada se postupak vodi prema policijskim ili pravosudnim djelatnicima ili za teška kaznena djela.

Sporazumijevanje stranaka o kazni provodi se u uredu državnog odvjetnika, bez prisustva javnosti ili suda. Sud prihvaća sporazum na optužnom ili pripremnom ročištu koje je nejavno te ima vrlo ograničene mogućnosti odbijanja prihvaćanja sporazuma. U uvjetima kada imamo tajnu istragu, nadležna tijela utvrđuju da je počinjeno kazneno djelo i izriču sankcije izvan uvida javnosti. Kada su osumnjičenci pravosudni službenici, utvrđivanje krivnje i kazne bez javne rasprave na kojoj će se u dokaznom postupku, javno, usmeno i kontradiktorno izvesti svi dokazi, ne odgovara interesima javnosti, razvoju povjerenja javnosti u nepristran i objektivan rad pravosuđa. Sklapanje sporazuma osumnjičenika koji su državni odvjetnici s samim državnim odvjetništvom, kao i u slučaju kada su osumnjičenci suci može u javnosti stvoriti dojam da postoje tajni dogovori ili službena tolerancija nezakonitih čina ili pristranost nadležnih državnih tijela (toč. 121 Ustavne odluke). Takvi sporazumi narušavaju zahtjev za vanjskim dojmom neovisnosti i nepristranosti istraživanja.

ZKP/08 dopušta sporazumijevanje za sva kaznena djela. Tako je zakonski moguće nekoga osuditi za ubojstvo, silovanje, ratni zločin ili ratno profiterstvo bez provođenja rasprave, samo na temelju dogovora postignutog s državnim odvjetništvom u njegovom uredu. Praksa je pokazala da se sporazumijevanje za ova najteža kaznena djela ne provodi, a takvo postupanje bilo bi protivno i društvenoj funkciji kaznenog postupka, ulozi i funkciji suda kao i očekivanjima javnosti. Stoga, kada je riječ o izuzetno teškim kaznenim djelima za koja je isključena i mogućnost korištenja krunskog svjedoka (v. čl. 39. ZUSKOK), treba isključiti i bilo koji oblik sporazumijevanja ili odustanka od kaznenog progona po načelu oportuniteta.

davstvu, te se ukazuje potrebnim razmotriti ga, a po potrebi i unaprijediti s obzirom na rezultate 5-godišnje primjene.

Osim toga, navedeni je institut potrebno razmotriti i iz aspekta transparentnosti istrage, obveze poduzimanja kaznenog progona, kada na to ukazuje rezultat istrage, doktrine vanjskog dojma neovisnosti i nepristranosti istraživanja i suđenja, u praksi uočenog problema tumačenja ovlasti suda prilikom prihvaćanja sporazuma, preispitati odredbe o sadržaju i opsegu sudske kontrole sporazuma stranaka te shodno rezultatima razmatranja, odlučiti o potrebi unapređenja istog.

2.3.4. Obveza poduzimanja kaznenog progona u predmetima obiteljskog nasilja kada na to ukazuje rezultat istrage

Obiteljsko nasilje u Hrvatskoj jedan je od najtežih i najčešćih oblika počinjenja kaznenih djela. Svake godine veliki broj osoba, osobito žena bude ubijeno i teško tjelesno ozlijeđeno kao posljedica obiteljskog nasilja.⁴³ Usprkos poduzimanju niza zakonodavnih, organizacijskih i edukacijskih mjera, ne pokazuju se znakovi smanjenja ovog oblika nasilnog kriminaliteta. Protiv Republike Hrvatske doneseno je već više presuda pred Europskim sudom za ljudska prava zbog nesprječavanja ubojstva, fizičkih napada i nasilja u obitelji (Tomašić, A., Janković, Remetin).⁴⁴

Republika Hrvatska je kao 26. zemlja članica Vijeća Europe potpisala 22. siječnja 2013. Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.⁴⁵ Riječ je o prvom europskom pravno obvezujućem instrumentu na ovom području koji identificira mjere za sprječavanje svih oblika nasilja i diskriminacije nad ženama, te zahtijeva poduzimanje niza zakonodavnih mjera usmjerenih preveniranju te sankcioniranju ovih oblika nasilja.

Konvencija tako u čl. 48. st. 1. izričito obvezuje države da poduzmu zakonodavne i druge mjere da zabrane obvezni postupak ili kažnjavanje kroz alternativno rješavanje sukoba, uključujući medijaciju i mirenje u odnosu na sve oblike nasilja koji su njezin predmet. Iz njezinog obrazloženja proizlazi da Konvencija zahtijeva generalno izbjegavanje ovakvih oblika rješavanja obiteljskog nasilja. Konvencija upozorava da primjena alternativnih oblika rješavanja sukoba, medijacije ili mirenja ima negativne učinke na slučajeve nasilja koji

---

⁴³ Prema statističkim podacima Ministarstva unutarnjih poslova zadnjih 10 godina u Republici Hrvatskoj ubijeno je 305 žena u dobi od 22 do 47 godina kao posljedica obiteljskog nasilja.

⁴⁴ Sažetke presuda v. *Krapac i dr.*, 2013.

⁴⁵ *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention)*

su predmet Konvencije. Ukazuje da žrtve ovakvog nasilja nikada ne mogu biti u alternativnim postupcima rješavanja sukoba ravnopravne s počiniteljem. Priroda ovih kaznenih djela je da je žrtva uvijek ostavljena s osjećajem srama, bespomoćnosti i ranjivosti, dok počinitelj dobiva osjećaj moći i dominacije. U cilju izbjegavanja re-privatizacije obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama te omogućavanja žrtvama da traže pravdu, odgovornost je države da osigura pristup kontradiktornom sudskom postupku pred neutralnim sucem (toč. 252. *Explanatory report*).

Uzimajući u obzir navedeno potrebno je propisati obvezu poduzimanja kaznenog progona u predmetima obiteljskog nasilja kada na to ukazuje rezultat istrage te isključiti da se za nasilna kaznena djela provodi mirenje, sporazumijevanje i odustanak od kaznenog progona primjenom načela svrhovitosti.

2.4. Korištenje rezultata istrage na raspravi⁴⁶

2.4.1. Ukidanje odredbe o izdvajanju zakonitog iskaza privilegiranog svjedoka iz istrage

ZKP/08 u čl. 431. st. 2. određuje da se zapisnici o prijašnjem ispitivanju osoba koje su oslobođene dužnosti svjedočenja ne smiju pročitati ako te osobe

---

⁴⁶ Nisu prihvaćeni sljedeći dijelovi prijedloga smjernice:

2.4.2. Jačanje dokazne snage rezultata istrage

Prema ZKP/97, ispitivanju svjedoka od strane istražnog suca u istrazi mogle su prisustvovati stranke, tužitelj i branitelj. Time se osiguralo da se njihovi iskazi mogu koristiti kao dokazi na raspravi. ZKP/08 je uskratio okrivljeniku i branitelju pravo da prisustvuju provođenju dokaznih radnji u prethodnom postupku, osim kod radnje pretrage stana. O dokaznim radnjama koje provodi državni odvjetnik obrana se ne obavještava, nema pravo prisustvovanja ili sudjelovanja. Novela ZKP iz 2011. je dopustila prisustvovanje obrani onim dokaznim radnjama koje državno odvjetništvo provodi na prijedlog obrane. Međutim, ovo pravo obrane nije zajamčeno tijekom kaznenog progona te je ograničeno na prisustvovanje bez zakonski uređenog prava na ispitivanje svjedoka.

Ovakvo uređenje istražnih radnji u prethodnom postupku umanjuje učinkovitost kaznenog progona i istrage. Sigurno je da se učinkovitost prethodnog postupka mjeri njihovim rezultatima i mogućnošću da se ti rezultati koriste u kaznenom postupku. Informacije odnosno iskazi koji su prikupljeni u kratkom roku nakon počinjenja djela odnosno u prethodnom postupku su detaljniji, precizniji i istinitiji od onih dani na raspravi. Na to ne utječu samo subjektivni razlozi zbog kojih svjedok na raspravi može odbiti dati iskaz ili ga promijeniti, već i objektivni razlozi u zakonima ljudskog opažanja, pamćenja i mišljenja. Stoga, tijela kaznenog postupka trebaju nastojati što je prije moguće fiksirati dokaze. Iz tog razloga je i Europski sud za ljudska prava rekao da upotreba iskaza dobivenih tijekom policijske istrage i sudske istrage u svrhe dokazivanja sama po sebi nije protivna st. 1. i 3. (d) čl. 6., međutim uz uvjet da su poštovana prava na obranu (*Kovač v. Hrvatska*, 2007, § 26). Ta prava u pravilu zahtijevaju da se optuženiku na primjeren i pravilan način pruži mogućnost da ospori vjerodostojnost i ispituje svjedoka koji svjedoči protiv njega, bilo dok ovaj daje svoj iskaz bilo u kasnijoj fazi postupka (*ibid*).

nisu uopće pozvane na raspravu ili su na raspravi izjavile da neće svjedočiti. Dakle, bez obzira što je svjedok u istrazi bio upozoren na svoje pravo uskrate iskaza te je otklonio blagodat i dao svoj iskaz, takav valjani i zakonit dokaz će se izdvojiti iz spisa predmeta i čuvati odvojeno. Ovo zakonsko rješenje bitno narušava učinkovitost kaznenih postupaka, osobito u slučajevima kaznenih djela unutar obitelji. Ono na štetu javnog interesa za kazneni progon i kažnjavanje počinitelja kaznenih djela daje pretjeranu slobodu svjedocima da disponiraju svojim iskazima. Kada svjedok da u istrazi svoj iskaz uz sva procesna upozorenja, nema opravdanog razloga da pravni sustav, javni interes kaznenog progona i kažnjavanje počinitelja trpe zbog promjene stajališta privilegiranog svjedoka, najčešće oštećenice, koje je često uvjetovano željom za zaštitom optuženika zbog obiteljskih ili srodničkih veza.⁴⁷ Nultu toleranciju na nasilje u obitelji treba provesti i kroz ZKP. U praksi je poznato da ova odredba zbog odbijanja svjedoka da iskazuju na raspravi često dovodi do odluke državnog odvjetništva da odustane od kaznenog progona. Prema nekim podacima državno odvjetništvo u jednoj trećini slučajeva odustaje od kaznenog progona zbog povlačenja iskaza svjedoka.⁴⁸

Ovakvo rješenje je protivno Konvenciji Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja koja obvezuje da države nastave s postupkom i kada žrtva povuče svoj iskaz ili prijavu (čl.55.). Nemogućnost naknadnog povlačenja zakonito danog iskaza svjedoka postoji u brojnim europskim državama primjerice u Njemačkoj. U Njemačkoj nakon što svjedok, propisno upozoren, da zakoniti iskaz u prethodnom postupku, on ne

---

U cilju jačanja dokazne snage rezultata istrage, a time i učinkovitosti prethodnog postupka poredbeno zakonodavstva sa državnoodvjetničkom istragom ili dopuštaju da ispitivanjima svjedoka u prethodnom postupku prisustvuje obrana, ili takva ispitivanja provodi sudac u prethodnom postupku. U onima pravnim sustavima u kojima državno odvjetništvo samostalno provodi ove istražne radnje, kao u Italiji, njihovi rezultati ne mogu se koristiti na raspravi. Također treba istaknuti da je i Ustavni sud u toč. 26. Odluke rekao da se na osobu koja je obaviještena da je osumnjičenik protežu i druga procesna jamstva iz kaznenog dijela čl. 29. Ustava i čl. 6. Konvencije “u mjeri u kojoj je vjerojatno da će pravičnost suđenja biti ozbiljno narušena početnim puštanjem da se poštuju njegove odredbe” (presuda *Kuralić v. Hrvatske*, 2009., § 44.).

S obzirom na opredjeljenje zakonodavca za zadržavanje državnoodvjetničke istrage, u nju se mora uvesti dužnost državnog odvjetnika da o ispitivanju svjedoka prije rasprave obavijesti obranu. Naravno, ne radi se o apsolutnom pravu, već o pravu obrane koje je moguće iznimno ograničiti za određenu vrstu kaznenih djela i pod određenim pretpostavkama. Također je nužno uvesti dokaznu zabranu da se osuda temelji isključivo ili u odlučujućoj mjeri na iskazu svjedoka ili suoptuženika kojeg obrana nije imala mogućnosti ispitati tijekom postupka.

⁴⁷ Kritiku ovog zakonskog rješenja v. *Đurđević, Zlata / Gluščić, Stjepan* (2012) *Primjerovnik: Kazneno procesno pravo*, Zagreb: Narodne novine, 187.

⁴⁸ V. poglavlje Teškoće zbog blagodati nesvjedočenja, u: *Ajduković, Dean* (2010) 92 *Priručnik o provedbi Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji*, Zagreb, Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) u Hrvatskoj, 92-93.

smije, jer se svjedok predomislio, naknadno biti izdvojen iz spisa predmeta. S obzirom da veliki broj osuda Republike Hrvatske zbog neučinkovite istrage pred Europskim sudom, kao i osudi zbog propusta prevencije nasilja u obitelji ovo je minimalni zakonodavni zahvat koji je nužno provesti u cilju jačanja učinkovitosti kaznenog postupka.

3. Smjernica: Sudska zaštita u prethodnom postupku⁴⁹

ZKP/08 značajno je smanjio sudske ovlasti u kaznenom postupku. To se odnosi na sve stadije postupka odnosno prethodni postupak, optuživanje, raspravu, skraćeni postupak kao i postupak o pravnim lijekovima. Prethodni postupak je uspostavljen kao državnoodvjetnički kazneni progon i istraga, s ograničenom sudskom kontrolom zakonitosti istrage nakon njezinog formalnog započinjanja (članak 226. ZKP). Izostala je i sudska kontrola pojedinih

---

⁴⁹ U ovom dijelu izostavljena je prijedlog cijele smjernice koji je glasio:

3.3. Jačanje uloge suda u nadzoru kaznenih postupaka koji završavaju sporazumima, kaznenim nalogom ili postupanju po načelu svrhovitosti

Načelo sudske kontrole jedno je od najvažnijih standarda zaštite ljudskih prava u Europi zajamčeno Europskom konvencijom o ljudskim pravima kao i nacionalnim ustavima te konstitutivan dio demokratskog političkog sustava i vladavine prava. Ono zahtjeva da svako ograničenje temeljnog prava pojedinca od strane državne vlasti bude podložno sudskoj kontroli. Ustav RH jamči sudsku zaštitu prava građana. S jedne strane, Ustav RH propisuje da o oduzimanju ili ograničavanju određenih temeljnih ljudskih prava može odlučivati jedino sud (čl. 22. st. 2., čl. 24., čl. 29., čl. 34. st. 2. Ustava), a s druge strane jamči se sudska kontrola zakonitosti pojedinačnih akata upravnih vlasti i tijela koja imaju javne ovlasti (čl. 19. Ustava). Sudska kontrola ima posebno značenje u kaznenom postupku što je u svojoj odluci istaknuo i Ustavni sud. Izricanje osuđujuće presude i kaznenih sankcija predstavlja u svojoj biti primjenu represivnih mjera od strane države prema pojedincu. Stoga se radi o jednom od najtežih ograničavanja ljudskih prava. Iz tog razloga sudska kontrola zakonitosti odluke o počinjenju kaznenog djela i izricanju kazne treba uvijek biti donesena od strane suda. Pojedinaac ima pravo da o počinjenju kaznenog djela i izricanju kaznene sankcije uvijek odlučuje sud, a ne neko drugo tijelo kao što je to državno odvjetništvo ili policija.

S obzirom da je ZKP/08 bitno reducirao ulogu suda u nadzoru kaznenih postupaka koji završavaju sporazumima, kaznenim nalogom ili postupanju po načelu svrhovitosti, treba preispitati odredbe koje ih reguliraju. Treba osigurati da se u svakom od tih postupaka provede sudska kontrola zakonitosti prijedloga državnog odvjetnika ili sporazuma stranaka i treba povećati ulogu suda prilikom određivanja kaznene sankcije jer je određivanje vrste i visine kaznene sankcije isključiva prerogativa sudske vlasti. Sud treba biti taj koji preispituje zakonitost svih navedenih postupaka, a ne smije se provjera zakonitosti odluke o počinjenju kaznenog djela, krivnji i sankciji prepustiti okrivljeniku i državnom odvjetniku. Država može prema pojedincu primijeniti kaznenopravne sankcije samo u slučaju ispravno utvrđenog činjeničnog stanja i zakonitog provedenog postupka. Stoga se ne smije dogoditi da zbog inertnosti optuženika ili zbog izbjegavanja kaznenog progona za drugo kazneno djelo optuženik bude osuđen i kažnjen za djelo koje nije počinio.

prisilnih radnji. U stadiju optuživanja sud ima ograničenu mogućnost kontrole i utjecaja na sporazumijevanje stranaka. U stadiju rasprave sud je pasiviziran u dokaznom postupku te mu je iznimno dopušteno izvoditi dokaze samo ako smatra da dokazi upućuju na postojanje razloga isključenja protupravnosti ili krivnje ili na činjenicu o kojoj ovisi odluka o kaznenopravnim sankcijama, što ograničava njegovu sposobnost utvrđivanja točnog i potpunog činjeničnog stanja. U postupku o pravnim lijekovima sudu su također smanjene ovlasti preispitivanja zakonitosti i ispravnosti prvostupanjske i drugostupanjske presude. Značaj ustavnog prava na žalbu višekratno je istaknuo i Ustavni sud, zahtijevajući u svojoj odluci uspostavljanje sudske zaštite, tamo gdje je nema ili je neadekvatna. Uspostavljanje tzv. “nemoćnog” suca (“*powerless or unarmed judge*”) u prethodnom postupku dogodilo se i u drugim državama, ali su ugrađeni kompenzatorni mehanizmi kroz jake ovlasti suda u drugim stadijima (Njemačka) ili kroz ograničavanje trajanja prethodnog postupka ili dokazne snage njegovih rezultata (Italija). Tako Njemačka u kojoj prethodni državno-odvjetnički istražni postupak nije pod sudsom kontrolom njegove zakonitosti, kompenzira raspravnim stadijem u kojem sud ima ustavni zadatak utvrđenja materijalne istine i raspolaže inkvizitornim dokaznim ovlastima. U Italiji državni odvjetnik u prethodnom postupku ne prikuplja dokaze, već podatke koji služe samo za odluku o podizanju optužnice i osim iznimno nisu upotrebljivi na raspravi, a hitne dokazne radnje na poziv državnog odvjetnika provodi sudac. Nadalje, u Italiji istraga može trajati ukupno šest mjeseci, a za organizirani kriminalitet godinu dana, daljnja produljenja odobrava sud. Stoga, načelno polazište reforme mora biti jačanje sudskih ovlasti, a pojedine podsmjernice detaljnije određuju zadatke.

Fundamentalnu vrijednost sudske zaštite u hrvatskom pravnom poretku Ustavni sud je istaknuo riječima “Cjelokupni tekst Ustava zrači jamstvima sudske zaštite. Cjelokupni katalog ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom usmjeren je prema sudskoj zaštiti. Cjelokupni ustavni poredak utemeljen je na vladavini prava i načelu zakonitosti kojih je središnji zaštitnik sud” (toč. 39.2). Jačanjem sudskih ovlasti u odnosu na državnoodvjetničke ovlasti zakonodavac će i ispuniti svoje ustavne obveze da uravnoteži nacionalni kaznenoprocetni poredak i da osigura sudsku zaštitu tijekom cijelog kaznenog postupka.

3.1. Obveza uspostavljanja sudske zaštite od nezakonitog kaznenog progona i istrage

ZKP/08 ukinuo je bilo koju mogućnost okrivljeniku da zatraži sudsku kontrolu zakonitosti vođenja kaznenog progona i istrage. Nije predviđena sudska kontrola odluke državnog odvjetnika o započinjanju i vođenju kaznenog pro-

gona odnosno naloga o provođenju istrage. U ZKP/08 uvedena su tri temeljna ograničenja sudske kontrole istrage: personalni, supstantivni i procesni.⁵⁰ Personalno ograničenje se sastoji u tome da okrivljenik nije ovlašten postaviti zahtjev za obustavu istrage sucu istrage. Supstantivno ograničenje postoji jer nema sudske kontrole načela legaliteta s obzirom da sudac istrage, za razliku od državnog odvjetnika, nije ovlašten obustaviti istragu ako nema osnova sumnje da je okrivljenik počinio kazneno djelo (čl. 226. u svezi s čl. 224. st. 1. toč. 4. ZKP/08). Procesno ograničenje se sastoji u tome da je sudska kontrola, u svom ograničenom opsegu, moguća samo ako se provodi istraga, ali ne i tijekom kaznenog progona.

Izostanak odnosno ograničen opseg sudske kontrole zakonitosti vođenja prethodnog postupka Ustavni sud je proglasio neustavnim. U svojoj je Odluci potvrdio da je sudska zaštita od nezakonitog kaznenog progona inherentna duhu hrvatskog Ustava te je konstitucionalizirao pravo na sudsku zaštitu tijekom cijelog kaznenog postupka. Ustavni sud je uspostavio pozitivnu obvezu da zakonodavac uvede sudsku zaštitu u prethodni postupak na način da ugradi mehanizam djelotvorne sudske zaštite protiv nezakonitog (arbitrarnog) kaznenog progona i istrage od trenutka kad je osoba obaviještena da je u statusu osumnjičenika (toč. 246.a). Zakonodavac ima ustavnu obvezu osigurati svakoj osobi za koju postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo sudsku zaštitu protiv nezakonitog (arbitrarnog) kaznenog progona i istrage. Da bi pravno sredstvo za sudsku kontrolu zakonitosti kaznenog progona i istrage (čl. 226. ZKP/08) postalo djelotvorno potrebno bi bilo protezanje tog pravnog sredstva i na stadij kaznenog progona, propisivanje kruga osoba ovlaštenih za podnošenje zahtjeva za obustavu (u prvom redu na osobu protiv koje se zbog utvrđenog postojanja osnova sumnje da je počinila kazneno djelo već poduzeo kazneni progon odnosno istraga) te definiranje zakonskih pretpostavki za podnošenje tog zahtjeva.

U cilju izvršenja ove obveze, Ustavni sud, bez da zakonodavcu nametne normativna rješenja, postavio je glavne parametre sudske kontrole kaznenog progona i istrage kao što su opseg kontrole i trenutak otpočinjanja kontrole. U odnosu na opseg kontrole Ustavni sud je utvrdio da bi sudska zaštita morala obuhvatiti temeljna pitanja zakonitosti prethodnog postupka i po pitanju pretpostavki, kao i zapreka za kazneni progon. Tako smatra da bi sudska zaštita morala osiguravati provjeru (toč. 39.3 Ustavne odluke):

- je li djelo koje se stavlja na teret osobi protiv koje je stvarno započeo kazneni progon (to jest za koju je državni odvjetnik utvrdio da je osumnjičenik odnosno da postoje osnove sumnje da je počinila kazneno djelo, a koja je o tome obaviještena) kazneno djelo, ili

---

⁵⁰ Đurđević, Zlata (2010) Sudska kontrola državnoodvjetničkog kaznenog progona i istrage: poredbenopravni i ustavni aspekt, HLJKPP br. 1/2010, 7-24, 17.

- postoje li druge zakonske pretpostavke za kazneni progon, primjerice postoje li osnove sumnje da je takva osoba počinila kazneno djelo, budući da je postojanje osnova sumnje zakonska pretpostavka za kazneni progon, ili
- je li djelo koje se stavlja na teret takvoj osobi obuhvaćeno amnestijom ili pomilovanjem odnosno postoje li druge okolnosti koje isključuju kazneni progon.

Pritom je Ustavni sud uočio i strukturni deficit u normativnoj strukturi prethodnog postupka bez čijeg otklanjanja smatra da nije moguće ugraditi sudsku kontrolu: a) osnove sumnje odnosno temeljna pretpostavka kaznenog progona i istrage je sudski provjerljiva (toč. 39.3), b) propisivanje materijalnog kriterija za početak kaznenog progona (utvrđivanje osnova sumnje), a ne formalnog (upis kaznene prijave u upisnik, čl. 2. st. 5. ZKP/08), c) obavijest osumnjičeniku o početku kaznenog progona i uz taj trenutak konstituirati djelotvorno pravno sredstvo zaštite protiv nezakonitog progona.

3.2. Uspostavljanje sudske zaštite od prisilnih istražnih radnji

U kaznenom postupku državna tijela poduzimaju različite prisilne radnje kojima se zadire u temeljna ljudska prava pojedinaca kao što su pravo na slobodu, pravo na vlasništvo, pravo na privatnost i dr. Načelo sudske kontrole zahtijeva da sud odlučuje o primjeni prisilnih radnji i da kontrolira zakonitost postupanja tijela kaznenog postupka kada ona odlučuju o njihovoj primjeni. Provedba ovog načela posebno je važna u kaznenim postupcima sa državno odvjetničkom istragom. Naime, iako je državno odvjetništvo u Hrvatskoj neovisno i samostalno pravosudno tijelo (čl. 124. Ustava) čija je neovisnost zagarantirana Ustavom, ipak, ono se ne može smatrati sudom jer ne zadovoljava kriterije neovisnosti i nepristranosti koje mora imati sud sukladno načelu pravičnog postupka.⁵¹ S obzirom da državno odvjetništvo nema prerogative sudske vlasti, njegove odluke kojima se zadire u temeljna ljudska prava moraju biti podložne sudskoj kontroli. Ustavni sud je u nekoliko slučajeva utvrdio da ZKP/08 nije ispunio ovu ustavnu zadaću:

3.2.1. Određivanje tjelesnog pregleda sukladno načelu razmjernosti, stroge nužnosti i sudske nadzora

Ustavni sud je utvrdio da bilo kakvo miješanje u tjelesni integritet osobe provedeno radi pribavljanja dokaza mora biti predmet rigorozne provjere. U

---

⁵¹ *Ibid*, 20.

tom su smislu posebno relevantni sljedeći čimbenici: stupanj do kojeg je prisilni medicinski zahvat bio nužan za pribavljanje dokaza, opasnost po zdravlje osumnjičenika, način na koji je procedura zahvata provedena a fizička bol i psihička patnja koju je zahvat prouzročio, stupanj liječničkog (medicinskog) nadzora koji je dostupan i učinci na zdravlje osumnjičenika (§ 76. presude Jalloh protiv Njemačke, 2006., toč. 154.2 Ustavne odluke). Odredbe čl. 326. ZKP/08 koji uređuje tjelesni pregled ne sadrže navedene pretpostavke, ne uvažavaju načelo razmjernosti i načelo stroge nužnosti te nisu praćene razrađenim mehanizmom liječničkog (medicinskog) nadzora kao predmetima moguće sudske kontrole (toč. 154.3).⁵²

3.2.2. Obveza uspostavljanja djelotvornog sudskog nadzora posebnih dokaznih radnji

ZKP/08 nije propisao obvezu policije da dostavlja dnevna izvješća i dokumentaciju tehničkog zapisa sucu istrage, kao i da se sucu istrage, na njegov zahtjev, dostavljaju relevantni podaci, a nije predvidio ni način kontrole dokaznih radnji od suca istrage koje se provode duže vrijeme. Nedostatak tih mogućnosti narušava samu bit cijelog instituta sudskog nadzora posebnih dokaznih radnji (toč. 174.2). Stoga, zakonodavac ima obvezu uspostaviti uvjete za obavljanje djelotvornog sudskog nadzora nad provedbom posebnih dokaznih radnji.

3.2.3. Ustavnopravno uređenje parcijalnog procesnog imuniteta svjedoka

Ustavni sud je utvrdio uređenje ovog procesnog instituta (iz čl. 286. st. 2-4. ZKP) neustavnim iz nekoliko aspekata, a jedan od njih je i neodređivanje razine javnog interesa zbog kojeg je ustavnopravno prihvatljivo na svjedoka primijeniti taj institut zaštite. Institut parcijalnog procesnog imuniteta svjedoka, kako je propisan u ZKP/08, državnom odvjetniku, suprotno načelu legaliteta kaznenog progona i istrage, povjerava preširoke diskrecijske ovlasti u upravljanju prethodnim postupkom (toč. 146.2. Odluke Ustavnog suda).⁵³

---

⁵² Ivičević Karas, Elizabeta (2008) Radnje i mjere procesne prisile radi pribavljanja predmeta za potrebe kaznenog postupka, HLJKPP broj 2, str. 939-971.

⁵³ Đurđević, Zlata (2009) Procesna jamstva obrane prema suokrivljeniku kao svjedoku optužbe, HLJKPP 2/2009, 783-808, 793.

3.2.4. *Razmotriti uvođenje sudske kontrole drugih prisilnih radnji nadležnih tijela*

Naime, iako se ustavni sud nije izrijekom bavio pitanjem poduzimanja radnji koje prema sporednom zakonodavstvu mogu poduzeti i druga tijela (npr. policija), a kojima se zadire u temeljna ljudska prava pojedinca, s obzirom na postavljeni zahtjev sudske kontrole takvih radnji potrebno je razmotriti njezino uvođenje i za te druge radnje koje se poduzimaju prema odredbama sporednog zakonodavstva.

4. Smjernica: Ugrađivanje procesnih garancija pravičnog postupka u prethodni postupak

Poznato je da je jedan od značajnih ciljeva donošenja novog ZKP bilo davanje državi učinkovitog oružja u borbi protiv korupcije i organiziranog kriminaliteta. Ta njegova zadaća borbe protiv teških oblika kaznenih djela je glavno obilježje ZKP/08 koje je odredilo brojna zakonska rješenja ograničavanjem nekih prava obrane u prethodnom postupku. Zbog ograničenja za koja je Ustavni sud utvrdio da predstavljaju povredu ustavnih prava okrivljenika potrebno je uravnotežiti kaznenoprocetni poredak i jasno naznačiti iznimke u postupanju iz kojih mora biti vidljiva njihova ustavnopravna opravdanost.

4.1. Pozitivna obveza ugrađivanja procesnih jamstava iz čl. 6. Konvencije u prethodni postupak s iznimno dopuštenim odstupanjima sukladno ustavnim pretpostavkama

Ustavni sud je u uvodnom dijelu svoje odluke posvetio cijelo poglavlje europskim pravnim standardima vezanim uz postupke prije suđenja (poglavlje V., toč. 25-31), istaknuvši da prema ustaljenoj i stabilnoj sudskoj praksi Europskog suda pojedini zahtjevi iz čl. 6. Konvencije mogu biti relevantni i u stadijima postupka prije suđenja, poput zahtjeva za razumnim trajanjem prethodnog postupka ili za osiguravanjem prava obrane, budući da pravičnost suđenja može biti ozbiljno narušena ako dođe do propusta u početnim fazama postupka (*Kuralić v. Hrvatske*, 2009., toč. 26. Odluke Ustavnog suda). Obvezu da se odgovarajuća jamstva iz čl. 6. Konvencije ugrade u ZKP u odnosu na postupke prije suđenja, Ustavni sud je ustanovio pozivajući se na presudu *Salduz v. Turske* u kojoj je Europski sud rekao da su istražni postupci od velike važnosti za pripremu suđenja jer određuju okvir u kojemu će djelo koje je podvrgnuto kaznenoj optužbi biti razmatrano na suđenju, te da se ne može isključiti da će se presuda oslanjati na dokaze pribavljene u istražnom postupku (*Can v. Austrije*, toč. 27. odluke Ustavnog suda).

Ustavni sud je također, pozivajući se na praksu Europskog suda za ljudska prava, odredio i koji je to trenutak od kojeg se aktiviraju jamstva iz članka 6. Konvencije u prethodnom postupku. Naime, u smislu čl. 6. Konvencije, optužba za kazneno djelo postoji od trenutka službene obavijesti koju pojedincu daje nadležna vlast o tvrdnji da je počinio kazneno djelo, time da optužbu za kazneno djelo u smislu članka 6. Konvencije mogu konstituirati i druge mjere ili radnje ako impliciraju da je osoba počinila kazneno djelo, te supstancijalno pogoršavaju njezinu situaciju (toč. 31. Ustavne odluke).

Međutim, minimalna prava obrane (čl. 6. st. 3. Konvencije, čl. 29. st. 2. Ustava) kao i drugi elementi pravičnog postupka nisu apsolutna prava već mogu biti ograničena. Pretpostavke pod kojima je dopušteno njihovo ograničenje su primjena načela razmjernosti, postojanje legitimnog cilja te odgovarajućih procesnih garancija. Prema Europskom sudu za ljudska prava interesi koji mogu biti konkurirajući pravima obrane jesu: nacionalna sigurnost, zaštita ugroženih svjedoka te prikrivenih istražitelja odnosno čuvanje tajnih policijskih metoda istraživanja kriminaliteta (*Doorson v. Nizozemske*, 1996). Prava obrane se mogu ograničiti samo radi zaštite temeljnih prava druge osobe ili javnog interesa (*Van Mechelen v. Nizozemske*, 1996.). Pri tome ograničenje mora biti strogo nužno (*strictly necessary*) što predstavlja restriktivno tumačenje dopuštenih ograničenja u konvencijskom pravu i pod uvjetom da posljedice koje trpi obrana budu u dovoljnoj mjeri kompenzirane tijekom postupka (*Jasper v. UK* iz 2000., toč. 52; *Rowe i Davis v. UK* iz 2000. toč. 61).

Ustavni sud je također odredio uvjete pod kojima može doći do uskraćivanja prava obrane u prethodnom postupku. Rekao je da su za kategoriju kaznenih djela koja je nazvao tzv. "djela koja prijete organiziranom životu u zajednici" dopuštena bitno veća ograničenja prava obrane te drugih prava prilikom poduzimanja dokaznih radnji (toč. 184.3. Odluke). Istaknuo je da normirajući ZKP, zakonodavac nije uvažio razlike između dvije kategorije kaznenih djela, tzv. klasičnih kaznenih djela i onih koji „prijete organiziranom životu u zajednici“ već ih je obuhvatio jedinstvenim zakonskim rješenjem što je rezultiralo ograničenjem ustavnih prava kod "klasičnih" kaznenih djela u jačini koja se ne može ustavnopravno opravdati. Utvrdio je da je ovo nerazlikovanje dovelo ne samo do protuustavnosti pojedinih zakonskih odredaba već se reflektiralo na cjelokupni kaznenoprocetni poredak (toč. 184.3. Odluke), pa je zbog postojanja strukturalne manjkavosti, nametnuo zakonodavcu pozitivnu obvezu stvaranja odgovarajućeg pravnog okvira koji će uravnotežiti kaznenoprocetni poredak tako da dosljedno počiva na određenim, preciznim i predvidljivim općim pravilima, pri čemu sva odstupanja moraju činiti jasno naznačene iznimke iz kojih je razvidna njihova ustavnopravna opravdanost.

Način na koji će se to postići, a koji je sukladan načelu vladavine prava i zaštiti ljudskih prava na kojima počivaju suvremena demokratska društva, ispunjenje je zahtjeva da opći kaznenoprocetni poredak bude prilagođen i

uređen prema standardima primjerenim “klasičnim” kaznenim djelima, a sva odstupanja od tih standarda, pa tako i za kategoriju kaznenih djela koja prijete organiziranom životu u zajednici i koja su povezana s važnim javnim interesom (v. toč. 246. Odluke Ustavnog suda) u načelu bi morala biti propisana u obliku iznimaka od općeg pravila (toč. 184.3. Odluke Ustavnog suda).

4.2. Usklađivanje prava obrane zajamčenih Zakonom o kaznenom postupku sa standardima iz čl. 6. st. 3. Konvencije

Odredbе i praksa nastala temeljem čl. 6. Konvencije i čl. 29. Ustava RH u bitnom određuju procesna prava i ovlasti subjekata kao i konstrukciju kaznenog postupka. Ustavni sud je u svojoj Odluci utvrdio veći broj povreda prava na pravični postupak kojima se krše minimalna prava obrane predviđena čl. 6. st. 3. Konvencije odnosno čl. 29. Ustava, utvrdivši da ih je zakonodavac neopravdano ili prekomjerno ograničio ili ih nije djelotvorno omogućio.

Pravo na ispitivanje svjedoka optužbe, jedno je od minimalnih prava obrane kojima se jamči pravičan postupak. Prema čl. 6. st. 3(d) Konvencije svatko optužen za kazneno djelo ima pravo da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da zahtijeva da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe.⁵⁴ Okrivljeniku se mora dati odgovarajuća i primjerena mogućnost da osporava i ispituje svjedoka protiv sebe, ili kada on iskazuje ili u kasnijem stadiju (*Kostovski v. Nizozemska* iz 1989. § 41). Konvencijsko pravo okrivljenika da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe izričito je sadržano i u čl. 29. st. 2. toč. 6. Ustava RH. ZKP/08 ne samo da ne sadrži ovakvu odredbu, već se radi o jedinom minimalnom pravu obrane koje predstavlja element pravičnog kaznenog postupka iz čl. 6. Europske konvencije koje nije izričito propisano ZKP/08. Prava obrane sadržana su u uvodnim odredbama, a i posebno su izlistana kroz 16 točaka u čl. 64. ZKP/08 u kojima se, međutim, izrijekom ne garantira pravo okrivljenika da ispita ili daje ispitati svjedoke optužbe. Pravo na ispitivanje svjedoka optužbe proizlazi tek iz načela kontradiktornosti rasprave.

ZKP/08 obvezao je državnog odvjetnika da obranu obavijesti o provođenju onih dokaznih radnji koje je državno odvjetništvo odlučilo provesti prihvativši prijedlog obrane. Osim predviđenog prava na obavijest o radnji, zakonski nije uređeno pravo na nazočnost i na ispitivanje svjedoka po prijedlogu obrane. Međutim, pravo na obavijest nije zajamčeno tijekom kaznenog progona kad

---

⁵⁴ V. Ivičević Karas, *Elizabeta* (2007), Okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoke optužbe u stadiju istrage kao važan aspekt načela jednakosti oružja stranaka u kaznenom postupku (U povodu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Kovač protiv Hrvatske*), HLLJKPP, br. 2, 999-1018.

radnje poduzima državni odvjetnik na vlastitu inicijativu, osim kada je donesen nalog o provođenju istrage koji nalog sadrži popis svih radnji koje će u istrazi biti provedene, pa time predstavlja obavijest.

Obzirom na takvo uređenje prava obrane u prethodnom postupku, potrebno je pri reformi ZKP-a uravnotežiti položaj okrivljenika u prethodnom postupku, a sve radi jačanja prava okrivljenika u prethodnom postupku.

Europski sud za ljudska prava izričito je istakao da utemeljenje osuda jedino ili u odlučujućoj mjeri na izvaji svjedoka kojeg optuženik nije imao prilike ispitati ili dati ispitati, bilo tijekom istrage ili na raspravi predstavlja ograničenje prava obrane u mjeri koja je inkompatibilna s jamstvima iz čl. 6. (*Sadak i drugi v. Turska* iz 2003. § 66). Zbog povrede ovog prava Republika Hrvatska je osuđena u predmetu *Kovač* iz 2007. godine.

U tom kontekstu potrebno je posebice razmotriti sljedeća prava okrivljenika:

4.2.1. Pravo na obavijest

Pravo osumnjičenika na obavijest o prirodi i razlozima optužbe povrijeđeno je u stadiju kaznenog progona te je Ustavni sud ustanovio pozitivnu obvezu obavještanja osobe da je u statusu osumnjičenika u slučajevima kad se ne provodi istraga (čl. 2. st. 5.), a od kojeg trenutka se na tu osobu protežu i pojedina procesna jamstva iz kaznenog dijela čl. 29 Ustava i čl. 6. Konvencije. Trenutak započinjanja formalnog kaznenog progona u pravilu će korespondirati sa stjecanjem prava na obavijest.

4.2.2. Pravo na branitelja

Ustavni sud je utvrdio da je pravo na branitelja povrijeđeno u više aspekata zbog čega je potrebno ukinute odredbe uskladiti s Ustavom.

Radi se o:

- ovlasti isključenja branitelja zbog postojanja osnova sumnje za pranje novca. Ta je ovlast neustavna zbog preniskog standarda vjerojatnosti sudjelovanja branitelja u kriminalnoj djelatnosti (osnova sumnje) i neodređivanja konkretnog oblika kaznenog djela pranja novca (čl. 70. st. 5) koji može biti osnova za isključenje branitelja iz obrane okrivljenika;
- povredi prava okrivljenika na tajnost komunikacije s braniteljem (čl. 75. st. 2. i 3. i čl. 76. st. 2.-4.); prema Ustavnom sudu potrebno je propisati pretpostavke pod kojima je mjera iz čl. 75 ZKP dopuštena, precizirati postupanje ovlaštenih osoba tijekom nadzora razgovora između uhićenika i branitelja i predvidjeti pravne posljedice prekoračenja rokova iz članka

75. stavka 3. ZKP-a. Zbog težine stupnja ograničenja prava branjenika da održava povjerljivu (tajnu) komunikaciju sa svojim odvjetnikom mjera propisana člankom 75. stavkom 2. ZKP-a po naravi stvari mora biti striktno ograničena na najteže oblike kaznenih djela. Što se tiče mjere iz članka 76. stavka 2. ZKP, zbog široko postavljenog kataloga kaznenih djela, postoji mogućnost preširoke primjene mjere, što ugrožava legitimnost ograničenja prava okrivljenika.

- povredi prava na branitelja zbog mogućnosti održavanja rasprave bez njegove prisutnosti u skraćenom postupku (čl. 530. st. 3. i čl. 531. st. 2.); razmotriti sadržaj upozorenja okrivljeniku, s aspekta ustavnopravne prihvatljivosti, vezano za održavanje rasprave u odsutnosti branitelja ili angažiranja istog na raspravi.

Također u okviru prava na branitelja potrebno je razmotriti presude ESLJP koje se odnose na pravo na učinkovitu obranu u policijskoj postaji (*Mađer v. Hrvatske, Šebalj v. Hrvatske, Salduz v. Turske*).⁵⁵

4.2.3. Pravo na uvid u spis predmeta

- razmotriti funkcionalnost važećeg rješenja o pravu uvida u spis predmeta (uskладiti sa smjernicom. 4.2.1.),

---

⁵⁵ Ova rečenica zamijenila je prijedlog smjernice koji je glasio:

5. SMJERNICA – Osigurati zaštitu prava na slobodu pri uhićenju i u istražnom zatvoru u prethodnom postupku sukladno ustavnim i konvencijskim zahtjevima

5.1. Jamčenje pravo na učinkovitu obranu u policijskoj postaji (sadržaj smjernice v. *supra* u poglavlju III. 13. Ispitivanje osumnjičenika u policiji uz prisutnost branitelja)

5.2. Usklađivanje rokova za trajanje uhićenja ustavnom zahtjevu trenutnosti predavanja uhićenika sudu i reforma mjera za oduzimanje slobode prije istražnog zatvora

Ustavni sud je utvrdio da kad je riječ o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora iznad dvanaest godina uređenje postupka koji traje od časa uhićenja do časa predaje uhićenika sudu nije riješeno u skladu sa zahtjevima trenutnosti iz čl. 24. st. 2. Ustava (“odmah”) odnosno zahtjevima promptnosti iz čl. 5. st. 3. Konvencije. Unatoč tome što ZKP u tom (najduže propisanom) razdoblju od četiri dana i 12 sati priznaje uhićeniku čak dva puta pravo žalbe (prvi put protiv rješenja o pritvoru iz čl. 112. st. 1. ZKP-a; drugi put protiv rješenja suca istrage o produženju pritvora iz čl. 112. st. 2. ZKP-a), ZKP ne konstituira obvezu da se u prvih 96 sati od časa uhićenja uhićenika preda sudu u smislu čl. 24. st. 2. Ustava odnosno izvede pred suca u smislu čl. 5. st. 3. Konvencije. Time je zakonodavac u čl. 112. st. 2. (druga do šesta rečenica) ZKP-a uredio institut predaje uhićenika sudu (kad je riječ o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora iznad dvanaest godina) na način nesuglasan sa zahtjevima trenutnosti iz čl. 24. st. 2. Ustava odnosno zahtjevima promptnosti iz čl. 5. st. 3. Konvencije (toč. 91.5 Ustavne odluke).

Praksa je također pokazala probleme u poštivanju kratkih rokova za određivanje, produženje i odlučivanje o žalbi pri izvršenju mjere pritvora. Stoga se pred zakonodavca stavlja zadatak cjelovite reforme oduzimanja slobode u predistražnom postupku, mjerama koje prethode određivanju istražnog zatvora.

- otkloniti Odlukom Ustavnog suda utvrđenu neustavnost-zakonodavac nije jasno definirao značenje šutnje okrivljenika i njezin utjecaj na djelotvorno ostvarenje prava osumnjičenika na korištenje spisom (čl. 184. st. 2. toč. 1.);

4.2.4. Pravo optuženika da ispituje svjedoke optužbe

Konvencijski izvori i sadržaj prava optuženika da ispituje svjedoke optužbe prethodno su već izloženi. U okviru ove podsmjernice potrebno je:

- razmotriti potrebu i pretpostavke za provođenje rasprave bez nazočnosti optuženika lišenog slobode, s obzirom na povredu utvrđenu u Odluci Ustavnog suda o kršenju prava okrivljenika da bude prisutan raspravi (čl. 369. st. 2)
- raspraviti mogućnost uporabe iskaza svjedoka s parcijalnim imunitetom u drugom kaznenom postupku.

4.2.5. Pravo na prevođenje i tumača

Ovo pravo treba usuglasiti sa *Direktivom 2010/64/EU o pravu na prevođenje u kaznenom postupku* što se odnosi posebno po pitanju prijevoda dokumenata kada osoba nije lišena slobode, uvođenje zahtjeva za prijevod i mogućnosti osporavanja negativne odluke ovlaštenog tijela i trošak prevođenja.

4.2.6. Druga prava optuženika

- dokazna zabrana uspostavljena na štetu okrivljenika, tzv. "antidokazna" zabrana i iskaz anonimnog svjedoka - pri zaključivanju o nezakonitosti dokaza i donošenju presude različite od osuđujuće, protivna je načelu pravičnog postupka jer dokazne zabrane postoje u korist okrivljenika (čl. 298.);
- nepostojanje subjektivnog roka za izdvajanje nezakonitih dokaza u istrazi (čl. 86. st. 1.).

5. Smjernica: Osiguranje zaštite prava na privatnost sukladno ustavnim i konvencijskim zahtjevima

Jedno od prava u koja se najviše zadire tajnim istražnim mjerama kao i dokaznim radnjama su pravo na poštovanje osobnog i obiteljskog života, doma

i dopisivanja. Sukladno Odluci Ustavnog suda potrebno je s Ustavom uskladiti sljedeće propise:

- pretragu bez naloga (čl. 246. st. 1),
- pretragu noću (čl. 247. st. 2. i 3.),
- pretragu osobe (čl. 251. st. 1.),
- tjelesni pregled (čl. 326. st. 1.-3.),
- prikupljanje podataka molekularno-genetskom analizom (čl. 327. st. 6. i 7.),
- posebne dokazne radnje zbog višestrukih povreda Ustava (čl. 332. st. 2, 334. st. 2., 335. st. 3., 337. st. 1. i 2);
- prikupljanje osobnih podataka nije sukladno ustavnim jamstvom poštovanja i pravne zaštite privatnog života pojedinca (čl. 186. st. 1.)

6. Smjernica: Usklađenje pojedinih pravnih lijekova s međunarodnim standardima

6.1. Preispitivanje žalbe na rješenje o istražnom zatvoru

U predmetu *Hadži v. Hrvatske*, Europski sud je utvrdio da Hrvatska nije povrijedila čl. 5. st 1. Konvencije jer svaka procesna pogreška u donošenju odluke o pritvoru ne dovodi do nezakonitosti pritvora i povrede prava na slobodu.⁵⁶ Naime, iako je utvrđen nedostatak u rješenju kojim se određuje pritvor, on nije činio sam taj pritvor kao takav nezakonitim u smislu čl. 5. st. 1. Konvencije. Razdoblje pritvora je, u načelu, „zakonito“ ako se osniva na sudskom rješenju. Naknadno utvrđenje od strane domaćeg suda da je niži sud pogriješio na temelju domaćeg prava kad je donio to rješenje neće nužno retroaktivno utjecati na valjanost razdoblja pritvora u međuvremenu (§ 74). Europski sud je istaknuo da za ocjenu poštivanja čl. 5. st. 1. Konvencije treba učiniti osnovno razlikovanje između *ex facie* nevaljanih rješenja kojima se određuje pritvor – na primjer onih koje je donio sud u prekoračenju svoje nadležnosti ili onih u kojima zainteresirana stranka nije dobila propisnu obavijest o ročištu i rješenja o određivanju pritvora koja su *prima facie* valjana i izvršiva, osim i dok ih ne ukine viši sud. Rješenje o određivanju mora se smatrati *ex facie* nevaljanim ako nedostatak u rješenju predstavlja “veliku i očitu nepravilnost” u iznimnom smislu naznačenom u sudskoj praksi Suda. Stoga, osim ako ne predstavljaju veliku i očitu nepravilnost, nedostatke rješenja kojima je određen pritvor mogu ispraviti domaći žalbeni sudovi u tijeku sudskog preispitivanja postupka (§ 75).

---

⁵⁶ V. Krapac, *Davor* (2012) Kazneno procesno pravo, Zagreb: Narodne novine, 390-391,

ZKP/08 u postupku o žalbi na rješenje o istražnom zatvoru ne poznaje navedeno razlikovanje te je potrebno njegove odredbe uskladiti s razvojem judikature Europskog suda za ljudska prava.

6.2. Poboljšanje instituta žalbe u smislu članka 13. Konvencije

Članak 13. Konvencije propisuje da svatko čija su prava i slobode, koje su priznate u Konvenciji, povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.

Navedeno znači obvezu razmotriti moguća rješenja kojima bi se osnažila djelotvornost stadija pravnih lijekova, posebno žalbe. U tom smislu valja razmotriti i mogućnost da drugostupanjski sudovi mogu ukinuti presudu zbog povreda prava zajamčenih Konvencijom odnosno iz razloga iz kojih Europski sud za ljudska prava može utvrditi povredu Konvencije, budući je navedena Konvencija po pravnoj snazi iznad zakona, a RH je u obvezi omogućiti realizaciju i zaštitu prava konstituiranih u Konvenciji.

7. Smjernica – Jačanje načela zakonitosti, normativne strukture kaznenog postupka i terminološko unapređenje i usuglašavanje ZKP

Načelo zakonitosti je univerzalno načelo pravnog poretka koje vrijedi za sve pravne norme, u međunarodnom, supranacionalnom kao i domaćem pravu. Ustavna odluka predstavlja prekretnicu u primjeni načela zakonitosti i u kaznenom procesnom pravu. Načelo zakonitosti jedno je od ustavnih zahtjeva koje se provlači kroz cijelu Odluku. Ustavni sud je utvrdio da procesne odredbe do te mjere krše načelo zakonitosti da je zakonodavcu naložio ispunjenje pozitivne obveze da uravnoteži kaznenoproceni poredak tako da dosljedno počiva na određenim, preciznim i predvidljivim općim pravilima (toč. 246/3). Svrha načela zakonitosti je izbjegavanje arbitrarnosti u primjeni zakona.

Neki od primjera kršenja načela zakonitosti koje je uvidio Ustavni sud su: pretpostavke za produljenje posebnih dokaznih radnji (čl. 335. st. 2.) definirane kao “važni razlozi” i “složenost predmeta” koji neodređeni pravni pojmovi omogućavaju sucima preširoke diskrecijske ovlasti kad tumače ograničenja ustavnih prava građana (toč. 170.2); rokovi za podizanje optužnice su nejasni, nerazumni, poništavaju redoviti rok te nemaju nikakvo praktično pravno značenje (toč. 115); postupak za ispravljanje presuda rješenjem nije precizno određen te propisane odredbe ne ispunjavaju zahtjeve pravne sigurnosti (toč. 219).

Odredbe kaznenog procesnog prava moraju biti jasne, precizne i međusobno usuglašene. Značenje pravnih pojmova mora odgovarati svom sadržaju.

Ustavni sud je upozorio da označavanje pojedinih stadija, instituta i pojmova značenjski pogrešnim pojmom stvara pogrešan vanjski dojam, te može biti nerazumljiv, nepotpun i dovesti do pravne neizvjesnosti. Također je potrebno uskladiti domaće pojmove s pojmovima izgrađenim u konvencijskom pravu i u Ustavu. Pojmovi čiji sadržaj i značenje u ZKP/08 treba posebno preispitati su: kazneni postupak, kazneni progon, istraga, optužba, okrivljenik, dokazne radnje, pritvor i istražni zatvor.

Već je prethodno istaknuto da je temeljni cilj zakonodavca u području kaznenog procesnog prava konsolidacija i učvršćenje normativne strukture kaznenog postupka. U okviru navedenog valjalo bi razmotriti sadržaj i opseg odredbi koje reguliraju institut oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, a sve s ciljem uspostavljanja koherentnog, preglednog i učinkovitog sustava.

III. REZULTATI RADA RADNE SKUPINE MINISTARSTVA PRAVOSUĐA ZA REFORMU ZAKONA O KAZNENOM POSTUPKU IZ 2013. GODINE

Zaključci koje je radna skupina donijela tijekom svog rada doneseni su konsenzusom svih članova radne skupine te su krajem svibnja sistematizirani i dostavljeni članovima radne skupine. Oni su se odnosili na sve obveze iz smjernica odnosno sve zahtjeve iz odluke Ustavnog suda kao i na druge međunarodne obveze, osim zaštite osobnih podataka, postupka povodom žalbe na rješenje o istražnom zatvoru, prava na učinkovito pravno sredstvo iz čl. 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava u postupku o pravnim lijekovima. Posebno je važno istaknuti da radna skupina nije odlučivala samo o izmjenama ZKP, već i o doticajnom zakonodavstvu, bez čijih odgovarajućih izmjena nije moguće izvršiti Smjernice kao niti odluku Ustavnog suda. Ministarstvo pravosuđa se obvezalo osigurati da izmjene doticajnog zakonodavstva budu prihvaćene kada ZID ZKP bude u drugom čitanju pred Saborom te da stupe na snagu istovremeno s izmjenama i dopunama ZKP-a. Izmjene doticajnog zakonodavstva su ključne za usklađivanje hrvatskog kaznenog procesnog prava s ustavnim i europskim obvezama. Rezultati rada radne skupine koji se navode u nastavku proizlaze iz zaključaka kao i iz nacrtu ZKP-a koje je radna skupina izradila do svog raspuštanja 20. lipnja 2013.

A. Strukturalna i institucionalna reforma

1. Jedinstveni kazneni postupak s posebnim procesnim formama za tri kategorije kaznenih djela

Zakon o kaznenom postupku normativno uvodi jedinstven kazneni postupak za sva kaznena djela i ukida podjelu na redoviti i skraćeni postupak. Me-

đutim, on sadržava posebne procesne forme u prethodnom postupku s obzirom na težinu kaznenih djela koje za lakša kaznena djela donose pojednostavljenije prethodnog postupka, a za osobito teška kaznena djela "koja prijete organiziranom životu u zajednici" veća ograničenja temeljnih prava građana i prava obrane. Temeljni oblik kaznenog postupka koji se provodi za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina, osim za tešku krađu (čl. 229. st. 1. KZ), započinje istragom. Za lakša kaznena djela do pet godina zatvora provodi se tzv. *istraživanje* koje ne obvezuje državno odvjetništvo na donošenje formalne odluke o početku prethodnog postupka, ali garantira okrivljeniku procesna prava obrane kao i sudsku kontrolu kaznenog progona. Za posebno teška kaznena djela kao i za ona koja Ustavni sud naziva "kaznena djela koja prijete organiziranom životu u zajednici" dopuštena su ograničenja procesnih prava obrane u prethodnom postupku. Stadij rasprave i dokazni postupak izjednačen je za sve tri kategorije kaznenih djela. To rješenje dovelo je do ukidanja oblika kaznenog postupka u postojećem ZKP, koji predviđa skraćeni kazneni postupak za kaznena djela do dvanaest godina zatvora, te dualitet dokaznog postupka na raspravi s potpuno akuzatornom raspravom u redovitom postupku te inkvizitorno-akuzatornom raspravom u skraćenom postupku. Stvarna nadležnost nije mijenjana što znači da će se pred županijskim i općinskim sudovima voditi kazneni postupak prema istim odredbama.⁵⁷ Stadij u prethodnom postupku za kaznena djela teža od pet godina zatvora su izvidi, istraga, optuživanje, a za kaznena djela do pet godina zatvora izvidi, istraživanje, optuživanje.

Ovim rješenjem implementirana je prva i najvažnija smjernica o uravnoteženju kaznenoprocenog poretka s obzirom na tri temeljne kategorije kaznenih djela: kriminalitet koji prijete organiziranom životu u zajednici, klasični kriminalitet i lakši kriminalitet.⁵⁸

2. Funkcionalna nadležnost sudova i ukidanje sudskog određivanja stvarne nadležnosti

Mijenja se funkcionalna nadležnost sudova ili sastav suda na način da sudac općinskog suda kao sudac pojedinac sudi za kaznena djela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do 5 godina, a uz suglasnost stranaka i u postupcima za kaznena djela sa zaprijećenom kaznom zatvora u

---

⁵⁷ Takvim rješenjem odbačena su tumačenja prema kojima bi se težim kaznenim djelima u smislu odluke Ustavnog suda imalo smatrati kaznena djela teža od dvanaest godina, dok bi "klasična" kaznena djela bila ona do dvanaest godina i za njih bi se vodio skraćeni kazneni postupak.

⁵⁸ V. poglavlje: 1. Smjernica.

trajanju do 10 godina. Za kaznena djela sa zaprijećenom kaznom zatvora u trajanju do 12 godina uvijek sudi vijeće općinskog suda. Time je obustavljen trend širenja nadležnosti suca pojedinca te je njegova nadležnost smanjena odnosno ukinuta za kaznena djela teža od 10 godina.⁵⁹ Takvo rješenje ide prema ispunjavanju ustavne i konvencijske garancije kompetentnog i stručnog suda i kvalitetnog sudovanja što je dio načela pravičnog postupka.⁶⁰

Ukida se sudsko određivanje stvarne nadležnosti prema čl. 33. *Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta*. Prema toj odredbi Vrhovni sud RH, na obrazloženi prijedlog predsjednika županijskog suda ili ravnatelja Ureda može odrediti da se suđenje održi pred drugim županijskim sudom, ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako postoje drugi važni razlozi. Ova odredba je suprotna čl. 119. st. 3. Ustava RH koji propisuje da se djelokrug sudova uređuje zakonom kao i čl. 6. st. 1. Europske konvencije koji jamči da svatko ima pravo da u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo *zakonom ustanovljeni sud* ispita njegov slučaj.⁶¹

3. Pokretanje i započinjanje kaznenog postupka

Kazneni postupak pokreće državni odvjetnik odnosno ovlaštenu tužitelj, a započinje sud. Neodređivanje trenutka započinjanja kaznenog postupka jedan od glavnih nedostataka kaznenog postupka prema odluci Ustavnog suda.⁶² Pri odlučivanju o trenutku započinjanja kaznenog postupka moralo se voditi računa o sudskoj kontroli i procesnim pravima obrane. S obzirom na navedeno, odlučeno je da državni odvjetnik pokreće kazneni postupak:

a) donošenjem rješenja o provođenju istrage kada ustanovi postojanje osnovane sumnje da je određena osoba počinila kazneno djelo teže od pet godina zatvora,

b) podizanjem optužnice kada se ne provodi istraga,

c) podizanjem neposredne optužnice ako nakon provođenja izvida postoji dovoljno osnova za njezino podizanje.

Sukladno čl. 29. st. 5. Ustava koji propisuje da se kazneni postupak može pokrenuti samo pred sudom na zahtjev ovlaštenog tužitelja, početak kaznenog postupka određuje sudska odluka odnosno mogućnost sudskog odlučivanja o

---

⁵⁹ Kritiku pozitivnog rješenja o nadležnosti suca pojedinca v. *Pavičić, Anamarija / Bonačić, Marin* (2011) Skraćeni postupak prema novom Zakonu o kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2, 489-520, 499 i sl.

⁶⁰ *Đurđević*, 2011, 325.

⁶¹ *Ibid.*, 326.

⁶² V. Smjernicu 2.3. Transparentnost: tajnost preliminarnih istraživanja, nejavnost istrage, javnost rasprave i institut sporazumijevanja stranaka, drugi odlomak.

pretpostavkama za vođenje kaznenog postupka. Prema čl. 17. ZKP-a kazneni postupak započinje:

- 1) pravomoćnošću rješenja o provođenju istrage,
- 2) potvrđivanjem optužnice ako istraga nije provedena,
- 3) određivanjem rasprave na temelju privatne tužbe,
- 4) donošenjem presude o izdavanju kaznenog naloga (članak 541. stavak 1.).

U odnosu na pozitivno rješenje, ukida se stadij kaznenog progona i uvodi se istraga kao prvi stadij kaznenog postupka. Ukidaju se i odredbe čl. 5. st. 5. o početku kaznenog progona. Kazneni postupak za kaznena djela teža od pet godina zatvora pokreće se kada postoji osnovana sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo. Državni odvjetnik tada donosi rješenje o provođenju istrage. Istraga se više ne može voditi protiv nepoznatog počinitelja niti je za njezino pokretanje dovoljno postojanje osnova sumnje. Time je izmijenjeno načelo legaliteta kaznenog progona.

Za kaznena djela sa zapriječenom kaznom do pet godina zatvora, odluka državnog odvjetnika o pokretanju istraživanja nije podložna sudskoj kontroli četiri mjeseca. S obzirom na dugi vremenski period bez sudske kontrole državnoodvjetničkog istraživanja, odlučeno je da za lakša kaznena djela kazneni postupak započinje potvrđivanjem optužnice. Dakle, dok kod težih kaznenih djela nakon utvrđivanja osnovane sumnje započinje i kazneni postupak, kod lakših kaznenih djela nakon utvrđivanja osnovane sumnje ne dolazi do početka kaznenog postupka već se provodi istraživanje, što nije suprotno ustavnim zahtjevima jer tijekom istraživanja osumnjičenik ima procesna prava obrane kao i mogućnost sudske kontrole kaznenog progona po proteku četiri mjeseca.

4. Radnje državnog odvjetnika, policije, istražitelja i suca istrage tijekom izvida

Dio postupka prije istrage naziva se “izvidi“. Termin izvidi je izabran zato što se njime značenjski jasno razlikuje stadij preliminarnih istraživanja u kojem se tek “razjašnjava” sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo kako bi se utvrdilo ima li nekih osnova za tu sumnju od dijela postupka u kojem je utvrđena osnovana sumnja.⁶³

Za određivanje početka kaznenog postupka nije dovoljno formalno odrediti koji je to trenutak u slijedu kaznenoprocenih radnji, već je ključno razdijeliti koje radnje nadležna tijela mogu poduzimati prije, a koja poslije početka kaznenog postupka. Formalizirani kazneni progon sa sudskom kontrolom i osiguranjem procesnih prava obrane prema konvencijskom i ustavnom pravu

---

⁶³ V. toč. 40.2. odluke Ustavnog suda.

mora započeti od trenutka postojanja kaznene optužbe, koji se računa od kada je suštinski pogoršana njegova situacija⁶⁴ a do toga dolazi kada države počne prikupljati dokaze optužbe na kojima će se moći temeljiti presuda. Stoga se mora strogo ograničiti ovlast države da prije aktiviranja procesnih prava obrane provodi dokazne radnje odnosno prikuplja dokaze optužbe. To sada u našem kaznenom postupku nije slučaj i dokazi se mogu prikupljati tijekom cijelog kaznenog progona koji obuhvaća preliminarna istraživanja i istragu. Rukovodeća pravila za odvajanje radnji prije i poslije "optužbe" bila su da se dokazne radnje tijekom izvida mogu poduzimati samo kada postoji opasnost od odgode, kada se izvidi provode prema nepoznatom počinitelju, međutim i u tim slučajevima dokaznu radnju ispitivanja svjedoka treba provoditi sudac istrage, a ne državni odvjetnik, a kad je provodi državni odvjetnik ili istražitelj po njegovom nalogu ti zapisnici ne mogu koristiti ni na koji način na raspravi. Nadalje, ispitivanje osumnjičenika provodi uvijek državni odvjetnik, a državno odvjetništvo treba uvijek imati nadzor nad provođenjem dokaznih radnji od strane policije osim u hitnim slučajevima i za lakša kaznena djela. Zaključci radne skupine u pogledu radnji tijekom izvida su navedeni kako slijedi.

U stadiju izvida nadležna tijela provode sljedeće radnje:

- a. izvidi (čl. 207.-211.)
- b. posebne dokazne radnje, (čl.332.-340.)
- c. hitne dokazne radnje (čl.213.) osim psihijatrijskog vještačenja
- d. dokazne radnje prema nepoznatom počinitelju (čl.214.)
- e. ispitivanje okrivljenika 48 h prije donošenja rješenja o provođenju istrage (čl. 217. st. 2.)

Radnje policije:

- a. Provodi uzimanje otisaka prstiju i otisaka drugih dijelova tijela, snima osumnjičenika, unosi podatke o istovjetnosti u zbirke
- b. Uzima bez privole neintimni uzorak osumnjičenika radi molekularno-genetske analize
- c. Hitne dokazne radnje samostalno: privremeno oduzimanje predmeta za sva kaznena djela, a očevid i pretragu (čl. 246) za kaznena djela do pet godina zatvora
- d. Hitne dokazne radnje nakon obavijesti državnom odvjetniku: očevid i pretraga (čl. 246)
- e. Ostale radnje samo ako su hitne i po nalogu državnog odvjetnika

Radnje suca istrage:

- a. Hitnu dokaznu radnju ispitivanja svjedoka u postupku prema poznatom počinitelju provodi sudac istrage na dokaznom ročištu s mogućnosti prisutnosti stranaka

---

⁶⁴ *Foti i dr. v. Italije*, presuda od 10. prosinca 1982., § 52.

b. Dokaznu radnju ispitivanja svjedoka u postupku protiv nepoznatog počinitelja na dokaznom ročištu provodi sudac istrage, prisutnost branitelja u slučaju kaznenog djela za koje je obvezna obrana

Isključivo radnje državnog odvjetnika

a. Ispitivanje okrivljenika, osim uhićenog

b. Određivanje vještačenja

Radnje istražitelja:

a. Ispitivanje osumnjičenika ako je uhićen uz prisustvo branitelja ako ga uhićenik želi i snimanje kamerom⁶⁵

b. Ispitivanje svjedoka – državni odvjetnik može nalogom povjeriti istražitelju, međutim, takve iskaze svjedoka ne može se predočavati na raspravi.

c. Na zahtjev državnog odvjetnika, sud izdaje nalog za pretragu policiji, istražitelju (državnom odvjetniku).

d. Državni odvjetnik može povjeriti radnju istražitelju nalogom u slučajevima kada postoji opasnost od odgode, osim ispitivanja okrivljenika i vještačenja.

Prilikom provođenja prepoznavanja osumnjičeniku se mora dati mogućnost prisutnosti branitelja te mu dati pouku.

5. Tajnost izvida i nejavnost istrage

Objašnjenja odredbi o tajnosti izvida i nejavnosti istrage nalaze se u smjernici 2.3.2.⁶⁶ U ZKP se unose odredbe o tajnosti izvida i nejavnosti istrage, uz iznimke u odnosu na nejavnost istrage. Odredbe o tajnosti izvida glase (čl. 206.d ZKP-a):

(1) Postupanje tijekom izvida je tajno.

(2) Tijelo koje poduzima radnju upozorit će osobe koje u njoj sudjeluju da je odavanje tajne kazneno djelo.

(3) Tijelo koje provodi izvide može, kada to nalaže interes javnosti, o tijeku izvida izvijestiti javnost na način propisan posebnim zakonom.

U *Zakonu o policijskim poslovima i ovlastima* biti će propisani uvjeti i način izvješćivanja javnosti u odredbi koja glasi:

(1) Prije izvješćivanja o tijeku izvida koji se provode zbog kaznenih djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina i kaznenih djela iz nadležnosti Ureda za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (članak 21. Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta) nadležno tijelo zatražit će suglasnost nadležnog državnog odvjetništva.

---

⁶⁵ V. *infra* 13. Ispitivanje osumnjičenika u policiji u prisutnosti branitelja.

⁶⁶ V. *supra* Smjernicu 2.3.2. Nejavna istraga. Tajnost istrage samo ako postoji legitiman razlog kao što su: šteta za učinkovitost progona te razlozi za isključenje javnosti sa rasprave.

(2) Kad se javnost izvještava o tijeku izvida, izvješće ne može sadržavati podatke o istovjetnosti osoba nad kojima se izvidi provode, podatke na temelju kojih se može zaključiti o njihovoj istovjetnosti, niti se smiju iznositi podaci o sadržaju provedenih radnji.

Odredbe o nejavnosti istrage i istraživanja (čl. 231. ZKP-a) glase:

(1) Istraga je nejavna.

(2) Tijelo koje vodi istragu može odrediti tajnost istrage iz razloga navedenih u čl. 388. ovog Zakona ako bi javno objavljivanje podataka iz istrage štetilo probicima postupka. Tijelo koje poduzima radnju upozorit će osobe koje sudjeluju u dokaznoj radnji da je odavanje tajne kazneno djelo. Sve osobe koje saznaju sadržaj postupovne radnje koja je provedena tijekom takve istrage dužne su kao tajnu čuvati činjenice ili podatke koje su tom prilikom saznale.

Odredba o nejavnosti istraživanja (čl. 213. st. 3. ZKP-a) glasi:

Postupanje nakon dostave obavijesti iz stavka 2. ovog članka je nejavno.

Kako bi se osigurala provedba odredaba o tajnosti postupka u praksi proširen je katalog za posebne dokazne radnje na neovlašteno odavanje tajnosti postupka (300. i 307. KZ-a) od strane službene osobe.⁶⁷

6. Neovisnost istražitelja (policijskih i državnoodvjetničkih)

Objašnjenje odredbi o neovisnosti istražitelja nalaze se u smjernici 2.1.⁶⁸ Uz postojeću odredbu čl. 67. st. 3. ZODO,⁶⁹ potrebno je propisati dodatne odredbe za osiguranje neovisnosti istražitelja. Institucionalnu neovisnost istražitelja i policijskih izvida uspostaviti će se kroz izmjene *Zakona o policijskim poslovima i ovlastima* u koji treba unijeti odredbe o institucionalnoj neovisnosti istražitelja kojima bi se glasile:

(1) Kad postoji sumnja da je kazneno djelo počinio policijski službenik ili drugi zaposlenik policijske ustrojstvene jedinice ili njima bliska osoba, ili da je oštećen kaznenim djelom, ili je djelo počinjeno u toj prostorijama ustrojstvenoj jedinici, nadređeni rukovoditelj odredit će drugu ustrojstvenu jedinicu koja će postupati u tom predmetu. Iznimka bi postojala samo u slučaju kada je policijski službenik zatečen u počinjenju kaznenog djela.

(2) U slučajevima kada nema nadređenog rukovoditelja izvide će preuzeti državni odvjetnik tako da ih sam provede ili za njihovo provođenje odredi istražitelja sa posebne liste istražitelja koja bi se sastavila u suradnji sa DORH-om, a nad kojim istražiteljem bi državni odvjetnik imao izravan nadzor.

---

⁶⁷ V. *infra* 31. Posebne dokazne radnje.

⁶⁸ V. *supra* Smjernicu 2.1. Neovisnost i nepristranost istražitelja.

⁶⁹ Čl. 67. st. 3. ZODO glasi: Ako je kaznena prijava podnesena protiv policijskog službenika državni odvjetnik će sam provesti istragu, a ako se istraga ne provodi provest će sam potrebne dokazne radnje koje su svrhovite za odlučivanje o podizanju optužnice. Tako će državni odvjetnik postupiti i u slučaju kad je prijava podnesena protiv druge službene osobe koja je ovlaštena i dužna otkrivati i prijavljivati kaznena djela za koja se progoni po službenoj dužnosti.

Pravilo o neovisnosti istražitelja u odnosu na državne odvjetnike treba osigurati kroz izmjenu *Zakona o državnom odvjetništvu* u koji bi se unijela odredba:

(1) Kad postoji sumnja da je kazneno djelo počinio državni odvjetnik ili drugi zaposlenik državnog odvjetništva ili njima bliska osoba, ili da je oštećen kaznenim djelom, viši državni odvjetnik odrediti će drugo stvarno nadležno državno odvjetništvo koje će postupati u tom predmetu.

U ZKP-u se unosi odredba čl. 212. st. 3. koja glasi:

Ako je potrebno poduzeti hitne dokazne radnje prema službenoj osobi koja je ovlaštena i dužna otkrivati i prijavljivati kaznena djela za koja se progoni po službenoj dužnosti, policija će odmah obavijestiti državnog odvjetnika koji će odlučiti o tome da li će sam provesti tu radnju ili će dati nalog istražitelju.

U ZKP će se propisati pravno sredstvo za nepoštivanje odredbi o neovisnosti istražitelja.

7. Odluke državnog odvjetnika tijekom izvida

Ovisno o sadržaju kaznene prijave ili dojave o počinjenom kaznenom djelu državni odvjetnik će donositi odluke o daljnjem postupanju odnosno o upisu upisnike. Predviđa se postojanje tri vrste upisnika: upisnik raznih kaznenih predmeta, upisnik kaznenih prijava protiv nepoznatog počinitelja i upisnik kaznenih prijava protiv poznatog počinitelja.⁷⁰ Moguće su sljedeće situacije koje je potrebno propisati u ZKP-u:

a) Dojava žrtve ili je do državnog odvjetnika samo dopro glas o počinjenom kaznenom djelu (čl. 205. st. 5. i 6, čl. 206. st. 4. ZKP). Upisuje se u upisnik raznih kaznenih predmeta. Provode se izvidi državnog odvjetnika ili policije. Prijavitelj se zove da nadopuni prijavu u roku od petnaest dana. Podnositelja dojave se obavještava da nema osnove za postupanje s navođenjem razloga.

b) Potpuna kaznena prijava protiv nepoznatog počinitelja upisuje se u upisnik kaznenih prijava protiv nepoznatog počinitelja. Nema roka za postupanje državnog odvjetnika.

c) Potpuna kaznena prijava protiv poznatog počinitelja upisuje se u upisnik kaznenih prijava protiv poznatog počinitelja.

d) Odluke o kaznenoj prijavi:

1. Odbačaj kaznene prijave – kada nema osnovane sumnje a ne osnova sumnje
2. Rješenje o provođenju istrage
3. Neposredna optužnica

---

⁷⁰ Odredbama o upisu kaznenih prijava u razne državnoodvjetničke upisnike nije mjesto u Zakonu o kaznenom postupku. Riječ je o administrativnoj radnji koja nema kazneno procesno pravni značaj. Kaznenoprocetni učinak može imati samo odluka državnog odvjetnika o postojanju ili nepostojanju osnova sumnje, a ne sam način upisa te odluke. Stoga bi ovu materiju trebalo premjestiti u Zakon o državnom odvjetništvu odnosno u Poslovnik državnog odvjetništva.

Pitanje podizanja neposredne optužnice bilo je jedno od spornih pitanja u radu radne skupine te je prihvaćeno iz razloga ekonomičnosti i žurnosti kaznenog postupka. Državni odvjetnik može podignuti optužnicu i bez provođenja istrage za kaznena djela zapriječena kaznom od pet godina zatvora ako rezultati provedenih radnji tijekom izvida koji se odnose na kazneno djelo i počinitelja daju dovoljno osnova za podizanje optužnice. Riječ je o situaciji kada državni odvjetnik na temelju rezultata radnji koje može provesti tijekom izvida (izvidi, hitne dokazne radnje, posebne dokazne radnje, dokazne radnje protiv nepoznatog počinitelja) može podići optužnicu. Kako neposrednom optužnicom ne bi došlo do zaobilaženja stadija istrage, a time i sudske kontrole kaznenog progona i procesnih prava obrane u prethodnom postupku, nužno je poštivati postavljeno pravilo o jasnom razdvajanju radnji tijekom izvida i istrage tako da se dokazne radnje protiv osumnjičenika poduzimaju tijekom istrage a ne prije te da se strogo poštuju pretpostavke za poduzimanje hitnih dokaznih radnji i protiv nepoznatog počinitelja. Prije podizanja neposredne optužnice obvezno se mora ispitati okrivljenik. Neposredna optužnica ne može se podići za kaznena djela za koja je propisana kazna od petnaest godina zatvora ili teža.

8. Propisivanje rokova za izvide, istragu i optuživanje

Objašnjenje obveze propisivanja rokova nalazi se u smjernici 2.2.⁷¹ Rokovi za trajanje izvida propisani su Zakonom o državnom odvjetništvu te ih treba propisati ZKP-om. Kada se izvidi provode protiv nepoznatog počinitelja nema roka za njihovo trajanje. Kad je kaznena prijava upisana u upisnik kaznenih prijavi, državni odvjetnik ima rok od šest mjeseci za odluku o kaznenoj prijavi (čl. 68. st. 2. i 3. ZODO). Viši državni odvjetnik na obrazloženi prijedlog državnog odvjetnika može produžiti izvide još za šest mjeseci ako državni odvjetnik na temelju prikupljenih podataka i poduzetih radnji ne može donijeti odluku o odbačanju kaznene prijave ili postojanju osnovane sumnje (čl. 68. st. 4. ZODO). Državni odvjetnik je dužan u roku od 15 dana od podnošenja kaznene prijave poduzeti prvu radnju (čl. 67. st. 2. ZODO).⁷²

Rokovi za provođenje istrage ostaju isti kao i po postojećem zakonu te iznose šest mjeseci, s mogućnošću produljenja u složenim predmetima za još šest,

---

⁷¹ V. *supra* Smjernica 2.2. Žurnost u provođenju istrage: propisivanje rokova i djelotvornog pravnog sredstva protiv odugovlačenja postupka.

⁷² Ako u predmetu bez opravdanog razloga u roku od petnaest dana od dana primitka nove prijave, ili predmeta u kojem su provedeni izvidi ili dokazne radnje, nije donio odluku ili poduzeo drugu radnju koju je trebalo poduzeti, dužan je o tome izvijestiti državnog odvjetnika ili višeg državnog odvjetnika koji će poduzeti potrebne mjere kako bi se u predmetu postupalo bez odgode.

a u posebno složenim i teškim za dvanaest mjeseci (čl. 230. st. 1. i 2. ZKP-a).⁷³ Rok za provođenje istraživanja je šest mjeseci od provođenja prve dokazne radnje ili od uhićenja.⁷⁴

Proširenjem istrage na sva kaznena djela teža od pet godina, te propisivanjem roka za istraživanje koje se provodi za kaznena djela do pet godina, popunjena je pravna praznina u odnosu na trajanje kaznenog progona u postojećem zakonu te je ispunjen ustavni zahtjev za propisivanja rokova za odlučivanje o optuženju ili odustanku od kaznenog progona.

U odnosu na rokove za podizanje optužnice Ustavni sud je utvrdio da ne postoji razuman odnos razmjernosti između redovitog roka od petnaest dana i dopuštenih produljenja koja dovode do roka čak 11 puta duljeg od redovitog (toč. 115.1 odluke Ustavnog suda). Novi rokovi za podizanje optužnice iznose maksimalno dva i pol mjeseca, a uređeni su čl. 229. st. 1. koji glasi:

(1) Nakon završene istrage državni odvjetnik je dužan u roku od petnaest dana podignuti optužnicu ili obustaviti istragu, a u složenim predmetima u roku od mjesec dana. Taj rok može viši državni odvjetnik produljiti na prijedlog državnog odvjetnika najviše za još petnaest dana, a složenim predmetima za još mjesec dana. Iznimno, ako su postojali nepredvidivi ili neotklonjivi razlozi, viši državni odvjetnik može produljiti na prijedlog državnog odvjetnika, rokove iz ovog stavka za još petnaest dana.

Ako državni odvjetnik ne postupi prema prethodnoj odredbi dužan je o razlozima izvijestiti višeg državnog odvjetnika (čl. 229. st. 4.). Nakon toga viši državni odvjetnik treba postupiti sukladno Zakonu o državnom odvjetništvu. U čl. 137. st. 3. toč. 2. *Zakona o državnom odvjetništvu*, postojeće stegovno djelo uredit će se tako da će zloporabu položaja predstavljati nepoštivanje rokova za podizanje optužnice propisanih zakonom odnosno produljenih od višeg državnog odvjetnika.

Ustavni sud je nametnuo zakonodavcu i obvezu određivanja prirode rokova za pojedine stadije postupka, odnosno propisivanja radi li se o instruktivnim ili prekluzivnim rokovima. Radna skupina je o ovom pitanju vodila raspravu vezano s jedne strane na pravo na zaštitu od nezakonitog, arbitrarnog i odugovlačećeg kaznenog progona i s druge strane s obzirom na pravo na učinkovitu istragu. Prekluzija vođenja kaznenog postupka zbog pogrešaka tijela kaznenog progona vezana za dužnost poduzimanja radnji u zakonskim rokovima dovela bi do kršenja prava na učinkovitu istragu kada bi se radilo o kaznenim djeli-

---

⁷³ Ako se istraga ne završi u roku od šest mjeseci, državni odvjetnik je dužan izvijestiti višeg državnog odvjetnika o razlozima zbog kojih istraga nije završena (čl. 230. st. 1.). Viši državni odvjetnik dužan je poduzeti mjere da se istraga završi. U složenim predmetima viši državni odvjetnik može na obrazloženi prijedlog državnog odvjetnika rok iz stavka 1. ovog članka, produljiti za još šest mjeseci. U posebno složenim i teškim predmetima, glavni državni odvjetnik može na obrazloženi prijedlog državnog odvjetnika rok završetka istrage iz stavka 1. ovog članka produljiti za dvanaest mjeseci (čl. 230. st. 2. ZKP-a).

⁷⁴ Rok od šest mjeseci za provođenje istraživanja je sporan. Za kaznena djela do pet godina rok od šest mjeseci bi se trebao računati od podizanja kaznene prijave, a ne od dokazne radnje. U protivnom dolazi do izjednačavanja roka za istragu i istraživanje.

ma koja krše prava iz čl. 2., 3., 5. i 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Iz tog razloga se zauzeo stav da su rokovi za trajanje stadija instruktivni ali će se njihovo poštivanje osigurati kroz nekoliko drugih mehanizama kao što su: instancijsko pravno sredstvo zbog nezakonitog postupanja državnog odvjetnika i suda, propisivanje stegovnih djela za kršenje zakonskih rokova u *Zakonu o državnom odvjetništvu* i *Zakonu o sudovima* te konačno sudska kontrola kaznenog progona koja može rezultirati i obustavom kaznenog postupka. Iznimka je pretpostavka odustanka od kaznenog progona u slučaju nepoštivanja rokova za podizanje optužnice koje je nakon prekoračenja zakonskih rokova odredio sud.⁷⁵

9. Instancijsko pravno sredstvo zbog nezakonitog postupanja državnog odvjetnika: pritužba državnom odvjetništvu

Jedna od ključnih strukturalnih manjkavosti u normativnom uređenju učinkovitosti kaznenog postupka vezana je uz uspostavljanje djelotvornog domaćeg pravnog sredstva iz članka 13. Konvencije (točka 122.b i 246. odluke Ustavnog suda). Objasnjeno se nalazi u smjernici 2.2.⁷⁶

U odnosu na državno odvjetništvo zahtjeva se uređenje instancijskog pravnog sredstva protiv odugovlačenja postupka i drugih nepravilnosti u radu državnih odvjetnika koje dovode do neučinkovitosti prethodnog postupka odnosno pojedinih predistražnih i istražnih radnji i mjera tako da to sredstvo ispunjava zahtjeve djelotvornog domaćeg pravnog sredstva iz članka 13. Konvencije. Ispunjavanje zahtjeva djelotvornog domaćeg pravnog sredstva znači da to sredstvo mora biti takvo da u pravu i praksi može osigurati provođenje učinkovite istrage, a ako to nije moguće žrtvi se mora osigurati obeštećenje po uzoru na zahtjev za suđenje u razumnom roku.

Sada ZKP propisuje mogućnost pritužbe okrivljeniku i oštećeniku samo tijekom istrage u čl. 230. st. 3. i 4. koji glase:

(3) Okrivljenik i oštećenik mogu se uvijek obratiti pritužbom višem državnom odvjetniku zbog odugovlačenja postupka i drugih nepravilnosti u tijeku istrage.

(4) Viši državni odvjetnik ispitat će navode u pritužbi, a ako je podnositelj zahtijevao, obavijestit će ga o tome što je poduzeto.

Dodatno se unosi u ZKP novo instancijsko pravno sredstvo za stadij izvida također kroz pritužbu državnom odvjetništvu. Žrtva ima pravo u roku od šest mjeseci i dalje svakih šest mjeseci od trenutka kada je državno odvjetništvo

---

⁷⁵ V. *infra* 11.d) Prigovor zbog nepodnošenja optužnice u roku.

⁷⁶ V. *supra* Smjernica 2.2. Žurnost u provođenju istrage: propisivanje rokova i djelotvornog pravnog sredstva protiv odugovlačenja postupka. 2.2.2. Propisivanje djelotvornog pravnog sredstva protiv odugovlačenja postupka.

saznalo da je počinjeno kazneno djelo, višem državnom odvjetniku kao instancijskom i u odnosu na konkretan predmet neovisnom tijelu, podnijeti pritužbu. Konkretno odredbe glase:

(1) Žrtva ima pravo zatražiti obavijest o poduzetim radnjama povodom njezine dojava o počinjenom djelu od državnog odvjetnika. Državni odvjetnik će ju obavijestiti o poduzetim radnjama u primjerenom roku, osim kada bi to ugrozilo učinkovitost postupka.

(2) Ako državni odvjetnik nije obavijestio žrtvu ili žrtva nije zadovoljna poduzetim radnjama ima pravo podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku u roku od šest mjeseci od podnošenja dojava o počinjenom djelu.

(3) Viši državni odvjetnik je dužan poduzeti potrebne radnje sukladno posebnom zakonu i o tome obavijestiti žrtvu.

(4) Svakih šest mjeseci tijekom predistražnog postupka i istrage žrtva može postaviti pritužbu višem državnom odvjetniku.

Žrtvi se mora osigurati da podnese i pritužbu na rad policije tijekom izvida te se u tom smislu treba urediti čl. 5. *Zakona o policiji* koji daje mogućnost pritužbe protiv policijskog službenika zbog nezakonite i nepravilne radnje.⁷⁷

10. Instancijsko pravno sredstvo protiv nepravilnosti u radu suda: pritužba predsjedniku suda

Pravo na učinkovitu istragu ne odnosi se samo na državnog odvjetnika, kako se to često kod nas pogrešno shvaća i kako se može zaključiti iz odredbe čl. 4. st. 3. ZKP-a koja obvezuje samo državno odvjetništvo, istražitelja i policiju na neovisno i nepristrano razjašnjavanje sumnje o kaznenom djelu, ali ne i

---

⁷⁷ Čl. 5. Zakona o policiji glasi:

Kad fizička ili pravna osoba podnese predstavku ili pritužbu na rad policijskog službenika ili drugog zaposlenika Ministarstva, odnosno ustrojstvene jedinice policije ili druge ustrojstvene jedinice Ministarstva, smatrajući da su njoj ili nekome drugom nezakonitom ili nepravilnom radnjom policijskog službenika ili drugog zaposlenika Ministarstva povrijeđena prava ili prekršen zakon, obveza je rukovoditelja mjerodavne ustrojstvene jedinice obavijestiti podnositelja predstavke ili pritužbe o utvrđenom činjeničnom stanju i poduzetim mjerama u roku od 30 dana od dana primitka predstavke odnosno pritužbe.

Ako je podnositelj pritužbe nezadovoljan odgovorom i provedenim postupkom provjere navoda, spis predmeta se bez odgode dostavlja na daljnje postupanje i rješavanje povjerenstvu za rad po pritužbama u Ministarstvu.

Povjerenstvo iz stavka 2. ovoga članka čine tri člana: policijski službenik Ministarstva te dva predstavnika javnosti koje imenuje saborski Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina na prijedlog organizacija civilnog društva, organizacija stručne javnosti i nevladinih organizacija.

Ministarstvo vodi evidenciju predstavki i pritužbi.

O načinu rada i postupanja po predstavkama i pritužbama, vođenju evidencije iz stavka 4. ovoga članka te o radu povjerenstva ministar donosi pravilnik.

sud.⁷⁸ Europski sud za ljudska prava utvrdio je da se pojam učinkovite istrage ne odnosi samo na prethodni postupak već na učinkovitost cijelog kaznenog postupka koji mora rezultirati s kažnjavanjem krivog počinitelja. Stoga je i sud dužan provesti kazneni postupak u razumnom roku i bez odugovlačenja, a za nepravilnosti u radu sudaca istrage ali i drugih sudskih tijela treba zajamčiti djelotvorno pravno sredstvo.

Sada u ZKP-u postoji mogućnost pritužbe na rad suda samo kada sudac istrage provodi istragu. Tada, prema čl. 230. st. 5. okrivljenik i oštećenik kao tužitelj mogu se obratiti pritužbom predsjedniku suda zbog odugovlačenja postupka i drugih nepravilnosti u tijeku sudske istrage. Ova odredba ne zadovoljava ustavni i konvencijski zahtjev za propisivanjem djelotvornog pravnog sredstva protiv odugovlačenja i nepravilnosti u radu suda tijekom cijelog kaznenog postupka. U tu svrhu se u ZKP uvodi jedinstveno instancijsko pravno sredstvo protiv nepravilnosti u radu suda.

Okrivljenik, državni odvjetnik i oštećenik mogu podnijeti pritužbu predsjedniku suda u slučaju odugovlačenja postupka od strane suda. Razlikuju se dvije različite situacije. Prva je kada sud prekoračuje zakonski propisane rokove, kada će predsjednik suda odrediti novi rok za poduzimanje radnje koji ne može biti duži od zakonskog. Druga situacija je kada zakonom nisu propisani rokovi, ali sud nepoduzima odgovarajuće radnje što dovodi do odugovlačenja postupka. Tada će predsjednik suda zatražiti očitovanje suca na čiji rad se odnosi pritužba, pregledati će spis te će ukoliko ocijeni pritužbu osnovanom odrediti rok za provođenje radnje. O svojim odlukama predsjednik suda obavještava u roku od 15 dana podnositelja. Pritužba se odnosi na rad suca istrage kao i optužnog vijeća, izvanraspravnog, raspravnog i žalbenog vijeća. Prijedlog zakonskih odredaba glasi:

(1) Tijekom prethodnog postupka stranke i oštećenik mogu zbog nepostupanja suda u rokovima propisanim zakonom podnijeti pritužbu predsjedniku suda, koji će odrediti novi rok za poduzimanje radnje koji ne može biti duži od zakonskog.

(2) Stranke i oštećenik mogu podnijeti pritužbu predsjedniku suda i zbog nepoduzimanja radnji suca istrage koje dovodi do odugovlačenja postupka.

(3) Predsjednik suda će, nakon što primi pritužbu i stavka 2., bez odgode zatražiti od suca očitovanje o navodima pritužbe.

(4) Predsjednik suda će pregledati spis te će, vodeći računa o očitovanju suca, trajanju postupka i složenosti predmeta ocijeniti osnovanost pritužbe. Ako je pritužba osnovana, predsjednik suda će odrediti primjereni rok u kojem sudac istrage mora donijeti odluku odnosno odrediti provođenje radnje.

---

⁷⁸ Prema čl. 4. st. 3. ZKP-a državno odvjetništvo, istražitelj i policija su dužni s jednakom pozornošću prikupljati podatke o krivnji i nedužnosti okrivljenika, a sud je dužan prema čl. 4. st. 2. ZKP-a s jednakom pažnjom ispitati i utvrditi činjenice koje terete okrivljenika i idu mu u korist. Iz navedenog proizlazi da sud nema ovlasti izvoditi dokaze, već jedino ispitati i utvrditi činjenice iz dokaza koje izvedu stranke.

(5) Predsjednik suda će u roku od 15 dana od dana primitka pritužbe obavijestiti podnositelja o odlukama iz stavka 1. i 4. ovog članka.

(6) Ako predsjednik suda ne postupi sukladno odredbi članka 4. podnositelj se može obratiti predsjedniku neposredno višeg suda.

Kao i u slučaju prekoračenja rokova od strane državnog odvjetnika, da bi ovo sredstvo postalo učinkovito pravno sredstvo u smislu čl. 13. Europske konvencije u *Zakonu o sudovima* će se propisati stegovna djela zbog nepoštivanja rokova.

11. Sudska zaštita od nezakonitog kaznenog progona i istrage

Objašnjenja odredbi o uspostavljanju sudske kontrole kaznenog progona i istrage nalaze se u smjernici 3. i 3.1.⁷⁹ Ustavni sud je zakonodavca obvezao na ustanovljavanje sudske zaštite od nezakonitog kaznenog progona i istrage od trenutka kad je osoba obaviještena da je u statusu osumnjičenika (toč. 39.8. odluke Ustavnog suda). Udovoljavanje ovom zahtjevu Ustavnog suda bio je jedan od najtežih zadataka za radnu skupinu. S jedne strane postojao je ustavni zahtjev za uspostavljanje sudske zaštite u što je moguće ranijoj fazi postupka, a s druge strane opravdano se isticala opasnost od zagušenja sudova ali i otežavanja rada državnih odvjetništava u pojedinim predmetima zbog velikog broja zahtjeva za sudsku zaštitu. To bi u konačnici moglo dovesti do neučinkovitog kaznenog progona i kaznenog postupka. Zbog toga je nađeno kompromisno rješenje koje zadovoljava ustavni zahtjev za sudsku zaštitu od nezakonitog i odugovlačećeg kaznenog progona i postupka a koje neće opteretiti istraživačku fazu kaznenog postupka u kojoj je važno što brže i temeljitije pribaviti podatke i dokaze o kaznenom djelu i počinitelju. S obzirom na različitu konstrukciju prethodnog postupka za lakša i teža kaznena djela, uspostavljena su i dva različita mehanizma sudske kontrole kaznenog progona.

U stadiju izvida nije predviđena sudska zaštita osumnjičenika od kaznenog progona. Taj stadij postupka postoji samo dok se ne uspostavi osnovana sumnja za pokretanje istrage odnosno istraživanja, a to ovisi o činjeničnim ili pravnim okolnostima koje često nisu uvjetovane radom policije ili državnog odvjetništva. Međutim, ključni razlog zašto u ovoj fazi postupka nije osigurana sudska zaštita je taj što se u njoj osim iznimno ne mogu poduzimati prisilne nit dokazne radnje prema osumnjičeniku.

a) Žalba protiv rješenja o provođenju istrage

Kada se provodi istraga, okrivljenik u roku od osam dana od donošenja rješenja o provođenju istrage može podnijeti žalbu. Kako je već navedeno,

---

⁷⁹ V. *supra* Smjernicu 3. Sudska zaštita u prethodnom postupku i 3.1. Obveza uspostavljanja sudske zaštite od nezakonitog kaznenog progona i istrage

pravomoćnošću rješenja o provođenju istrage (ako žalba nije podnesena ili je odbačena ili ako je žalba podnesena i sud ju je odbio) započinje kazneni postupak.⁸⁰ Žalba ponovno postaje sveobuhvatan pravni lijek jer ima potpuni opseg pobijanja koji obuhvaća činjenične i pravne pogreške odnosno cjelokupnu kontrolu ispravnosti i zakonitosti rješenja o provođenju istrage. To znači da su razlozi podnošenja žalbe: nije kazneno djelo koje se progona po službenoj dužnosti; zapreke za kazneni progon: zastara, amnestija, pomilovanje, presuđena stvar; nema osnovane sumnje. Ipak, ispušteni su razlozi za isključenje krivnje iz razloga što u ovako ranoj fazi postupka za teža kaznena djela, postojanje sumnje da postoji razlog za isključenje krivnje ne može biti razlog za nepokretanje istrage.⁸¹ Zbog važnosti za sudsku praksu, izričito se propisuje i presuđena stvar kao zapreka za kazneni progon. Sudac istrage odlučuje o žalbi u roku od osam dana. Protiv rješenja suca istrage kojim se prigovor usvaja državni odvjetnik ima pravo žalbe u roku od tri dana o kojem odlučuje izvanraspravno vijeće u roku od osam dana. Povodom žalbe sudac istrage odnosno izvanraspravno vijeće mogu donijeti osim rješenja o odbacivanju i odbijanju prigovora, rješenje kojom vraća predmet državnom odvjetniku radi poduzimanja određenih radnji radi utvrđivanja osnovane sumnje te rješenje o obustavi postupka. Kada sud rješenjem vraća predmet na postupanje, državni odvjetnik mora u roku od osam dana od dostave rješenja donijeti odluku o provođenju radnje. Nakon provedenih radnji i utvrđene osnovane sumnje državni odvjetnik ponovno donosi rješenje o provođenju istrage. Odredbe koje propisuju navedeno glase:

(1) Rješenje o provođenju istrage dostavlja se okrivljeniku u roku od osam dana od dana izdavanja, zajedno s poukom o pravima iz članka 239. stavka 1. ovog Zakona.

(2) Protiv rješenja o provođenju istrage okrivljenik ima pravo podnijeti žalbu sucu istrage u roku od osam dana od dana primitka rješenja.

(3) Rješenje o provođenju istrage se može pobijati ako:

1) djelo koje se okrivljeniku stavlja na teret nije kazneno djelo za koje se progona po službenoj dužnosti

2) postoje zapreke za kazneni progon (zastara, amnestija, pomilovanje, presuđena stvar)

3) nema osnovane sumnje da je okrivljenik počinio kazneno djelo koje mu se stavlja na teret.

(4) Sudac istrage dužan je odlučiti o žalbi okrivljenika u roku od osam dana.⁸²

---

⁸⁰ V. *supra* u ovom poglavlju 3. Pokretanje i započinjanje kaznenog postupka

⁸¹ Ta mogućnost je u slučaju neubrojivosti i izričito isključena u čl. 224. st. 2. ZKP.

⁸² Rok od osam dana za odlučivanje o žalbi osumnjičenika je predugačak, osobito ako se uzme u obzir da je državni odvjetnik dužan dostaviti rješenje o provođenju istrage u roku od osam dana od izdavanja. Ako se doda još koji dan za pisanje žalbe (najviše do osam dana), to znači da će minimalno proći dva i pol tjedna od pokretanja istrage do kada će osumnjičenik moći dobiti sudsku zaštitu od nezakonitog progona. Iako se tu ne radi o osumnjičeniku koji

(5) Sudac istrage može rješenjem:

- 1) odbaciti žalbu kao nepravovremenu ili nedopuštenu,
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu,
- 3) prihvatiti žalbu i ukinuti rješenje o provođenju istrage u odnosu na sve ili pojedine točke rješenja ako utvrdi postojanje razloga iz stavka 3. ovog članka
- 4) odrediti da državni odvjetnik u određenom roku provede istražne radnje potrebne za odlučivanje o osnovanosti rješenja o provođenju istrage.

(6) Ako je sudac istrage naložio državnom odvjetniku provođenje istražnih radnji iz stavka 5. točka 4. ovog članka, državni odvjetnik će nakon provođenja tih radnji dostaviti spis sucu istrage radi donošenja odluke o žalbi.

(7) Ako je sudac istrage ukinuo rješenje o provođenju istrage, državni odvjetnik ima pravo žalbe u roku od tri dana od dana dostave rješenja. O žalbi odlučuje izvan-raspravno vijeće u roku od osam dana.

(8) Rješenje o provođenju istrage državni odvjetnik dostavlja oštećeniku s poukom o pravima iz članka 47. stavka 1. točka 1. do 4. i 7.⁸³ ovog Zakona.

b) Prigovor zbog nezakonitog istraživanja

Za kaznena djela do pet godina ne provodi se istraga niti državno odvjetništvo donosi formalnu odluku o početku istraživanja već ono počinje dostavom obavijesti osumnjičeniku da je prema njemu poduzeta dokazna radnja. U roku od četiri mjeseca od primitka obavijesti osumnjičenik ima pravo inicirati sudsku zaštitu od nezakonitog istraživanja podnoseći sudu prigovor iz istih razloga i s istim učinkom kao žalba na rješenje o provođenju istrage.

c) Prigovor zbog odugovlačenja istrage i istraživanja

U odnosu na kontrolu odugovlačenja postupka, ona se primarno kontrolira u okviru instancijskih pravnih sredstava. Okrivljenik ima pravo na sudsku zaštitu od odugovlačenja istrage podnošenjem prigovora sucu istrage, tek nakon godinu dana od njezinog pokretanja, a od odugovlačenja istraživanja u roku od šest mjeseci od poduzimanja dokazne radnje.

d) Prigovor zbog nepodnošenja optužnice u roku

Sudska zaštita predviđena je i nakon završetka istrage u odnosu na poštivanje rokova za podizanje optužnice. Ako optužnica nije podignuta u rokovima iz čl. 229. st. 1. osumnjičenik može podnijeti prigovor sucu istrage zbog odugovlačenja postupka. Ako sudac istrage utvrdi da su prekoračeni rokovi iz čl. 229. odrediti će rok za podizanje optužnice sukladno prvoj rečenici stavka

---

je u istražnom zatvoru, niti će prema njemu započeti kazneni postupak, državno odvjetništvo je ovlašteno poduzimati sve prisilne radnje kao što je privremeno oduzimanje imovine, pa bi sudsku odluku trebalo donijeti što prije.

⁸³ Kad sudac istrage odbaci rješenje o provođenju istrage državni odvjetnik donosi rješenje o odbačaju kaznene prijave koju s poukom dostavlja oštećeniku.

1. ovog članka, a ako optužnica nije podignuta u tom roku smatrat će se da je državni odvjetnik odustao od kaznenog progona.

12. Jedinstveni spis predmeta

Jedna od najvažnijih izmjena u odnosu na postojeći postupak je uvođenje jedinstvenog spisa predmeta koji obuhvaća spise od izvida do konačnog okončanja postupka. To je uobičajeni postupak i u drugim europskim kaznenim postupcima primjerice u njemačkom, austrijskom ili francuskom. Time se osigurava da prvenstveno sud ali i okrivljenik budu upoznati sa svim podacima i svim materijalima potrebnim za donošenje odluka i poduzimanje procesnih radnji. Spis predmeta obuhvaća sve materijale koji su prikupljeni protiv okrivljenika u vezi kaznenog djela za koje se vodi postupak. Uz spis predmeta postoji i državnoodvjetnički spis u koji okrivljenik također ima pravo uvida. U tom spisu se mogu nalaziti materijali koji se odnose na druge okrivljenike ili druga kaznena djela, a koji kasnije ne moraju ući u spis predmeta.

Uvođenje jedinstvenog spisa predmeta bi se provelo kroz brisanje odredaba o raspravnom spisu i njegovom sastavljanju na optužnom ročištu (čl. 366. ZKP) te obvezivanjem državnog odvjetnika da sudu dostavlja uz optužnicu i spis predmeta. U popisu zakonskih definicija se spis predmeta definira kao spis koji sastavlja državni odvjetnik prije donošenja rješenja o provođenju istrage i prije poduzimanja prve dokazne radnje po članku 213. stavku 1. ovog Zakona.

13. Ispitivanje osumnjičenika u policiji uz prisutnost branitelja

Iako smjernica pod nazivom jamčenje prava na učinkovitu obranu u policijskoj postaji nije bila prihvaćena od strane Ministarstva pravosuđa, relevantna judikatura Europskog suda za ljudska prava kao i Prijedlog Direktive o pravu na branitelja u kaznenom postupku i pravu komunikacije u slučaju lišenja slobode od 08. lipnja 2011. bila je dio normativnog okvira smjernica. Temeljem toga u cijelosti je implementirana predložena smjernica čiji cilj je bio osigurati zaštitu prava na slobodu pri uhićenju i u istražnom zatvoru u prethodnom postupku sukladno ustavnim i konvencijskim zahtjevima, pa se njezin sadržaj u cijelosti izlaže kao polazište za zaključke radne skupine:

a) Polazišta: Jamčenje pravo na učinkovitu obranu u policijskoj postaji

Europski sud za ljudska prava je od ključne odluke velikog vijeća *Salduz protiv Turske* iz 2008. godine razvio judikaturu (v. *Panovits v. Cipar*, 2008.) u kojem je uspostavio pravo osumnjičenika na učinkovitu obranu u policijskoj postaji. Europski sud je rekao “u cilju da pravo na pravični postupak ostane

dovoljno ‘praktično i učinkovito’ ... čl. 6. st. 1. zahtjeva da, u pravilu, pristup branitelju bude osiguran od prvog ispitivanja osumnjičenika od strane policije, osim ako su u svijetlu posebnih okolnosti svakog slučaja pokazalo da postoje prinudni razlozi za ograničavanje ovog prava...“: Dakle, Europski sud utvrdio je da kršenje prava obrane u policijskoj postaji prilikom ispitivanja može ozbiljno dovesti u pitanje pravičnost suđenja u cjelini. Upravo iz tih je razloga Sud i u hrvatskim predmetima *Mader* i *Šebalj* utvrdio povredu prava na pravično suđenje, i to zbog povrede čl. 6. st. 1. i 3(c) zbog uskrate prava na branitelja u policijskoj postaji. Nadalje, u predmetu *Pishchalnikov* protiv Rusije od 24. rujna 2009. Europski sud je utvrdio obvezu države da omogući uhićeniku branitelja ukoliko on izjavi da želi branitelja. Nadalje, pravo na branitelja prilikom provođenja radnje prepoznavanja utvrđeno je u presudi *Mehmet Şerif Öner* protiv Turske.⁸⁴

ZKP/97 poznavao je pravo na branitelja prilikom ispitivanja u policijskoj postaji te ga je nastojao osigurati kroz listu dežurnih odvjetnika. U početku, nakon što je institut uveden u naš pravni sustav, pri Hrvatskoj odvjetničkoj komori zaista je uspostavljena lista dežurnih odvjetnika. To je značilo da je postojao unaprijed propisan raspored i da se po njemu znalo koji će odvjetnici kojeg dana i u koje vrijeme biti dežurni. To je ujedno uključivalo njihovu obvezu da u raspoređeno vrijeme budu dostupni i na raspolaganju kako bi se osumnjičeniku ili uhićeniku promptno omogućilo ostvarivanje prava na branitelja. Međutim, nakon proteka određenog vremena, Hrvatska je odvjetnička komora odlučila *de facto* ukinuti liste dežurnih odvjetnika. Naziv instituta je ostao, ali ne i njegova bit. Odvjetnici koji su željeli biti na listi dežurnih odvjetnika prijavljivali su se u Komoru, ali time nisu preuzimali ni jednu obvezu. Činjenica da je odvjetnik na listi značila je jedino da osumnjičenik ili uhićenik ili policijski službenik mogu pokušati kontaktirati odvjetnika, bez njegove obveze da na poziv odgovori, ili u slučaju da odgovori na poziv, bez obveze da se odazove pozivu i dođe u policijsku postaju. Budući da za bivanje na listi nije bila vezana ni jedna obveza, gotovo su svi odvjetnici u Zagrebu uskoro postali dežurni odvjetnici. Time je i ukinuto pravo na učinkovitu obranu osumnjičenika u policijskoj postaji.⁸⁵

ZKP/08 ne uređuje pravo uhićenika na branitelja u policijskoj postaji. Naime, iako odredbi čl. 108. st. 2. ZKP obvezuje da se uhićenik odmah prilikom uhićenja upozori na pravo na branitelja, to pravo nije dalje zakonski razrađeno

---

⁸⁴ V. Valković, *Laura / Burić, Zoran* (2011) Primjena izabраниh elemenata prava na formalnu obranu iz prakse Europskog suda za ljudska prava u hrvatskom kaznenom postupku, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 18, broj 2/2011, str. 521-556, 525-530.

⁸⁵ V. Burić, *Zoran*, Qualitative Report for Croatia, u: Schumann/Bruckmüller/Soyer (eds.), Pre-trial Emergency Defence, Assessing pre-trial access to legal advice, Intersentia, Wien-Graz, 2012, 299-304, 302.

niti je osigurana njegova učinkovita primjena. Naime, nema odredaba o načinu na koji će se uhićeniku osigurati pravo na branitelja, koja prava ima branitelj, može li se osoba koja nema branitelja ispitivati bez njegove prisutnosti i dr. S obzirom na navedeno nužno je sukladno praksi Europskog suda za ljudska prava osigurati uhićeniku učinkovito pravo na branitelja u policijskoj postaji kao i prilikom provođenja radnje prepoznavanja.

b) Zaključci radne skupine

Radna skupina nakon izlaganja o europskom pravu i judikatima, prihvatila je urediti pravo uhićenika na branitelja u policijskoj postaji. Osumnjičeniku kojem je oduzeta sloboda (uhićeniku) mora se omogućiti prisutnost branitelja prilikom ispitivanja od strane policije, ako on to zahtijeva. Termin "ispitivanje" odnosi na ispitivanje o okolnostima djela i u vezi djela, dok se utvrđivanje istovjetnosti u smislu čl. 272. st. 1. ZKP ne smatra "ispitivanjem". To znači da policija ne može neformalno razgovarati odnosno prikupljati obavijesti od uhićenika već ga uvijek prije ispitivanja mora poučiti o pravu na branitelja i osigurati ga ako on to želi. Time se čini bitna razlika u odnosu na sadašnju praksu u kojoj dolazi do zaobilaženja prava na branitelja. Sada je praksa takva da se uhićenik upozorava na pravo na branitelja te ga on može izabrati, ali to pravo ostaje mrtvo slovo na papiru, jer se uhićenik ne ispituje u prisutnosti branitelja (što niti ne predviđa ZKP) već se od njega prikupljaju obavijesti bez prisutnosti branitelja. Takvo postupanje je protivno *Salduz* odluci a onda i našem Ustavu, jer ako se uhićenik izjasnio da želi branitelja, policija niti drugo tijelo kaznenog progona ne mogu s njim razgovarati bez njegovog prisustva.

Branitelj prilikom ispitivanja aktivno sudjeluje i može postavljati pitanja. Zapisnik o ispitivanju osumnjičenika uz prisutnost branitelja može se koristiti kao dokaz u kaznenom postupku. Prilikom uhićenja osumnjičeniku će se uručiti pisana pouka o pravima, a prisutnost branitelja osigurava se od trenutka dovođenja u prostorije policije. Za savjetovanje između branitelja i osumnjičenika dopušteno je najviše 30 minuta. Upozorenje o ovom pravu potrebno je unijeti u zapisnik. (Čl. 273. st. 5. Okrivljenik se o svojim pravima prije početka prvog ispitivanja može posavjetovati s braniteljem što se unosi u zapisnik.). Branitelja koji se izjasnio da će doći čeka se najviše 2 sata, a to se vrijeme ne uračunava u vrijeme uhićenja. Ukoliko izabrani branitelj ne može doći ili se s njime ne može stupiti u kontakt, osumnjičenik može zatražiti da mu se postavi branitelj s liste dežurnih branitelja Hrvatske odvjetničke komore. Ukoliko osumnjičenik ne zatraži branitelja, smatrat će se da se odrekao svog prava, o čemu ga se treba poučiti. O pravu na branitelja osumnjičenika će se poučiti u pouci o pravima, dok će ga prilikom dolaska u prostorije policije policijski službenik poučiti o načinu ostvarivanja prava na izabranog branitelja ili na branitelja s liste dežurnih branitelja Hrvatske odvjetničke komore. Odredbe koje navedeno uređuju glase:

(1) Ako policija namjerava ispitati uhićenika iz čl. 107. toč. 2. i 3. ovog Zakona, provjeriti će je li dobio pouku o pravima i omogućiti mu da uzme branitelja. Do dolaska branitelja u policijsku postaju, a najviše dva sata, policija će zastati s postupanjem. Zastoj u postupanju ne računa se u vrijeme uhićenja. Ako je iz okolnosti vidljivo da izabrani branitelj ne može doći, pozvat će se branitelj s liste dežurnih odvjetnika koju za područje županije sastavlja Hrvatska odvjetnička komora i dostavlja nadležnim državnim odvjetnicima i policijskim upravama. Prije ispitivanja uhićenik ima pravo slobodno, neometano i bez nadzora razgovarati s braniteljem u trajanju do 30 minuta, osim u slučaju iz članka 75. stavak 2. ovog Zakona. Uhićenik se može ispitati i na vlastiti zahtjev.

(2) Uhićenika koji ima branitelja, može se ispitati o čemu će se odmah obavijestiti državni odvjetnik koji može sam provesti ispitivanje ili naložiti da ispitivanje provede istražitelj. Ispitivanje se snima uređajem za audio video snimanje sukladno članku 275. stavku 2. i 4. do 6. ovog Zakona. U zapisnik će se unijeti i upozorenje da se ispitivanje snima i da snimljene izjave mogu biti upotrebljene kao dokaz u postupku. Tijekom ispitivanja uhićeniku će se omogućiti da u slobodnom izlaganju iznese svoju obranu, a nakon toga će mu se postavljati pitanja. Pitanja prvo postavlja državni odvjetnik odnosno istražitelj, a potom branitelj. Kod odgovora na postavljena pitanja uhićenik se ne može konzultirati sa braniteljem o tome kako će odgovoriti na postavljena pitanja. Snimka ispitivanja osumnjičenika u prisutnosti branitelja može se upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku.

Radi provedbe prava na branitelj Hrvatska odvjetnička komora će organizirati dežurne branitelje na 24 sata na dan pri čemu će se raditi dnevni rasporedi dežurnih branitelja. Liste dežurnih branitelja se dostavljaju mjesečno. Statutom ili drugim aktom Komore biti će propisan mehanizam provedbe dežurnih odvjetnika, a *Zakon o odvjetništvu* će propisati kao stegovno djelo kršenje obveza preuzetih od dežurnih branitelja. U Pravilniku o naknadi troškova branitelja tarifirat će se obrana u policijskoj postaji.

14. Pravno sredstvo za zaštitu prava obrane u prethodnom postupku

Objašnjenja o pravnom sredstvu za zaštitu prava obrane u prethodnom postupku nalaze se u smjernici 4.1. i 4.2.⁸⁶ Kroz uspostavljanje sudske kontrole zakonskih pretpostavaka za započinjanje kaznenog postupka te odugovlačenja nakon godinu dana od početka postupka, ne osigurava se sudska kontrola ograničenja procesnih prava obrane u prethodnom postupku. Jamstva obrane iz čl. 6. Europske konvencije aktiviraju se od trenutka nastanka optužbe, dakle od početka istrage odnosno istraživanja te svako njihovo ograničenje ili uskra-

---

⁸⁶ V. *supra* Smjernicu 4.1. Pozitivna obveza ugrađivanja procesnih jamstava iz čl. 6. Konvencije u prethodni postupak s iznimno dopuštenim odstupanjima sukladno ustavnim pretpostavkama i 4.2. Usklađivanje minimalnih prava obrane zajamčenih ZKP-om sa standardima iz čl. 6. st. 3. Konvencije

ta mora biti podložno sudskoj kontroli. Iako je pravno sredstvo u odnosu na pojedina prava obrane, kao što je to uvid u spis, zbog njegove važnosti posebno za jamčeno, druga minimalna prava obrane nisu. Stoga se uvodi prigovor za zaštitu procesnih prava obrane kao pravno sredstvo okrivljenika za sudsku zaštitu u prethodnom postupku. S obzirom da u pravilu procesna prava obrane uskraćuje u prethodnom postupku državni odvjetnik, prigovor se podnosi prvo državnom odvjetništvu, a supsidijarno sudu. Odredbe koje uređuju prigovor glase:

(1) Nakon primitka rješenja o provođenju istrage ili obavijesti iz članka 213. stavak 1. ovog Zakona okrivljenik koji smatra da mu je protivno zakonu uskraćeno određeno pravo, može podnijeti pisani prigovor državnom odvjetniku.

(2) Prigovor sadrži oznaku predmeta, odluke ili radnje na koju se odnosi, razloge prigovora i prijedlog načina ostvarivanja uskraćenog prava.

(3) Državni odvjetnik će odmah, a najkasnije u roku od 8 dana od dana primitka prigovora donijeti odluku. Ako državni odvjetnik ne prihvati prigovor u roku iz prethodnog stavka, dostavit će ga sucu istrage koji će odmah, a najkasnije u roku od 8 dana od primitka odlučiti o prigovoru.

(4) Sudac istrage može prihvatiti prigovor i naložiti državnom odvjetniku ostvarenje određenog prava ili provođenje odnosno ponavljanje radnje u određenom roku.

15. Stadij optuživanja i pripremno ročište

Izmjene koje su vezane uz stadij optuženja odnose se na smjernicu 2.2.3 koja zahtjeva ubrzanje postupka nakon optuženja, na posljedice promjena u prethodnom postupku i na nomotehnička poboljšanja.

U cilju ubrzanja postupka ukinuto je dvostruko istovrsno ispitivanje optužnog akta od strane suca istrage i predsjednika vijeća na način da predsjednik optužnog vijeća preuzima dužnosti suca istrage u stadiju optuživanja za sva kaznena djela. Ocjena ispravnosti optužnice je u ovlasti predsjednika optužnog vijeća, a ocjena ispravnosti i osnovanosti optužnice u ovlasti optužnog vijeća. Dakle, u odredbama čl. 344. i 345. sudac istrage se zamjenjuje sa predsjednik optužnog vijeća.

Druga supstancijalna izmjena je ukidanje postupka razotkrivanja dokaza u stadiju optuživanja i na pripremnom ročištu. To proizlazi iz ustavne zabrane prekluzije izvođenja dokaza zbog njihovog pravovremenog nerazotkrivanja kao i iz jedinstvenog spisa predmeta u kojem se nalaze svi dokazi i druga pismena koja su vezana za kazneni postupak. Stoga se brišu odredbe čl. 352. o izvođenju dokaza o alibiju ili neubrojivosti, čl. 353. o razotkrivanju dokaza, čl. 366. o sastavljanju raspravnog spisa, čl. 372. st. 2. i čl. 377. st. 1. druga rečenica o prekluziji. Državni odvjetnik uz optužnicu ne dostavlja spis istrage odnosno zapisnike o provedenim radnjama već spis predmeta.⁸⁷

---

⁸⁷ V. *supra* 12. Jedinstveni spis predmeta.

U čl. 356. st. 1. ZKP-a precizirane su dužnosti suda i državnog odvjetnika na način da sud rješenjem vraća optužnicu tužitelju s obrazloženjem o razlozima zbog kojih nije potvrđena te radnjama koje je propustio poduzeti.

Uvodi se neposredna optužnica za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od petnaest godina ili teža.⁸⁸

Cilj pripremnog ročišta je planiranje tijeka rasprave od strane predsjednika vijeća. Briše se odredba čl. 375. st. 2. o obrazlaganju optužnice od strane državnog odvjetnika.

16. Dokazna snaga rezultata istrage

a) Polazišta

Vjerojatno najteže pitanje koje se pojavilo pred radnom skupinom bilo je rješavanje pitanja dokazne snage rezultata državnoodvjetničke istrage. Pozitivni ZKP teško je narušio ravnotežu između pravila da se u prethodnom postupku istražuje i priprema dokazni materijal, a da se presuda donosi na temelju dokaza izvedenih na raspravi. Načelo pravičnog postupka iz čl. 6. Konvencije, kao i naše kaznenoproceno pravo na načelnoj razini zahtjeva da se osuda za kazneno djelo temelji na dokazima koji su izvedeni na raspravi uz primjenu načela kontradiktornosti, usmenosti, javnosti i neposrednosti. Međutim, ispitivanje svjedoka u prethodnom postupku bez prisutnosti obrane i široke mogućnosti čitanja zapisnika iz prethodnog postupka učinile su ta načela pukom deklaracijom te su u praksi širom otvorile vrata utemeljenja presuda na iskazima svjedoka koje je ispitao državni odvjetnik u svom uredu bez prisutnosti suda i obrane.

Treba istaknuti da je pogrešno tumačenje prakse Europskog suda za ljudska prava prema kojem sud samo treba paziti na poštivanje pravila da se osuda ne smije temeljiti jedino ili u odlučujućoj mjeri na izjavi svjedoka kojeg optuženik nije imao prilike ispitati ili dati ispitati, bilo tijekom istrage ili na raspravi.⁸⁹ Ovo pravilo se primjenjuje samo u onim slučajevima u kojima pravo iznimno dopušta čitanje iskaza svjedoka danog u prethodnom postupku, ili ako se radi o svjedoku čija vjerodostojnost odnosno objektivnost nije neupitna odnosno obrana je ne može provjeriti kao što je to slučaj kod zaštićenog ili anonimnog svjedoka, prikriivenog istražitelja, pouzdanika ili krunskog svjedoka. Svođenje načela neposrednosti, usmenosti i javnosti u dokaznom postupku na dokaznu zabranu temeljenja presude isključivo ili u odlučujućoj mjeri na određenom

---

⁸⁸ V. *supra* 7. Odluke državnog odvjetnika tijekom izvida, d) 3. Neposredna optužnica.

⁸⁹ *AM v. Italije* iz 1999. § 25-26; *Sadak i drugi v. Turska* iz 2003. § 66; *Solakov v. Makedonija* iz 2001, § 58.

dokazu, predstavlja grubo kršenje načela pravičnog postupka. Europski sud za ljudska prava konstantno ponavlja da “svi dokazi moraju redovno biti izvedeni u prisustvu okrivljenog na javnom suđenju te omogućiti protuargumente.”⁹⁰

Pri pronalaženju ispravnog rješenja radna skupina se upozнала s poredbenopravnim rješenjima. U sustavima sa sudskom istragom kao što je Francuska kao i po ZKP/97, svjedoke ispituje sud uz prisutnost obrane. U kaznenim postupcima s državnoodvjetničkom istragom postoje razna rješenja, kao što su mogućnost da ispitivanjima svjedoka u prethodnom postupku prisustvuje obrana (npr. Švicarska, čl. 147. ZKP), da samo sudac ispituje svjedoke u prethodnom postupku pod zakletvom (npr. Austrija) ili da se na raspravi ispituju službene osobe (policija, državni odvjetnik) koje su provele ispitivanje svjedoka (Njemačka) odnosno svjedok se ispituje uz prisutnost osobe od povjerenja (Austrija, čl. 160. ZKP, Njemačka, 68b ZKP). U pravnim sustavima u kojima državno odvjetništvo samostalno provodi ispitivanje svjedoka, kao u Italiji, njihovi rezultati ne mogu se koristiti na raspravi.⁹¹

b) Prvo prihvaćeno rješenje: samo zapisnici o ispitivanju svjedoka kojima je imala mogućnost prisustvovati obrana mogu se pročitati na raspravi

Problem dokazne snage rezultata istrage može se promatrati i iz aspekta prava okrivljenika na ispitivanje svjedoka optužbe, koje je jedino minimalno pravo obrane iz čl. 6. Europske konvencije koje nije izričito propisano ZKP/08.⁹² Ustavni sud je u točki 26. odluke rekao da se na osobu koja je obaviještena da je osumnjičenik protežu i druga procesna jamstva iz kaznenog dijela čl. 29. Ustava i čl. 6. Konvencije “u mjeri u kojoj je vjerojatno da će pravičnost suđenja biti ozbiljno narušena početnim propuštanjem da se poštuju njegove odredbe” (presuda *Kuralić v. Hrvatska*, 2009., § 44.). Procesna jamstva iz čl. 29. Ustava uključuje i pravo na ispitivanje svjedoka optužbe, koje dakle mora postojati i u prethodnom postupku, ali kao i kod drugih prava obrane u pret-

---

⁹⁰ “All the evidence must normally be produced in the presence of the accused at a public hearing with a view to adversarial argument.” *Barberà, Messegué and Jabardo v. Španjolske* iz 1988, § 78.; *Kovač v. Hrvatske*, § 25.

⁹¹ U Italiji vrijedi pravilo da se samo dokazi izvedeni na javnoj raspravi u kojoj se jamči konfrontacijsko pravo može biti temelj sudske presude te je u tu svrhu uspostavljena stroga barijera za zaštitu suđenja od prethodnih istraživanja kroz brojna ekskluzijska pravila i dupli spis predmeta. Jedan je tužiteljski spis koji je dostupan samo strankama sa zapisnicima prethodnog postupka, a drugi sudski spis koji sadrži raspravne zapisnike i zapisnike onih radnji koje se ne mogu ponoviti kao tajne snimke. U prethodnom postupku tužitelj ne prikuplja dokaze već elemente dokaza. *Gialuz, Mitja* (2012) Preliminary Investigations in the Italian Criminal Proceedings, u : Zborniku radova 5. Konferenca kazenskoga prava in kriminologije, Ljubljana: GV Založba, 54-62, 55,57.

⁹² Iako je riječ o ustavnom i konvencijskom pravu, među pravima obrane koja su sadržana u uvodnim odredbama, a i posebno su izlistana kroz 16 točaka u čl. 64. ZKP/08 ne nalazimo pravo okrivljenika da ispita svjedoke optužbe.

hodnom postupku, nije riječ o apsolutnom pravu, već o pravu obrane koje je moguće iznimno ograničiti za određenu vrstu kaznenih djela i pod određenim pretpostavkama. S obzirom na navedeno stajalište Ustavnog suda kao i na činjenicu da se učinkovitost prethodnog postupka mjeri i mogućnošću da se njegovi rezultati koriste u kaznenom postupku,⁹³ prvo prihvaćeno rješenje radne skupine bilo je davanje izbora državnom odvjetniku da odluči hoće li u prethodnom postupku ispitati svjedoka samostalno, u prisutnosti obrane, ili će ga ispitati sudac istrage.⁹⁴ Zapisnik o ispitivanju svjedoka samo u prisutnosti državnog odvjetnika je nesudski i nekontradiktorni zapisnik koji nije dokaz, ne može se koristiti na raspravi i na njemu se ne može temeljiti presuda. On se međutim ne izdvaja iz spisa predmeta, između ostalog i zato što je njegov sadržaj naveden u obrazloženju optužnice.⁹⁵

Naknadno je Državno odvjetništvo RH opsežno analiziralo prostorne, tehničke i personalne mogućnosti za primjenu predloženog rješenja provođenja dokazne radnje ispitivanja svjedoka uz prisutnost obrane i snimanje te radnje tehničkim uređajem za audio-video snimanje, nakon čega je zaključeno da primjena takvog rješenja u praksi nije moguća.⁹⁶ Ministarstvo pravosuđa RH također je procijenilo realno stanje i financijski učinak koji bi predloženo rješenje imalo na proračun RH te je zaključeno da se to rješenje ne može provesti. Prijedlog Državnog odvjetništva RH bio je da se dokazna radnja ispitivanja svjedoka od državnog odvjetnika i dalje u pravilu provodi bez prisutnosti obrane, ali da se na takvom iskazu ne može temeljiti sudska odluka, već se iskaz dan pred državnim odvjetnikom može koristiti samo za kontrolu vjerodostojnosti svjedoka, što je radna skupina i prihvatila.

c) Zaključci radne skupine

Načini ispitivanja svjedoka tijekom istrage ostaju isti kao prema sadašnjem Zakonu: svjedok samostalno ispituje državni odvjetnik, državni odvjetnik is-

---

⁹³ V. *supra* bilješku 29, četvrti odlomak.

⁹⁴ Bilješka sa sastanka radne skupine za izradu Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku Ministarstvo pravosuđa, Zagreb, 14. i 15. ožujka 2013.

⁹⁵ Dogovorena je i forma ispitivanja svjedoka na sljedeći način: Državni odvjetnik će obavijestiti branitelja, a ako ga nema, okrivljenika, o vremenu i mjestu ispitivanja svjedoka (isto u slučajevima obvezne obrane). Radi se o ispitivanju svjedoka na prijedlog optužbe i obrane. Ispitivanje svjedoka uz prisutnost obrane snima se na zahtjev obrane, a obrana može postaviti takav zahtjev i naknadno tijekom davanja iskaza. Ministarstvo pravosuđa se obvezalo napraviti projekciju troškova te će, ako troškovi dopuštaju, snimanje biti obvezno. Državni odvjetnik ispituje svjedoka bez obzira na to tko ga je predložio, nakon toga pitanja postavlja obrana. Državni odvjetnik će zabraniti postavljanje nedopuštenih pitanja prema čl. 421. st. 2. i konstatirati zabranjeno pitanje u zapisnik. V. *ibid.*

⁹⁶ Službena bilješka sastavljena povodom sastanka radne skupine za izradu Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku održanog 11. i 12. travnja 2013. u prostorijama Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske.

pituje svjedoka uz prisutnost branitelja ako je njegovo ispitivanje predložila obrana, svjedoka kontradiktorno ispituje sudac istrage. Međutim, učinjene su izmjene u odnosu na korištenje na raspravi zapisnika o iskazu svjedoka kojeg je samostalno ispitivao državni odvjetnik tako da se načelno zabranjuje utvrđivanje činjeničnog stanja tim zapisnikom, osim u tri iznimna slučaja. Pri tome, državni odvjetnik kao i sada uvijek može predložiti da svjedoka ispita sudac istrage na dokaznom ročištu ako smatra da na raspravi neće iskazivati ili neće istinito iskazivati.

a. Zabrana korištenja iskaza svjedoka danih državnom odvjetniku za utvrđivanje činjeničnog stanja

Zapisnik o iskazu svjedoka kojeg je samostalno ispitivao državni odvjetnik nije sudski zapisnik niti je tzv. kontradiktorni zapisnik te se zbog tih razloga ne može čitati na raspravi, odnosno iskaz svjedoka ispitanog od državnog odvjetnika ne može se posredno izvoditi na raspravi da bi se odlučilo o predmetu spora odnosno da bi se utvrdile pravno relevantne ili odlučne činjenice ili činjenice indiciji. Takvi zapisnici mogu se izvoditi na raspravi isključivo za ocjenu vjerodostojnosti svjedoka i mogu se predočavati svjedoku za osvježavanje pamćenja. "Osvježavanje pamćenja" može učiniti državni odvjetnik, ali i sud i obrana, ako smatraju potrebnim. Sadržaj tih zapisnika isključivo služi za utvrđenje pomoćnih činjenica temeljem kojih se procjenjuje vjerodostojnost svjedoka odnosno za prihvaćanje ili neprihvaćanje cijelog iskaza ili dijela iskaza koji je svjedok iskazao na raspravi. Međutim, činjenice koje proizlaze iz njegova iskaza danog državnom odvjetniku sud ne može utvrditi iz zapisnika koji je sastavio državni odvjetnik u istrazi. S obzirom na to, kao i iz činjenice da se njihov sadržaj nalazi u obrazloženju optužnice, nekontradiktorni zapisnici ne izdvajaju se iz spisa predmeta.

Navedeno rješenje ima nedostataka, od kojih je svakako najvažnija mogućnost da sudsko vijeće koje donosi odluku sazna za iskaz svjedoka iz istrage i stoga bude njime "inficirano". Također se ističe da nema razlike između predočavanja i čitanja te da se ovim rješenjem uvodi faktična mogućnost čitanja nekontradiktornih iskaza.

Ipak postoji bitna razlika između pomoćnih činjenica koje služe utvrđivanju vjerodostojnosti iskaza svjedoka, i koje se mogu utvrđivati nekontradiktornim zapisnicima, i odlučnih činjenica koje se nalaze u činjeničnom opisu kaznenog djela i koje sud ne smije utvrđivati temeljem zapisnika o iskazu svjedoka pred državnim odvjetnikom. Kada bi sud utvrđivao odlučnu činjenicu takvim zapisnikom, bila bi riječ o nezakonitom dokazu. Stoga je radna skupina utvrdila da bi se u tom slučaju radilo o bitnoj povredi odredaba kaznenog postupka.

Takvo rješenje utjecat će i na sudsku praksu jer se prvi put u našem kaznenom procesnom pravu određuje svrha izvođenja dokaza odnosno koje se činje-

nice mogu utvrđivati pojedinom vrstom dokaza. Stoga treba ponoviti: nekontradiktorni zapisnici o ispitivanju svjedoka jesu dokaz, ali samo s kontrolnom funkcijom utvrđivanja vjerodostojnosti iskaza svjedoka na raspravi. Dakle, na njima se i temelji presuda, ali samo u odnosu na ocjenu vjerodostojnosti iskaza svjedoka, ali ne i u odnosu na utvrđivanje činjeničnog stanja.

b. Čitanje zapisnika o iskazu svjedoka danim pred državnim odvjetnikom iznimno je dopušteno u sljedećim slučajevima:

1) Suglasnost stranaka

S obzirom na to da pravilo o zabrani čitanja zapisnika postoji radi zaštite prava obrane, toga prava okrivljenik se može odreći. Procesna prava obrane okrivljenika ne smiju djelovati na njegovu štetu. Ne mogu se na štetu okrivljenika primijeniti odredbe koje su inače propisane u njegovu korist.⁹⁷

2) Svjedok je preminuo

Riječ je o situaciji koju državni odvjetnik nije mogao predvidjeti niti se ona može naknadno popraviti. Stoga je sukladno načelu učinkovitosti opravdano pročitati iskaz. Na tom se dokazu ne može jedino ili u odlučujućem dijelu temeljiti presuda.

3) Ako je riječ o svjedoku obrane koji je ispitan u prisustvu branitelja, ili je branitelj uredno pozvan, a nije pristupio

c. Čitanje zapisnika sastavljenih na dokaznom ročištu ako je obrana bila prisutna ili je uredno pozvana, a nije pristupila dopušteno je samo u sljedećim slučajevima:

1) Svjedoci ili vještaci bez zakonskih razloga neće iskazivati na raspravi.

2) Iskaz privilegiranog svjedoka koji je prihvatio na raspravi blagodat ne-svjedočenja.

3) Ako se svjedok ne može pronaći, ili je njegov dolazak pred sud nemoguć zbog starosti, bolesti ili drugih važnih razloga.

4) Ako svjedok ili vještak na prijašnjem ispitivanju u bitnom odstupaju od svojih prije danih izjava.

d. Osoba od povjerenja

U stranim zakonodavstvima s državnoodvjetničkom istragom u kojima državni odvjetnik samostalno ispituje svjedoka, primjerice u Njemačkoj, poznat je institut osobe od povjerenja koja može biti prisutna prilikom ispitivanja svjedoka. U Njemačkoj kao i u Austriji ne postoji ograničenje s obzirom na to koji svjedok može imati osobu od povjerenja niti tko može biti takva osoba, osim da to ne može biti osoba koja bi spriječila dobivanje dokaza, sudjelovala

---

⁹⁷ Krapac, Davor (2012) Kazneno procesno pravo, Zagreb: Narodne novine, 448, bilješka 79.

u počinjenju djela ili bi upotrijebila informacije koje je saznala na način koji bi štetio istrazi.⁹⁸

Prema rješenju radne skupine, osoba od povjerenja može biti prisutna prilikom ispitivanja u državnom odvjetništvu u svojstvu svjedoka: djece, osobe s duševnim smetnjama, žrtava nasilja te kod svjedoka s parcijalnim imunitetom. U čl. 44. i 45. ZKP-a unijet će se da djete kao žrtve da ima pravo na 2) na pratnju osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama, a u čl. 45. da žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima ima uz prava iz članka 43. i 44. ovog Zakona pravo: 3) da se ispita uz nazočnost osobe od povjerenja. Isto treba unijeti u ZKP za osobe s duševnim smetnjama i svjedoke s parcijalnim imunitetom.

e. Raspravni zapisnik

Promjena u pravnom učinku zapisnika svjedoka koje je samostalno ispitao državni odvjetnik ima važne posljedice na način sastavljanja zapisnika na raspravi. Zapisnik o raspravi mora vjerodostojno prikazivati njezin tijek i sadržaj dokaza koji su izvedeni pred sudom. Formulacije tipa: "Suglasno iskazuje kao na zapisniku od" više neće biti moguće u za iskaze koje je svjedok optužbe dao državnom odvjetniku, već će se moći koristiti samo kod sudskih zapisnika i kontradiktornih zapisnika pred državnim odvjetnikom. Također, kada se provodi predočavanje iskaza svjedoku radi "osvježavanja pamćenja," u zapisnik se neće unijeti pitanje koje sadržava njegov iskaz iz istrage, već samo njegov odgovor. Bit je da se isključi mogućnost da se kroz unošenje u zapisnik sadržaja pitanja "uvuče" sadržaj zapisnika o prethodnom ispitivanju.⁹⁹ Stoga se unose izmjene u odredbe čl. 411. st. 3. i 4. o sastavljanju zapisnika na raspravi na sljedeći način:

(3) Iskazi optuženika, svjedoka i vještaka unose se u zapisnik tako da se prikaže njihov bitni sadržaj. *Ako je optuženik prije ispitan, u zapisnik se unose odstupanja ili dopune takvog njegova prijašnjeg iskaza. Ako je svjedok ili vještak prije ispitan pred sudom ili državnim odvjetnikom u smislu (uputiti na odredbe koje će regulirati kontradiktorno ispitivanje pred državnim odvjetnikom), u zapisnik se unose samo odstupanja ili dopune takvog njegova prijašnjeg iskaza o okolnostima o kojima je pozvan radi svjedočenja ili vještačenja. Na zahtjev stranke predsjednik vijeća naložit će da se djelomično ili u cijelosti pročita takav zapisnik o prijašnjem iskazu svjedoka i vještaka odnosno zapisnik o prijašnjem ispitivanju optuženika (samo sudski zapisnik i kontradiktorni pred državnim odvjetnikom).*

(4) *Ako je svjedoku ili vještaku stranka predočila njegov iskaz dan državnom odvjetniku u smislu (uputiti na odredbe koje će regulirati nekontradiktorno ispitivanje pred državnim odvjetnikom), u zapisnik će se unijeti samo njegov odgovor.*

---

⁹⁸ V. čl. 68.b njemačkog ZKP-a i čl. 160. austrijskog ZKP-a.

⁹⁹ Službena bilješka sastavljena povodom sastanka radne skupine za izradu Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku održanog 29. i 30. travnja 2013. u prostorijama Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske.

Također je potrebno ograničiti odredbu čl. 426. ZKP o predočavanju na raspravi prijašnjeg iskaza, kada se nekih činjenica koje je naveo u ispitivanju u prethodnom postupku više ne sjeća ili ako odstupi od svojeg iskaza, samo na njegov prijašnji iskaz ili dio iskaza koji je dao pred sudom ili državnim odvjetnikom ako je riječ o kontradiktornom ispitivanju.

17. Obvezno snimanje svakog ispitivanja okrivljenika u prethodnom postupku i izrada prijepisa

Jedna od najnelogičnijih i besmislenih odredaba ZKP-a je ona po kojoj su tijela kaznenog progona dužna snimati samo prvo ispitivanje okrivljenika, a ne i sljedeća ispitivanja. Postojanje određene procesne zaštitne forme vezano je za subjekta te radnje kao i za njezin sadržaj. Ako je zakonodavac smatrao da se iskaz okrivljenika dan državnom odvjetniku mora snimati, onda se to odnosi na svaki iskaz, a ne može ovisiti o tome koje je to ispitivanje po redu, prvo ili treće. Snimka garantira vjerodostojnost njegovog iskaza kao i objektivnost i zakonitost postupanja državnog odvjetnika. To je važno osobito iz aspekta da iskaz okrivljenika pred državnim odvjetnikom predstavlja dokaz. Te garancije u pravnoj državi ne mogu ovisiti o tome koji je redni broj ispitivanja okrivljenika. Osim toga, smisao je snimanja zaštita okrivljenika koji se ispituje bez prisutnosti branitelja. Vjerodostojnost iskaza okrivljenika danog državnom odvjetniku bez prisutnosti branitelja i bez snimanja bitno je različita od snimljenog iskaza okrivljenika. Tako bitne razlike u uvjetima za ocjenu vjerodostojnosti dokaza kazneni postupak treba izbjegavati ili moraju postojati utemeljeni razlozi, a to svakako nije redni broj ispitivanja. Stoga je odlučeno da se iskaz okrivljenika danog državnom odvjetniku i istražitelju u policijskoj postaji uvijek snima.

Praktični problem koji se pojavio vezano za snimku ispitivanja okrivljenika je u tome što je dokaz snimka ispitivanja, pa se transkript snimke ne izrađuje. To dovodi do problema kako u opsežnijim obranama optuženiku predočiti pojedine dijelove njegove obrane koje osporava na raspravi te što u tom slučaju unijeti u raspravni zapisnik. Isti problem javlja se prilikom odlučivanja o određivanju istražnog zatvora kada suci istrage u kratkom roku moraju donijeti odluku, a prije toga moraju preslušati snimku ispitivanja jer pisanog zapisnika nema. Problem je tako drastičan da se događa da spis dođe pred žalbeno vijeće, a da se u njemu uopće ne nalazi iskaz okrivljenika, jer se u prethodnom postupku samo snima, a na rasprave se u zapisnik unosi da iskazuje suglasno iskazu danom u prethodnom postupku.

Prvotni prijedlog radne skupine bio je da državno odvjetništvo treba prepisati snimku, što je bilo otklonjeno iz kadrovskih razloga. Konačno je prihvaćeno rješenje prema kojem sud može prepisati snimku. Relevantne odredbe bi glasile:

- (1) Iskaz okrivljenika uvijek se snima.
- (2) Sud može odrediti da se snimka u cijelosti ili djelomično prepíše. Prijepis će se pregledati, ovjeriti potpisom zapisničara i suda koji je dao nalog te priključiti snimku.
- (3) Ako se osporava vjerodostojnost prijepisa, kao dokaz koristit će se snimka o ispitivanju okrivljenika.

18. Rasprava: uvođenje inkvizitorne maksime, ukidanje unakrsnog ispitivanja, sudsko pozivanje osoba na raspravu

U stadiju rasprave radna skupina je predložila tri izmjene koje će temeljito promijeniti ovlasti suda, konstrukciju rasprave i osiguranje uvjeta za njezino održavanje. Najvažnija izmjena je vraćanje inkvizitorne maksime, odnosno ovlasti suda da na vlastitu inicijativu izvodi dokaze koji su nužni za utvrđivanje potpunog i točnog činjeničnog stanja. S obzirom na redosljed izvođenja dokaza, preuzima se sustav koji je postojao u Zakonu o kaznenom postupku iz 2002. godine. Uvođenje inkvizitorne maksime sukladno je i načelu učinkovite istrage koja obvezuje, kako je već bilo rečeno, ne samo državno odvjetništvo već i sud jer obuhvaća cijeli kazneni postupak koji mora rezultirati kažnjavanjem krivog počinitelja. Zbog navedenog mora se izmijeniti i odredba čl. 4. st. 2. i 3.¹⁰⁰

Radna skupina jednoglasno se složila s ukidanjem unakrsnog ispitivanja iz čl. 420. ZKP. To je bila i preporuka stranih stručnjaka koji su analizirali naše zakonodavstvo i praksu u okviru projekta IPA 2008. *Podrška reformi kaznenog postupka*.¹⁰¹ Razlozi su bili neopravdani dualitet dokaznog postupka u hrvatskom kaznenom procesnom pravu - u kojem se u manje od 5% predmeta primjenjuje unakrsno ispitivanje, a u 95% inkvizitorni sustav, model unakrsnog ispitivanja suprotan je hrvatskoj pravnoj tradiciji te nije zaživio u praksi, sud i stranke na isti način postavljaju pitanja kao i prije, postoje mnogobrojni praktični problemi koji sprječavaju potpunu realizaciju ovog modela od kojih je vjerojatno najvažnije pisanje klasičnog raspravnog zapisnika bez snimanja ili stenografiranja tijekom rasprave, model nije dosljedno proveden jer se ne odnosi na ispitivanje okrivljenika.¹⁰² Unakrsno ispitivanje dovelo je i do odugovlačenja rasprave jer se neki svjedoci ispituju čak šest puta kad ih se ispituje kao svjedoke optužbe i obrane u glavnom, unakrsnom i dodatnom ispitivanju.¹⁰³

Radna skupina je zaključila da se prema čl. 419. st. 3. ZKP-a, dokazi se na raspravi izvode sljedećim redom: 1) dokazi optužbe, 2) dokazi obrane, 3) dokaz suda.

---

¹⁰⁰ V. *supra* bilješku 50.

¹⁰¹ U okviru rada radne skupine održan je i okrugli stol na temu unakrsnog ispitivanja 15. svibnja 2013. na kojem su strani i domaći stručnjaci iznosili i obrazlagali svoje preporuke, iskustva i stajališta.

¹⁰² V. zapisnik sa okruglog stola iz prethodne bilješke.

¹⁰³ *Ibid.*

Ukida se tajnik suda koji nije niti uspostavljen u mnogim sudovima u Hrvatskoj. S tim u vezi uvodi se obveza suda da poziva na raspravu sve osobe čije ispitivanje su predložile stranke.

19. Kazneni postupak za kaznena djela do pet godina zatvora (skraćeni postupak)

Kako je već navedeno,¹⁰⁴ normativno je ukinut skraćeni postupak zato što se taj postupak, osim u prethodnom postupku, izjednačio po formi s redovitim kaznenim postupkom, a odredbe o odlučivanju o kaznenom progonu po načelu svrhovitosti premještene su u stadij izvida. Nekoliko odredaba o posebnim procesnim formama u prethodnom postupku nomotehnički ne opravdava stvaranje posebnog poglavlja u zakonu. Osim toga, komparativan pregled stranih zakonodavstava pokazuje da oni također ne poznaju poseban kazneni postupak za kaznena djela do pet godina. Iako su se odredbe o prethodnom postupku za ova kaznena djela već prije spominjala, na ovom će se mjestu dati cijeli pregled postupka.

Faza izvida ne razlikuje se s obzirom na vrstu kaznenih djela. Za kaznena djela do pet godina provode se iste radnje tijekom izvida kao i za teža kaznena djela. Dostavljanjem obavijesti o poduzimanju dokazne radnje prema osumnjičeniku započinje stadij istraživanja koji odgovara istražnim radnjama u skraćenom postupku iz ZKP/97. Prije formalne obavijesti kao i za teža kaznena djela, državni odvjetnik može poduzimati izvide, hitne dokazne radnje osim psihijatrijskog vještačenja, dokazne radnje prema nepoznatom počinitelju i posebne dokazne radnje. Obavijest se mora dostaviti u roku od tri dana od poduzimanja dokazne radnje. Nakon primitka obavijesti okrivljenik dobiva procesna prava obrane te mu počinje teći rok za ulaganje prigovora sudu zbog nezakonitog istraživanja. Od primitka obavijesti o provođenju prve dokazne radnje okrivljenik ima pravo predložiti poduzimanje dokaznih radnji, a sucu istrage provođenje dokaznog ročišta. Sankcija za nedostavljanje obavijesti je zahtjev državnom odvjetniku za ponovno ispitivanje svjedoka. O zahtjevu prvo odlučuje državni odvjetnik, a ako ga odbije, sud. Ponovno ispitivanje svjedoka provodi se uz prisutnost obrane, a zapisnik o ranijem ispitivanju svjedoka izdvaja se iz spisa predmeta. U roku od 8 dana od primitka obavijesti o provođenju dokazne radnje okrivljenik ima pravo na uvid u spis predmeta, koji se može uskratiti na rok od mjesec dana ako postoji opasnost za život, tijelo ili imovinu velikih razmjera.

---

¹⁰⁴ V. *supra* III. 1. Jedinstveni kazneni postupak s posebnim procesnim formama za tri kategorije kaznenih djela

Po proteku roka od 4 mjeseca nakon primitka obavijesti, osumnjičenik ima pravo inicirati sudsku zaštitu od nezakonitog i arbitrarnog kaznenog progona iz istih razloga iz kojih se podnosi žalba na rješenje o provođenju istrage. Razlog za odgodu sudske kontrole istraživanja za četiri mjeseca je da se radi o lakšim kaznenim djelima te da prevagu u ovoj fazi postupka treba imati načelo ekonomičnosti i učinkovitosti postupka. Sudska kontrola dopuštena je za uskratu uvida u spis predmeta, zbog odbijanja prijedloga obrane za provođenje određenih istražnih radnji za cijelo vrijeme istraživanja, te zbog odugovlačenja kaznenog postupka u roku od šest mjeseci od poduzimanja dokazne radnje.

Zakonom o državnom odvjetništvu će se propisati da je državni odvjetnik dužan riješiti kaznenu prijavu u roku od šest mjeseci od upisa u upisnik poznatih počinitelja kaznenih djela te obvezu državnog odvjetnika, da kada utvrdi postojanje osnovane sumnje da je određena osoba počinitelj kaznenog djela, tu osobu obavijesti o njenom statusu. Nepoštivanje odredbi o obavijesti osumnjičeniku od strane državnog odvjetnika biti će propisano *Zakonom o državnom odvjetništvu* kao kazneno djelo.

Pitanje koje se otvara kod ovakve konstrukcije kaznenog postupka je kada se pokreće kazneni postupak, a kada on započinje. S obzirom da je u stadiju istraživanja sudska kontrola četiri mjeseca ograničena na pojedine mjere i radnje, da se ne donosi formalna odluka državnog odvjetnika o započinjanju kaznenog progona zbog postojanja osnovane sumnje, a da je sudska kontrola kaznenog progona odgođena za najmanje četiri mjeseca, te da od utvrđivanja osnova sumnje upisom kaznene prijave u upisnik kaznenih prijava do njezinog odbacivanja ili podizanja optužnice može proći šest mjeseci, odlučeno je da se ovaj dio postupka neće smatrati kaznenim postupkom. Za kaznena djela do pet godina kazneni postupak pokreće se podizanjem optužnice, a započinje potvrđivanjem optužnice od strane suda. Odredbe koje uređuju stadij istraživanja su:

4. Istraživanje

Članak 213.

(1) Kada postoji osnovana sumnja da je osumnjičenik počinio kazneno djelo za koja je propisana kazna zatvora do pet godina i za kazneno djelo iz članka 229. stavak 1. Kaznenog zakona, državni odvjetnik, ili na temelju njegova naloga istražitelj može poduzeti dokazne radnje koje su svrhovite za odlučivanje o podizanju optužnice.

(2) Državni odvjetnik je dužan obavijestiti osumnjičenika u roku od tri dana od kada je proveo prvu dokaznu radnju iz stavka 1. ovog članka.

(3) Postupanje nakon dostave obavijesti iz stavka 2. ovog članka je nejavno.

(4) Osumnjičenik ima pravo nakon primitka obavijesti iz stavka 2. ovog članka predložiti poduzimanje dokaznih radnji, a sucu istrage provođenje dokaznog ročišta (članak 236. stavka 2. ovog Zakona). Ako se državni odvjetnik ne složi s prijedlogom osumnjičenika postupiti će prema članku 234. stavak 2. ovog Zakona.

Ispitivanje svjedoka po prijedlogu obrane provodi se uz prisutnost osumnjičenika i branitelja ako ga ima.

Članak 213.a

(1) Ako državni odvjetnik nije dostavio obavijest osumnjičeniku nakon provođenja prve dokazne radnje (članak 213. stavak 2. ovog Zakona), osumnjičenik ima pravo zahtijevati od državnog odvjetnika ponovno ispitivanje svjedoka. Ako se državni odvjetnik ne složi s prijedlogom osumnjičenika postupiti će prema članku 234. stavak 2. ovog Zakona.

(2) Ako sudac istrage utvrdi da je zahtjev osumnjičenika osnovan naložiti će državnom odvjetniku da ponovo ispita svjedoka.

(3) Ispitivanje svjedoka provodi se uz prisutnost osumnjičenika i branitelja ako ga ima.

(4) Zapisnik o ranijem ispitivanju svjedoka izdvojiti će se iz spisa i ne može se koristiti kao dokaz u postupku.

Članak 213.b

(1) Ako po proteku šest mjeseci od provođenja prve dokazne radnje iz članka 213. stavka 2. ovog Zakona ili od uhićenja državni odvjetnik nije podigao optužnicu ili odbacio kaznenu prijavu, osumnjičenik ima pravo podnijeti prigovor sucu istrage zbog odugovlačenja postupka.

(2) Ako sudac istrage utvrdi da je prigovor zbog odugovlačenja postupka osnovan rješenjem će odrediti rok koji ne može biti dulji od trideset dana u kojem državni odvjetnik mora odlučiti o kaznenoj prijavi. O svojoj odluci državni odvjetnik dužan je obavijestiti suca istrage. Ako sud utvrdi da je prigovor neosnovan obavijestiti će o tome osumnjičenika.

(3) Protiv rješenja suca istrage iz stavka 2. ovog članka državni odvjetnik ima pravo žalbe u roku od osam dana.

Treba istaknuti da ove odredbe ne sadrže mogućnost sudske kontrole kaznenog progona u roku od četiri mjeseca od dostave obavijesti o provođenju prve dokazne radnje prema osumnjičeniku. Nadalje, ključno je razlikovati radnje koje državno odvjetništvo može poduzimati tijekom izvida i tijekom istraživanja kako ne bi došlo do zaobilaženja prava obrane i sudske kontrole tijekom istraživanja.

Također, treba istaknuti da je izjednačavanjem procesnih formi na raspravi za sva kaznena djela otklonjena i povreda prava na branitelja zbog mogućnosti održavanja rasprave bez njegove prisutnosti u skraćenom postupku (čl. 530. st. 3. i čl. 531. st. 2.) koju je utvrdio Ustavni sud u svojoj odluci.

B. Uspostavljanje procesnih prava obrane u prethodnom postupku i njihova ograničenja

Jedno od bitnih obilježja hrvatskog kaznenog postupka s državnoodvjetničkom istragom uvedenog 2008. bilo je ukidanje procesnih prava obrane u

prethodnom postupku. Okrivljeniku su do novele ZKP iz 2011. bila ukinuta sva dokazna procesna prava, kako u odnosu na prikupljanje dokaza, tako i pravo materijalne obrane da se očituje o dokazima koji ga terete, pravo na uvid u spis dobivao je tek nakon što je ispitan što se moglo odgoditi do kraja kaznenog progona i istrage, ukinuto je pravo na prisustvovanje dokaznim radnjama, siromašni okrivljenik nije imao pravo na besplatnog branitelja za kaznena djela zapriječena kaznom zatvora do pet godina.¹⁰⁵ Nedvojbeno je da je u odnosu prema ZKP/97 zakonodavac u ZKP/08 drastično ograničio prava obrane u prethodnom postupku.

To je uočio i Ustavni sud te je u svojoj odluci V. poglavlje posvetio pravima obrane u prethodnom postupku sumirajući da se ta prava aktiviraju od trenutka nastanka optužbe u konvencijskom smislu (točka 31 odluke Ustavnog suda) jer pravičnost suđenja može biti ozbiljno narušena zbog propusta u početnim fazama postupka (točka 26 odluke Ustavnog suda), ali ona nisu apsolutna, već mogu biti ograničena osobito za “djela koja prijete organiziranom životu u zajednici” (točka 184.3 odluke Ustavnog suda). Stoga je jedan od glavnih zadataka radne skupine bio uspostavljanje procesnih prava obrane u prethodnom postupku kao pravila te uvođenje iznimaka koje moraju odgovarati načelu razmjernosti, legitimnom cilju te postojanju odgovarajućih procesnih garancija. Objašnjenje tih odredbi nalazi se u smjernici 4.1. i 4.2.¹⁰⁶

Trenutak uspostavljanja procesnih prava obrane u prethodnom postupku određen je samom odlukom Ustavnog suda kao trenutak optužbe, odnosno kada je osumnjičenik obaviješten o sumnji da je počinio kazneno djelo odnosno kada su poduzete mjere ili radnje koje supstancijalno pogoršavaju njegovu situaciju (točka 31 odluke Ustavnog suda). Prema izrađenim rješenjima to je od: a) donošenjem rješenja o provođenju istrage, b) dostavljanja obavijesti o poduzimanju dokazne radnje ili uhićenja, c) podizanja neposredne optužnice. Pri tome je trebalo urediti postupak o korištenju tim pravom, njegovom eventualnom ograničenju te pravnom lijeku za osporavanje ograničenja.

Kao podlogu za odlučivanje o iznimkama u kojima se dopušta ograničenje procesnih prava obrane, radna skupina izradila je katalog kaznenih djela koja prijete organiziranom životu u zajednici koji je sukladno odluci Ustavnog suda sadržavao kaznena djela vezana uz terorizam, organizirani kriminalitet, složena gospodarska kaznena djela te posebno teška djela korupcije, ali i druga teška kaznena djela.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ V. Đurđević, 2011, 319, 327-341.

¹⁰⁶ Smjernica 4.1. Pozitivna obveza ugrađivanja procesnih jamstava iz čl. 6. Konvencije u prethodni postupak s iznimno dopuštenim odstupanjima sukladno ustavnim pretpostavkama i 4.2. Usklađivanje minimalnih prava obrane zajamčenih ZKP-om sa standardima iz čl. 6. st. 3. Konvencije.

¹⁰⁷ V. *supra* II. 1. Smjernica

20. Pravo na obavijest o optužbi i njegova uskrata

Pravo na obavijest o tome da je osoba osumnjičena i razlozi pokretanja postupka pripada među minimalna prava obrane iz čl. 29. st. 2. t. 1. Ustava i čl. 6. st. 3. t. 1. Europske konvencije. Osoba mora biti u najkraćem roku obaviještena o razlozima optužbe i dokazima koji ju terete. Ovo pitanje riješeno je tako da je državni odvjetnik dužan rješenje o provođenju istrage koje sadržava činjenični i zakonski opis kaznenog djela i obrazloženje okolnosti iz kojih proizlazi osnovana sumnja dostaviti okrivljeniku u roku od osam dana od dana izdavanja. Kada se provodi istraživanje, državni odvjetnik dužan je u roku od tri dana od kada je proveo prvu dokaznu radnju obavijestiti osumnjičenika. Navedene odredbe koje se nalaze u različitim člancima glase:

(1) Državni odvjetnik donosi rješenje o provođenju istrage protiv određene osobe kad postoji osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo za koje se provodi istraga.

(2) Rješenje o provođenju istrage, osim podataka iz članka 168. ovog Zakona, mora sadržavati opis djela iz kojeg proizlaze zakonska obilježja kaznenog djela, zakonski naziv kaznenog djela, te kratko obrazloženje okolnosti iz kojih proizlazi osnovana sumnja da je okrivljenik počinio kazneno djelo.

(3) Rješenje o provođenju istrage dostavlja se okrivljeniku u roku od osam dana od dana izdavanja, zajedno s poukom o pravima iz članka 239. stavka 1. ovog Zakona.

(4) Kada postoji osnovana sumnja da je osumnjičenik počinio kazneno djelo za koja je propisana kazna zatvora do pet godina i za kazneno djelo iz članka 229. stavka 1. Kaznenog zakona, državni odvjetnik, ili na temelju njegova naloga istražitelj, može poduzeti istražne radnje koje su svrhovite za odlučivanje o podizanju optužnice.

(5) Državni odvjetnik dužan je obavijestiti osumnjičenika u roku od tri dana od kada je proveo prvu istražnu radnju iz stavka 1. ovog članka.

Ograničenje prava na obavijest znači da se protiv neke osobe vodi tajna istraga te da joj se za to vrijeme ograničavaju sva minimalna prava obrane. S obzirom na to da je riječ o vrlo velikom ograničenju temeljnih prava obrane, radna skupina postavila je vrlo restriktivno uvjete za ograničenje tog prava. Ograničenje je moguće samo na vrijeme do mjesec dana ako bi došlo do ugrožavanja života ili tijela ili imovine velikih razmjera i za uzak katalog teških kaznenih djela. Navedene odredbe glase:

(1) Ako bi se dostavom ugrozio život ili tijelo osobe ili imovina velikih razmjera državni odvjetnik može odgoditi dostavu rješenja o provođenju istrage najviše za mjesec dana ako se istraga provodi za sljedeća kaznena djela iz Kaznenog zakona¹⁰⁸:

1) protiv Republike Hrvatske (glava XXXII.) i protiv oružanih snaga Republike Hrvatske (glava XXXIV.) za koja je propisana kazna zatvora viša od pet godina,

2) terorizma (članak 97.), financiranja terorizma (članak 98.), novačenja za terorizam (članak 100.), obuke za terorizam (članak 101.), terorističkog udruženja (članak 102.) te pripremanja kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (članak 103.),

---

¹⁰⁸ Okrivljenik ima pravo prigovora zbog uskrate prava iz članka 215.a ovog Zakona.

3) zločinačkog udruženja iz članka 328. koje je organizirano radi počinjenja kaznenog djela iz članka 329. stavaka 2. do 6., počinjenje kaznenih djela u sastavu zločinačkog udruženja iz članka 329. stavak 1. točaka 3. do 6., primanja mita u gospodarskom poslovanju (članak 252. stavak 1.), zlouporabe položaja i ovlasti (članak 291. stavak 2. ako je to djelo počinila službena osoba), primanja mita (članak 293. stavak 1. ako je to djelo počinila službena osoba), trgovanja utjecajem (članak 295. stavak 2. ako je to djelo počinila službena osoba).

(2) Državni odvjetnik će razloge za odgodu dostave rješenja iz stavka 1. ovog članka navesti u službenoj bilješci koja je sastavni dio spisa.

(3) Ako je prije izdavanja rješenja o provođenju istrage provedena hitna istražna radnja, o radnji će državni odvjetnik obavijestiti okrivljenika uz dostavu rješenja o provođenju istrage.

U slučaju neopravdanog ograničenja ovog prava, okrivljenik može podnijeti prigovor za zaštitu procesnih prava obrane sudu.¹⁰⁹ Iako je predviđeno da se taj prigovor prvo podnosi državnom odvjetniku, a supsidijarno sudu, s odnosom na ovo pravo prigovor bi se morao odmah podnijeti sudu, jer državni odvjetnik ne može ispraviti eventualnu nezakonitu uskratu prava na obavijest koja uključuje uskratu svih drugih prava obrane. Također treba riješiti pitanje pravne posljedice u slučaju nezakonite uskrate tog prava, hoće li biti riječ o nezakonitim dokazima, relativno bitnoj povredi i može li sud narediti ponovno izvođenje tih dokaza.

21. Pravo na uvid u spis predmeta i njegovo ograničenje

a. Pravo na uvid u spis

Pravo na uvid u spis predmeta uspostavljeno je sukladno ustavnom zahtjevu i konvencijskom pravu od trenutka obavijesti o postojanju osnovane sumnje o počinjenju djela ili poduzimanja dokazne radnje, dakle od konstituiranja optužbe. Konkretno, okrivljenik ima pravo na uvid u spis od trenutka dostave naloga o provođenju istrage, nakon što je ispitan osumnjičenik ako je ispitivanje obavljeno prije izdavanja naloga o provođenju istrage, u roku od 30 dana od dana provođenja hitne dokazne radnje u postupku protiv poznatog počinitelja. Obrana ima pravo uvida u spis predmeta i u državnoodvjetnički dio spisa. Osim toga, radna skupina je nomotehnički uredila odredbe čl. 183. i 184., uvela je pojam "uvid u spis", prilagodila ih novoj strukturi kaznenog postupka te odredbama o nejavnosti istrage i istraživanja. Izmijenjene odredbe kojima je uspostavljeno pravo na uvid u spis predmeta glase:

---

¹⁰⁹ V. *supra* III. 14. Pravno sredstvo za zaštitu prava obrane u prethodnom postupku

Članak 183.

(1) Pravo na uvid u spis obuhvaća pravo razgledavanja, prepisivanja, preslikavanja i snimanja spisa predmeta i državnoodvjetničkog spisa u skladu sa zakonom. Pravo na uvid u spis obuhvaća i razgledavanje predmeta koji služe za utvrđivanje činjenica u postupku.

(2) Pravo uvida u spis u kojem je postupanje tajno, nejavno ili je isključena javnost dopušteno je u skladu s ovim Zakonom samo osobama koje mogu sudjelovati u tom postupku.

(3) Podaci o djetetu koje sudjeluje u postupku predstavljaju tajnu kao i podaci koji su takvima proglašeni prema posebnom zakonu.

(4) Uvid u podatke koji su tajni odobrava se u skladu s odredbama ovog i posebnog zakona.

(5) Ako postoji bojazan iz članka 294. stavka 1. ovog Zakona, sudac istrage na odgovarajući način će (prijepisom zapisnika ili službene zabilješke bez podataka o istovjetnosti osobe, njihovim izdvajanjem u poseban omot i slično) zaštititi tajnost podataka tih osoba koji su u spisu.

(6) Osoba koja je dopustila uvid u spis upozorit će osobu kojoj se dopušta uvid u spis tijekom izvida, istrage i rasprave koje su određene tajnom da je dužna čuvati kao tajnu podatke koje je saznala kao i podatke iz stavka 3. ovog članka te da je odavanje tajne kazneno djelo. To će se zabilježiti u spisu koji se razgledava, uz potpis osobe koja je upozorena.

Članak 184.

(1) Privatni tužitelj ima pravo uvida u spis.

(2) Žrtva, oštećenik i opunomoćenik imaju pravo uvida u spis. Ako bi uvid u spis utjecao na iskaz žrtve i oštećenika, pravo na uvid u spis stječu nakon što su ispitani.

(3) Oštećenik kao tužitelj uvijek ima pravo na uvid u spis od primitka obavijesti iz članka 55. st. 1. ovog Zakona.

(4) Okrivljenik i branitelj imaju pravo uvida u spis:

1) nakon što je osumnjičenik ispitan, ako je ispitivanje obavljeno prije donošenja rješenja o provođenju istrage,

2) od dostave/otpravka rješenja o provođenju istrage,

3) osam dana od dana primitka obavijesti okrivljeniku o provođenju prve dokazne radnje iz članka 213. stavka 1. ovog Zakona.

(5) Ako je provedena hitna dokazna radnja prema poznatom okrivljeniku (čl. 212.), a nisu ispunjeni uvjeti iz stavka 4. ovog članka, okrivljenik i branitelj imaju pravo uvida u zapisnik o provođenju te radnje najkasnije u roku od 30 dana od dana provođenja radnje.

b. Uskrata uvida u spis predmeta

S obzirom na razloge i dužinu trajanja uskrate prava na uvid u spis predmeta možemo razlikovati tri kategorije kaznenih djela. Prvo, za lakša kaznena djela zapriječena kaznom zatvora do pet godina dopuštena je uskrata do mjesec dana od pokretanja istraživanja zbog ugrožavanja života, tijela ili imovine velikih razmjera. Za kaznena djela za koja se provodi istraga uskrata do mjesec

dana može se odrediti i ako će se ugroziti istraga onemogućavanjem ili otežavanjem prikupljanja važnog dokaza. Za posebno teške oblike teških kaznenih djela za koja se mogu odrediti posebne dokazne radnje od dvanaest i više mjeseci¹¹⁰ uskrata uvida u dijelove spisa može trajati do kraja istrage ako bi se mogla nanijeti šteta istrazi u istom ili drugom postupku koji se vodi protiv istog ili drugih okrivljenika ili bi se njihovim otkrivanjem ugrozio život drugih osoba. Okrivljeniku koji se nalazi u istražnom zatvoru ne može se uskratiti uvid u dio spisa koji je relevantan za osporavanje zakonitosti oduzimanja slobode.

S obzirom na to da se uskratom uvida u spis faktički onemogućuje obrana okrivljenika u prethodnom postupku, uvedeno je pravo žalbe na odluku državnog odvjetnika. Državni odvjetnik o uskrati prava na uvid u spis odlučuje rješenjem koje ne mora biti obrazloženo, na koje okrivljenik ima pravo žalbe u roku od tri dana. Žalba se podnosi državnom odvjetniku koji će ju odmah uz obrazloženje dostaviti sucu istrage koji odlučuje u roku od 48 sati. Ako sudac istrage usvoji žalbu, okrivljenik će dobiti mogućnost uvida u spis, a time i u obrazloženje državnog odvjetništva. Ako sudac istrage odbije žalbu, svoju odluku će dostaviti bez obrazloženja okrivljeniku, a državnom odvjetniku s obrazloženjem. Opisane odredbe glase:

Članak 184.a

(1) Ako postoji opasnost će se uvidom u dio ili cijeli spis ugroziti svrha istrage onemogućavanjem ili otežavanjem prikupljanja važnog dokaza ili bi se time ugrozio život, tijelo ili imovina velikih razmjera, okrivljeniku se može uskratiti pravo na uvid u dio ili cijeli spis najdulje mjesec dana od dana dostave rješenja o provođenju istrage. Kada se ne provodi istraga, uskrata uvida u dio ili cijeli spis može se odrediti zbog ugrožavanja života, tijela ili imovine velikih razmjera, mjesec dana od dostave obavijesti iz članka 213. stavka 1. ovog Zakona.

(2) O uskrati prava na uvid u spis iz stavka 1. ovog članka do optuženja odlučuje državni odvjetnik rješenjem koje ne mora biti obrazloženo. Okrivljenik ima pravo na žalbu protiv rješenja u roku od tri dana. Žalba se podnosi državnom odvjetniku koji će ju odmah, uz navođenje razloga uskrate uvida u spis, dostaviti sucu istrage. Okrivljenik nema pravo uvida u obrazloženje državnog odvjetnika. O žalbi okrivljenika odlučuje sudac istrage u roku od 48 sati. Odluka suca istrage kojom odbija žalbu okrivljenika dostavit će se okrivljeniku bez obrazloženja, a državnom odvjetniku s obrazloženjem.

(3) Ako bi se otkrivanjem dokaza u postupku za posebno teške oblike kaznenih djela iz čl. 334. st. 1. t. 1. i 2. ovog Zakona mogla nanijeti šteta istrazi u istom ili drugom postupku koji se vodi protiv istog ili drugih okrivljenika ili ako bi se njihovim otkrivanjem ugrozio život drugih osoba, na zahtjev državnog odvjetnika sudac istrage može rješenjem, a najdulje do kraja istrage okrivljeniku uskratiti uvid u pojedine dijelove spisa koji sadržavaju podatke o tim dokazima.

---

¹¹⁰ V. *infra* 31. Posebne dokazne radnje

(4) Okrivljeniku koji se nalazi u pritvoru ne može se uskratiti uvid u dio spisa koji je od značenja za ocjenu postojanja osnovane sumnje da je počinio kazneno djelo i postojanja okolnosti na kojima se temelji odluka o određivanju ili produljenju pritvora.

c. Troškovi kopiranja spisa

Dio prava na uvid u spis predmeta je i pravo na kopiranje ili snimanje spisa. S obzirom na opseg pojedinih spisa, sam uvid nije dovoljan branitelju i okrivljeniku za kvalitetnu pripremu obrane. Prema Direktivi 2012/13/EU o pravu na informaciju u kaznenom postupku od 22. svibnja 2012 postoji obveza kopiranja dijela spisa potrebnog za osporavanje zakonitosti istražnog zatvora.¹¹¹ Također, branitelj postavljen po službenoj dužnosti mora imati pravo na besplatno kopiranje spisa koji mu je potreban za pripremu obrane. Nažalost, u praksi se događa da se od branitelja po službenoj dužnosti traži predujam za kopiranje spisa, što krši okrivljenikovo pravo na obranu te je protivno smislu instituta branitelja po službenoj dužnosti. Izmjena u odnosu na postojeći zakon je i u tome što se svi troškovi, uključujući i nužne izdatke postavljenog branitelja, poslije naplaćuju od osoba koje su ih dužne naknaditi ovisno o rezultatu kaznenog postupka. Kako bi se ispravile anomalije u našoj praksi kao i ispunili zahtjevi Direktive, izrađene su sljedeće odredbe čl. 145. st. 4. i 5. ZKP:

(4) Troškovi iz stavka 2. ovog članka (troškovi kaznenog postupka), osim onih koji su nastali u tijelima koja se financiraju iz državnog proračuna, isplaćuju se iz sredstava tijela koje vodi kazneni postupak, a naplaćuju poslije od osoba koje su ih dužne naknaditi prema odredbama ovog Zakona.

(5) Troškovi kopiranja ili snimanja spisa ili dijela spisa naplaćuju se od osobe na čiji se zahtjev obavlja kopiranje ili snimanje, osim kada se ono obavlja na zahtjev branitelja po službenoj dužnosti u kojem se slučaju isplaćuju iz sredstava tijela koje vodi kazneni postupak, a o njima se konačno odlučuje sukladno odredbama ovog Zakona.

22. Pouke o pravima osumnjičeniku i uhićeniku i odgoda njezine predaje

Direktiva 2012/13/EU o pravu na informaciju u kaznenom postupku od 22. svibnja 2012 koja se mora implementirati do 2. lipnja 2014. dio je smjernica i biti će implementirana ovom novelom ZKP. Ona obvezuje na proširenja prava na koja osumnjičenik i uhićenik moraju biti poučeni, propisuje pisanu formu pouke kao i pravo da se pouka zadrži za cijelo vrijeme oduzimanja slobode.

U postojeću *pouku o pravima osumnjičenika i okrivljenika* unosi se pouka o pravu na prevođenje i tumača, te pravo na branitelja na teret proračunskih sredstava. Odredbe pouke za osumnjičenika iz čl. 239 st. 1. glase:

---

¹¹¹ *Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 on the right to information in criminal proceedings, Article 7. para. 5.*

(1) Pouka o pravima okrivljenika mora sadržavati obavijest o tome:

1) zašto se okrivljuje i koje su osnove sumnje protiv njega, ako prethodno nije primio nalog o provođenju istrage,

2) da nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na pitanja,

3) da u skladu s odredbom članka 184. stavka 4. i 5. ovog Zakona ima pravo uvida u spis,

4) da ima pravo služiti se svojim jezikom, odnosno jezikom koji govori i razumije te pravo na tumača u skladu s odredbom članka 8. ovog Zakona

5) da ima pravo uzeti branitelja po vlastitom izboru ili da će mu se kad to predviđa ovaj Zakon, postaviti branitelj po službenoj dužnosti ili na teret proračunskih sredstava ako prema svom imovinskom stanju ne može podmiriti troškove obrane,

Sukladno direktivi uvodi se pisana *pouka o pravima za uhićenika*¹¹² koja sadrži nekoliko novih prava kao što su pravo na branitelja s liste dežurnih branitelja, pravo na tumačenje i prevođenje, pravo na uvid u spis predmeta, pravo na hitnu medicinsku pomoć, pravo znati najduže vrijeme oduzimanja slobode do dovođenja nadležnom sucu. Odredbe čl. 108.a koje propisuju pouku o pravima uhićeniku glase:

(1) Pouka o pravima uhićene osobe sadržava obavijest o:

1) razlozima uhićenja na njoj razumljiv način,

2) pravu da nije dužna iskazivati,

3) pravu na branitelja po vlastitom izboru ili s liste dežurnih branitelja,

4) pravu na tumačenje i prevođenje sukladno članku 8. ovog Zakona,

5) pravu da se na njezin zahtjev o uhićenju izvijesti obitelj ili drugu osobu koju ona odredi,

6) pravu stranog državljana da će na njegov zahtjev o uhićenju biti obaviješteno nadležno konzularno tijelo ili veleposlanstvo te će mu se omogućiti kontakt,

7) pravu na uvid u spis predmeta sukladno odredbama ovog Zakona,

8) pravu na hitnu medicinsku pomoć,

9) tome da uhićenje zbog počinjenja kaznenog djela može najdulje trajati 24 sata od trenutka uhićenja, nakon čega se može odrediti zadržavanje do 24 sata, a da za kaznene djela za koje je propisana kazna zatvora do jedne godine uhićenje može trajati do 12 sati.

(2) Uhićena osoba ima pravo zadržati pouku o pravima za vrijeme lišenja slobode.

Pouka se mora predati osobi prilikom uhićenja, osim ako to nije moguće kada ju se mora usmeno poučiti o prva četiri prava iz pouke. Usmena pouka se ne daje samo ako osoba nije sposobna shvatiti pouku ili postoji opasnost za život ili tijelo. Osoba nije sposobna shvatiti pouku ako je alkoholizirana ili je iz drugog razloga u takvom stanju da ne shvaća pouku. U *Zakonu o policijskim poslovima i ovlastima* će se urediti situacija kada se osobi niti u policijskoj postaji neće moći uručiti pisana pouka zbog njezinog stanja. Policija treba na-

---

¹¹² *Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 on the right to information in criminal proceedings*; sadrži obrazac za pouku o pravima uhićenika te uhićenika prema europskom uhiđenom nalogu kao Annex I i II.

vesti razloge zbog kojih pouka nije predana u izvješću o uhićenju. Ako osobi nije dana pisana pouka prilikom uhićenja, uručiti će joj se po dolasku u službene prostorije policije. Iznimno je moguće odgoditi predaju pouke odnosno odgoditi obavještanje branitelja, obitelji i konzularnog tijela do 12 sati od uhićenja ako postoji opasnost za život ili imovinu većeg opsega, počinjenja novog kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina ili skrivanja ili uništenja dokaza. Za vrijeme u kojem uhićenik ne smije kontaktirati s braniteljem od uhićenika se ne mogu prikupljati obavijesti. Odredbe koje navedeno propisuju su:

Članak 108.

(1) Prilikom uhićenja, uhićenoj osobi se mora odmah predati pisana pouka o pravima iz članka 108.a ovog Zakona. Ako se pisana pouka nije mogla predati, policija mora uhićenu osobu odmah upoznati na njoj razumljiv način s pravima iz članka 7. stavka 2. točke 1. do 4. ovog Zakona osim ako pouku nije sposobna shvatiti ili postoji opasnost za život ili tijelo.

(2) Ako pisana pouka iz članka 108.a ovog Zakona nije predana uhićenoj osobi prilikom uhićenja, uručiti će joj se odmah po dolasku u službene prostorije policije. Ako uhićena osoba nije u mogućnosti pročitati pouku postupit će se prema članku 8. stavku 5. ovog Zakona.¹¹³

(3) Ako se uhićenje provodi na temelju dovedbenog naloga, nalog mora biti pročitao i uručen uhićeniku prilikom oduzimanja slobode, osim ako to s obzirom na okolnosti uhićenja nije moguće. (brisano "nikako")

(4) Prilikom uhićenja smije se upotrijebiti samo ona sila na koju policiju ovlašćuje posebni zakon.

(5) O uhićenju će policija odmah obavijestiti:

- 1) osobe iz članka 108.a stavka 1. točke 3., 5. i 6. na zahtjev uhićenika,
- 2) nadležno tijelo socijalne skrbi ako je potrebno poduzeti mjere za zbrinjavanje djece i drugih članova obitelji uhićenika o kojima se on brine,
- 3) državnog odvjetnika.

(6) Nakon predaje pouke policija će pitati uhićenu osobu je li razumjela pouku o pravima te ju poučiti o njenim pravima ako je to potrebno.

(7) Uhićenik iz članka 107. točke 2. i 3. ovog Zakona ima pravo slobodno, neometano i bez nadzora razgovarati s braniteljem u trajanju do 30 minuta, osim u slučaju iz članka 75. stavak 2. ovog Zakona. Ako uhićenik nema izabranog branitelja ili on ne može doći, mora mu se omogućiti da uzme branitelja s liste dežurnih odvjetnika sukladno članku 208.a ovog Zakona.

Članak 108.b

(1) Ako postoji opasnost za život ili imovinu većeg opsega, opasnost počinjenja novog kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina, skrivanja

---

¹¹³ Odnosi se na pisanu pouku, ako ju uhićenik ne zna ili ne može pročitati mora mu se objasniti.

ili uništenja dokaza državni odvjetnik može naložiti policiji odgodu davanja obavijesti osobi iz članka 108.a stavka 1. točke 3., 5. i 6. dok postoje razlozi, a najduže 12 sati od trenutka uhićenja.

(2) Za to vrijeme od uhićenika se ne mogu prikupljati obavijesti niti prema njemu poduzimati druge radnje, osim radnje utvrđivanja istovjetnosti iz članka 211. stavak 1. i 3. ovog Zakona te pretrage osobe u slučaju iz članka 246. stavak 4. ovog Zakona.

(3) U slučaju iz stavka 1. ovog članka u izvješću o uhićenju i dovođenju priložiti će se nalog državnog odvjetnika u kojem će se navesti konkretni razlozi odgode davanja obavijesti.

23. Pravo na prevođenje i tumača

Radna skupina je izradila i odredbe kojima je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku od 2. svibnja 2013. (NN 56/13) implementirala Direktivu 2010/64/EU od 20. listopada 2010. o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenim postupcima.¹¹⁴ Iako je rok za implementaciju prema direktivi bio 27. listopad 2013. Republika Hrvatska je bila dužna uskladiti zakonodavstvo do ulaska u Europsku uniju, dakle 1. srpnja 2013. Implementacija direktive je s jedne strane dovela do proširenja prava na prevođenje i tumača, ali s druge strane i do njezinog suženja.

Proširenje prava se odnosi na vremensko razdoblje od kojeg ono vrijedi a koje započinje od saznanja za sumnju do postupka o izvanrednim pravnim lijekovima, dakle od trenutka optužbe do konačnog završetka kaznenog postupka. Bitno je prošireno pravo okrivljenika na prevođenje spisa odnosno dokumenata. S obzirom na obvezu pisanog prevođenja, razlikujemo dokumente koji se moraju prevesti i one koji se mogu prevesti. Obligatorno se prevode pouka o pravima, odluka o oduzimanju slobode, nalog o provođenju istrage i dokaznih radnji, optužnica, privatna tužba, poziv te bilo koja sudska odluka nakon optuženja do pravomoćnog okončanja postupka te u postupku o izvanrednim pravnim lijekovima. Fakultativno se na zahtjev okrivljenika ili na inicijativu tijela može prevesti dokaz ili njegov dio ako je to potrebno za korištenje procesnih prava obrane. Iznimno, umjesto pisanog prevođenja osigurati će se usmeno prevođenje ili sažetak ako se time ne krše procesna prava obrane, a okrivljenik ima branitelja. Eventualno odricanje od prava na pisano prevođenje može se izjaviti samo nakon pouke te slobodno i nedvosmisleno. U odnosu na usmeno prevođenje, bitno proširenje prava se odnosi na pravo na prevođenje razgovora

---

¹¹⁴ Direktiva je prvi zakonodavni instrument u području kaznenog prava koji je usvojen nakon Lisabonskog ugovora i prva mjera predviđena u "Roadmap for strengthening procedural rights of suspected or accused persons in criminal proceedings." Detaljnije v. *Cras, Steven / De Matteis, Luca* (2010) *The Directive on the Right to Interpretation and Translation in Criminal Proceedings*, *Euclid*, no. 4, 153-162.

i dopisivanja s braniteljem radi pripreme obrane, podnošenja pravnog sredstva ili lijeka, poduzimanja drugih radnji u postupku ako je to potrebno za korištenje procesnih prava obrane na zahtjev okrivljenika. Suženje prava odnosi se na to da pravo na prevođenje ima okrivljenik koji ne govori i ne razumije jezik na kojem se vodi postupak, ali ne i svaki okrivljenik na čijem jeziku se ne vodi postupak. Troškove neovisno o rezultatu postupka snosi država. Obveza uvođenja pravnog lijeka za odbijanje prevođenja ispunjena je kroz odredbu o nezakonitosti dokaz koji je pribavljen kršenjem ovog prava. Uvedeno je i novo pravno sredstvo u obliku pritužbe na kvalitetu prevođenja. Odredbe čl. 8. ZKP glase:

(1) U kaznenom postupku u uporabi je hrvatski jezik i latinično pismo, ako za uporabu u pojedinim područjima nije zakonom uveden i drugi jezik ili pismo.

(2) Odluke, pozive i druga pismena upućuje tijelo koje vodi postupak na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu dostavljaju se sudu tužbe, žalbe i drugi podnesci. Ako je na pojedinom sudskom području u službeni uporabu zakonom uveden i drugi jezik ili pismo, podnesci se mogu tijelu koje vodi postupak dostavljati i na tom jeziku ili pismu.

(3) Stranke i ostali sudionici u postupku imaju pravo služiti se svojim jezikom. Ako se radnja u postupku ne vodi na jeziku koji osoba govori i razumije, osigurat će se usmeno prevođenje onoga što ona odnosno drugi iznosi te isprava i drugog pisanog dokaznog materijala koji se izvodi. U zapisniku će se zabilježiti da je dana pouka i izjava sudionika. O pravu na usmeno prevođenje osoba će se poučiti prije prvog ispitivanja.

(4) Pravo na prevođenje ima okrivljenik u smislu članka 202. stavka 3. ovog Zakona koji ne govori i ne razumije jezik na kojem se vodi postupak ili je gluh ili nijem ili gluhoslijep.

(5) Okrivljeniku iz stavka 4. ovog članka pisano će se prevesti pouka o pravima, odluka o oduzimanju slobode, nalog o provođenju istrage i dokaznih radnji, optužnica, privatna tužba, poziv, sudska odluka nakon optuženja do pravomoćnog okončanja postupka te u postupku o izvanrednim pravnim lijekovima.

(6) Tijelo koje vodi postupak može samo ili na obrazloženi pisani zahtjev okrivljenika naložiti da se pisano prevede dokaz ili njegov dio ako je to potrebno za korištenje procesnih prava obrane. Iznimno, umjesto pisanog prevođenja, može se osigurati usmeno prevođenje ili usmeni sažetak dokaza, ako se time ne krše procesna prava obrane, a okrivljenik ima branitelja.

(7) Okrivljenik iz stavka 4. ovog članka može se odreći prava na pisano prevođenje nakon što ga je tijelo koje vodi postupak poučilo o posljedicama odricanja. Izjava o odricanju mora biti slobodna i nedvosmislena te potpisana od okrivljenika.

(8) Okrivljenik iz stavka 4. ovog članka ima pravo i na prevođenje razgovora i dopisivanja s braniteljem potrebnih radi pripreme obrane, podnošenja pravnog sredstva ili lijeka ili poduzimanja drugih radnji u postupku ako je to potrebno za korištenje procesnih prava obrane. Prevođenje će se osigurati na zahtjev okrivljenika.

(9) Na dokazima pribavljenim kršenjem prava na prevođenje ne može se temeljiti sudska odluka.

(10) Okrivljenik iz stavka 4. ovog članka ima pravo pritužbe na kvalitetu prevođenja tijelu koje vodi postupak. Ako je pritužba osnovana odredit će se drugi tumač.

(11) Prevođenje i tumačenje obavlja tumač. Ako se time ne krše procesna prava obrane prevođenje i tumačenje moguće je provesti putem telefonske veze ili audio – video uređaja.

(12) Okrivljenik iz stavka 4. ovog članka kojem je oduzeta sloboda može dostavljati tijelu koje vodi postupak podneske na svom jeziku.«

24. Nezakoniti dokazi

U odnosu na nezakonite dokaze uveden je subjektivni rok za njihovo izdvajanje u istrazi, uvedena je obveza državnog odvjetnika da izdvaja službene bilješke te je uređen čl. 10. ZKP sukladno međunarodnom pravu i domaćoj praksi. U čl. 86. uvedena je obveza suca istrage da tijekom istrage i istraživanja izdvoji nezakoniti dokaz iz spisa predmeta odmah, a najkasnije tri dana od saznanja. S obzirom na to da se ukida tajnik suda, izdvojeni zapisnici će se čuvati kod suca istrage. Uvodi se i dužnost državnog odvjetnika da iz spisa predmeta izdvoji sve obavijesti prikupljene od građana. Čl 86. glasi:

(1) Sudac istrage će do završetka istrage, odnosno nakon primitka optužnice na potvrđivanje, a prije njezina ispitivanja (članak 344. stavak 4.) na prijedlog stranaka ili po službenoj dužnosti rješenjem izdvojiti nezakoniti dokaz iz spisa. Sudac istrage dužan je izdvojiti nezakoniti dokaz odmah, a najkasnije u roku od tri dana od saznanja. Protiv rješenja suca istrage o prijedlogu stranaka ili o izdvajanju dopuštena je posebna žalba. O žalbi odlučuje viši sud.

(2) Nakon pravomoćnosti rješenja izdvojeni se dokazi čuvaju kod suca istrage odvojeno od ostalih spisa i ne mogu se razgledati niti se njima može služiti u postupku. Zapisnici o izdvojenim dokazima zatvaraju se u poseban omot i čuvaju kod suca istrage.

(3) Do podizanja optužnice za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina, državni odvjetnik je dužan izdvojiti iz spisa koji dostavlja uz optužnicu sve obavijesti koje su u skladu s člankom 208. ovog Zakona dali građani te zapisnike iz članka 206. stavka 9. ovog Zakona.

(4) Ako državni odvjetnik nije izdvojio obavijesti i zapisnike sukladno st. 3. ovog članka, sudac istrage dužan ih je izdvojiti nakon primitka optužnice te vratiti državnom odvjetniku.

Sigurno u javnosti prikazan kao najkontroverzniji članak ZKP/08 - čl. 10., koji je uveo primjenu načela razmjernosti u sudsku ocjenu zakonitosti dokaza, uređen je u tri aspekta. Prvo, međunarodna zabrana torture iz čl. 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava formulirana je sukladno tom članku tako da se razlikuju tri kategorije kršenja tog članka – mučenje, nečovječno ili ponižavajuće postupanje. Iza svake od tih kategorija stoji bogata judikatura Europskog suda za ljudska prava koja je dio našeg unutarnjeg prava. Dosadašnja formulacija o zabrani mučenja, okrutnog ili nečovječnog postupanja te zabrani

povrede prava na dostojanstvo, miješala je navedene konvencijske kategorije zabrane iz čl. 3. Konvencije. K tome, kršenje prava na dostojanstvo smatra se ponižavajućim postupanjem. Drugo, ukinuta je odredba st. 3. t. 1. ovog članka koja je predviđala primjenu načela razmjernosti na radnje za koje, je prema kaznenom zakonu isključena protupravnost. Ta se odredba u teoriji kritizirala kao nepotrebna, a u praksi se nije primjenjivala. Treće, kao suprotni interesi koji se važu određeni su zaštita ljudskih prava s jedne strane i interes kaznenog progona i kažnjavanja s druge strane. Izmijenjene odredbe čl. 10. glase:

(2) Nezakoniti su dokazi:

1) koji su pribavljeni kršenjem Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom propisane zabrane mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja,

(3) Ne smatraju se nezakonitim dokazima pribavljeni povredom prava i sloboda iz stavka 2. točke 2. ovog članka u postupku za teške oblike kaznenih djela za koja se može izreći kazna zatvora teža od pet godina kod kojih interes kaznenog progona i kažnjavanja počinitelja preteže nad povredom prava.

25. Isključenje branitelja osumnjičenog za pranje novca

Ustavni sud je smatrao da je prekršeno pravo na branitelja njegovim isključenjem iz kaznenog postupka zbog postojanja osnova sumnje za pranje novca kao prenskog standarda vjerojatnosti da je počinio kazneno djelo i neprecizno određenog oblika kaznenog djela pranja novca (čl. 70. st. 4. i 5.). Nove odredbe glase:

(4) Branitelj ne može biti odvjetnik protiv kojeg je započet kazneni postupak zbog osnovane sumnje da je primanjem novca ili imovine od okrivljenika počinio ili bio sudionik u kaznenom djelu pranja novca iz čl. 265. Kaznenog zakona.¹¹⁵

(5) Na obrazloženi prijedlog državnog odvjetnika sud može rješenjem odlučiti da branitelj ne može biti odvjetnik ako podaci iz spisa predmeta upućuju na vjerojatnost da je primanjem novca ili imovine od okrivljenika počinio ili bio sudionik u kaznenom djelu pranja novca iz čl. 265. st. 1. do 3. Do podizanja optužnice o prijedlogu državnog odvjetnika odlučuje sudac, a nakon podizanja optužnice sud pred kojim se vodi postupak. Žalba protiv rješenja ne odgađa njegovo izvršenje.

C. Mjere osiguranja prisutnosti okrivljenika i dokaznih radnji

26. Prisilno dovođenje u prostorije policije (čl. 207. i 208. ZKP)

Radna skupina imala je zadatak rekonstruirati prethodni postupak te je potpuno preuredila prva dva stadija kaznenog postupka: izvide i istragu. Izvidi

---

¹¹⁵ U nacrtu radne skupine nedostaje oznaka članka Kaznenog zakona.

su uređeni tako da su razdvojeni državnoodvjetnički i policijski izvidi. Posebno su uređene ovlasti policije na prikupljanje obavijesti od građana, pozivanje i dovođenje te su pojedine odredbe iz ZKP/97 ponovno vraćene u ZKP (st. 2.). Uvedena je obveza davanja pouke osobi koja je prisilno dovedena u policijsku postaju (st. 3.). Uveden je i nov oblik prisilnog dovođena osoba zatečenih na mjestu počinjenja djela pod posebnim uvjetima (st. 5.). Prvi put se ograničava vrijeme u kojem policija mora od dovedene osobe uzeti obavijesti na šest sati te se uvodi dužnost policije da odmah pusti na slobodu osobu koja odbije dati obavijesti (st. 6.). Navedene odredbe glase:

(1) Policija može prikupljati obavijesti od građana. U prikupljanju obavijesti građani se ne mogu ispitivati u svojstvu svjedoka ili vještaka, a niti u svojstvu okrivljenika.

(2) Ako je to potrebno radi otkrivanja drugih kaznenih djela iste osobe, njezinih sudionika ili kaznenih djela drugih osoba, obavijesti se mogu prikupljati i od osoba koje su u pritvoru, istražnom zatvoru ili u drugoj ustanovi za osobe lišene slobode, ali samo ako je to, na temelju pisanog prijedloga državnog odvjetnika, odobrio sudac istrage ili predsjednik vijeća, u prisutnosti suca istrage ili branitelja.

(3) Radi ostvarenja svrhe iz stavka 1. ovog članka policija može pozivati građane. Prisilno se može dovesti osumnjičenik koji se nije odazvao pozivu samo ako je u pozivu bio na to upozoren ili iz okolnosti očito proizlazi da odbija primitak poziva. Osoba koja se odazvala pozivu ili osumnjičenik koji je prisilno doveden, a odbije dati obavijesti, ne može se ponovo pozivati zbog istog razloga.

(4) Osumnjičenik koji je prisilno doveden prema stavku 3. ovog članka bit će poučen:

1) o razlozima pozivanja i koje su osnove sumnje protiv njega,

2) o pravu na tumačenje i prevođenje sukladno čl. 8. ovog Zakona,

3) o pravu da nije dužan iskazivati niti odgovarati na pitanja,

4) da po završetku prikupljanja obavijesti ili po isteku šest sati od trenutka dolaska u policijske prostorije može ih odmah napustiti.¹¹⁶

(5) Kad postoji vjerojatnost da osoba koja je zatečena na mjestu počinjenja kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora teža od deset godina ima saznanja o okolnostima počinjenja djela ili počinitelju, a njihovo prikupljanje nije moguće na mjestu gdje je osoba zatečena ili je otežano, može se od te osobe zahtijevati da u pratnji policijskih službenika dođe u policijske prostorije radi davanja obavijesti. Ako ona to bez opravdanog razloga odbije, može se prisilno dovesti. Prisilno dovedena osoba bit će upozorena sukladno st. 4. ovog Zakona. Ako se prisilno dovedena osoba uhiti, vrijeme uhićenja teče od trenutka dovođenja u policijske prostorije.

(6) Policija će od osobe iz stavaka 3. i 5. ovog članka uzeti obavijesti odmah, a najkasnije u roku od šest sati od dolaska u službene prostorije. Policija je dužna odmah pustiti osobu iz st. 3. i 5. ovog članka koja odbije dati obavijesti.

---

¹¹⁶ Odnosi se na osobu dovedenu na temelju dovedbenog naloga, ali koja još nije uhićena.

27. Uhićenje zbog kaznenog djela zaprijećenog kaznom zatvora do jedne godine i uzastopna uhićenja

Sukladno načelu razmjernosti, kao što je to u mnogim europskim zemljama, trajanje oduzimanja slobode bez sudbenog nadzora ovisi o težini kaznenog djela. To je u našem ZKP izmjenama iz 2011. ukinuto.¹¹⁷ Sada su skraćeni rokovi oduzimanja slobode za kaznena djela zaprijećena kaznom zatvora do jedne godine. Uhićenik za kazneno djelo do jedne godine mora biti doveden pritvorskom nadzorniku u roku od 12 sati. Nakon isteka 24 sata državni odvjetnik može odrediti da se pusti na slobodu ili postaviti zahtjev za određivanje istražnog zatvora. Navedene odredbe čl. 109. glase:

(2) Rok u kojem uhićenik mora biti doveden u pritvorsku jedinicu i predan pritvorskom nadzorniku ili pušten na slobodu teče od trenutka uhićenja, a iznosi dvadeset i četiri sata, a za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine dvanaest sati.

(6) Državni odvjetnik dužan je ispitati uhićenika najkasnije šesnaest sati nakon predaje pritvorskom nadzorniku, a uhićenika za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora do jedne godine najkasnije u roku dvanaest sati.

U policijskoj praksi javljaju se slučajevi da osoba bude uzastopno uhićena za različita kaznena djela, što je produljivalo policijsko zadržavanje na rok duži od 24 sata. Takvo postupanje nije sukladno ustavnom zahtjevu da uhićena osoba mora biti odmah odvedena pred sud. Stoga je ovo pitanje riješeno tako da ako je prilikom uhićenja nastala sumnja da je uhićenik počinio novo kazneno djelo, takva se osoba ne može ponovo uhititi, već je to razlog za zadržavanje. Relevantna odredba čl. 112. ZKP glasi:

(2) Ako se za vrijeme uhićenja ustanovi postojanje osnova sumnje da je uhićenik počinio drugo kazneno djelo koje se progone po službenoj dužnosti, ne može biti ponovo uhićen, već državni odvjetnik može odrediti njegovo zadržavanje.

28. Mjere opreza

Radi usklađivanja sa sigurnosnim mjerama u Kaznenom zakonu te jačanja zaštite žrtava obiteljskog nasilja tijekom kaznenog postupka uvode se dvije nove mjere opreza. U čl. 98. st. 2. dodane su točke: 9) zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve ili neke druge osobe, 10) udaljenje iz zajedničkog kućanstva. Uređene su i odredbe o sadržaju odluke o novim mjerama opreza tako da su u čl. 99. dodani stavci:

---

¹¹⁷ V. Đurđević, 2011, a) Proširenje uhićenja i pritvora na sva kaznena djela koja se progone po službenoj dužnosti, 347.

(9) U rješenju kojim se nalaže mjera opreza zabrane uznemiravanja ili uhođenja žrtve ili druge osobe nadležno tijelo zabranit će uznemiravanje ili uhođenje određene osobe.

(10) U rješenju kojim se nalaže mjera opreza udaljenja iz doma nadležno tijelo odredit će adresu doma iz kojeg se okrivljenik udaljuje.

29. Zadržavanje i pritvor

Mjera zadržavanja ukida se za kaznena djela za koja je zapriječena kazna zatvora do jedne godine. U nacrtu radne skupine nije proveden zaključak da se zadržavanje ne može odrediti prema uhićeniku zbog kaznenog djela do jedne godine zatvora te da se po isteku 24 sata od uhićenja osoba mora pustiti na slobodu ili se protiv nje mora odrediti istražni zatvor.

Na radnoj skupini postavilo se pitanje ustavnosti odredbe čl. 123. st. 2. ZKP kojom je izrijekom propisano da se istražni zatvor zbog koluzijske opasnosti neće odrediti ako je okrivljenik okolnosno i detaljno priznao djelo i krivnju. Takvom imperativnom normom šalje se poruka osumnjičeniku da prizna učin kaznenog djela, pa da u tom slučaju protiv njega neće biti određen istražni zatvor, čime se izravno krši presumpcija nevinosti. U radnoj skupini je došlo do različitog tumačenja ove norme te su pojedini članovi tvrdili da nemogućnost određivanja istražnog zatvora zbog koluzijske opasnosti u slučaju kada okrivljenik okolnosno prizna djelo i krivnju nije zamišljeno kao uvjet, već kao posljedica, te da ova norma ide u korist okrivljenika.¹¹⁸

Međutim, norma miješa koluzijsku opasnost i priznanje počinjenja djela. Jedno je postojanje opasnosti da će okrivljenik uništiti dokaze ili utjecati na svjedoke, a drugo je priznanje počinjenja djela. Okrivljenik ima pravo na šutnju i privilegij od samooptuživanja. Ta prava dao mu je Ustav i međunarodno pravo upravo zato da se spriječi pritisak tijela kaznenog progona prema njemu. Odredba čl. 123. st. 2. ZKP predviđa da će se ukinuti najteža prisilna mjera ako okrivljenik da iskaz protiv sebe. Stoga se ova odredba u praksi mora izvrnuti u izravnu poruku okrivljeniku da prizna kazneno djelo, pa da u tom slučaju protiv njega neće biti određen istražni zatvor, što je izravno kršenje Ustavom i zakonom propisane presumpcije nevinosti. Stoga se radna skupina složila da se ukida odredba čl. 123. st. 2. Zakona o kaznenom postupku kojom je izrijekom propisano da se istražni zatvor zbog koluzijske opasnosti neće odrediti ako je okrivljenik okolnosno i detaljno priznao djelo i krivnju.¹¹⁹

---

¹¹⁸ V. Službenu bilješku sastavljenu povodom sastanka Radne skupine za izradu Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku održanog 09. i 10. svibnja 2013. u prostorijama Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske.

¹¹⁹ *Ibid.*

30. Nadzor komunikacije okrivljenika i branitelja

Objašnjenje vezano za uređenje čl. 75. i 76 nalazi se u smjernici 4.2.2. Ustavni sud je smatrao da je pod određenim pretpostavkama nadzor nad komunikacijom okrivljenika i branitelja dopušten, što je bilo protivno pojedinim stručnim mišljenjima koje je pribavio u ustavnosudskom postupku ocjene suglasnosti ZKP s Ustavom, ali i budućim pravom Europske unije. Naime, nakon dvije godine pregovora Vijeće i Parlament Europske unije suglasili su se o konačnom tekstu Direktive o pravu na pristup branitelju 28. svibnja 2013. kojom je u cijelosti zajamčena tajnost komunikacije između okrivljenika i branitelja, bez obzira na težinu kaznenog djela i druge razloge.¹²⁰ S obzirom na to da će rok za implementaciju direktive biti tri godine od njezine objave, radna skupina nije se složila da se ukine nadzor komunikacije okrivljenika i branitelja iz čl. 75. i 76. ZKP. Zahtjeve Ustavnog suda u odnosu na uređenje materijalnih i procesnih pretpostavki za primjenu mjera radna skupina riješila je kroz sljedeće odredbe:

Članak 75.

(1) Uhićenik ima pravo slobodnog i neometanog razgovora s braniteljem čim je uhićenik imenovao branitelja, odnosno čim je donesena odluka o imenovanju branitelja.

(2) Državni odvjetnik može rješenjem naložiti da se razgovor između uhićenika i branitelja nadzire za kaznena djela protiv RH i oružanih snaga (članak 97.), financiranje terorizma (članak 98.), terorističko udruženje (članak 102. stavak 1.), zločinačko udruženje (članak 328.), zbog počinjenja kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja (članak 329. stavci 3.-6.) ako postoje razlozi iz članka 123. stavka 2. točke 2. ovog Zakona ili bojazan počinjenja kaznenog djela prikrivanja (članak 244.) i pomoći počinitelju nakon počinjenja (članak 303.). U rješenju će se odrediti rok trajanja nadzora.

(3) Rješenje iz stavka 2. ovog članka prije početka razgovora dostavlja se uhićeniku i branitelju.

(4) Ako policijski službenik tijekom razgovora branitelja i uhićenika utvrdi postojanje okolnosti iz st. 2. ovog članka, prekinut će razgovor i o tome odmah obavijestiti državnog odvjetnika koji će odmah a najkasnije u roku od sat vremena od prekida, odlučiti o nadzoru razgovora. Državni odvjetnik odlučuje usmeno, a u roku od tri sata dužan je donijeti rješenje o nadzoru.

---

¹²⁰ *Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the right of access to a lawyer in criminal proceedings and on the right to communicate upon arrest. Final compromise text as agreed by the negotiating parties on 28 May 2013., 10190/13, Prijedlog direktive u čl. 4. navodi: Confidentiality. Member States shall respect the confidentiality of communication between a suspect or accused person and his lawyer in the exercise of the right of access to a lawyer provided for under this Directive. This shall include meetings, correspondence, telephone conversations and other forms of communication permitted under national law.*

(5) Protiv rješenja državnog odvjetnika o nadzoru iz stavka 2. ovog članka uhićenik može u roku od dva sata podnijeti žalbu sucu istrage. Sudac istrage o žalbi odlučuje u roku od šest sati. Žalba ne zadržava izvršenje rješenja. Ako sud ne donese odluku u propisanom roku, razgovor između branitelja i uhićenika nastaviti će se bez nadzora.

Članak 76.

(4) Sud će rješenjem odrediti rok trajanja nadzora iz stavka 2. ovog članka, koji ukupno može trajati najdulje dva mjeseca od određivanja istražnog zatvora.

31. Posebne dokazne radnje

S obzirom na to da je Ustavni sud odredbe o posebnim dokaznim radnjama ukinuo iz više aspekata te da je i sama radna skupina uočila neke nedostatke odredaba, tim se radnjama, radna skupina najviše bavila.

Posebne dokazne radnje prilagođene su novoj strukturi kaznenog postupka te se sukladno njihovoj supsidijarnoj prirodi mogu poduzimati samo tijekom izvida kad postoje osnovne sumnje, dakle prije započinjanja istrage i kaznenog postupka (čl. 332. st. 1.). Nakon utvrđivanja osnovane sumnje protiv počinitelja nema više opravdanja za ovako teško zadiranje u privatni i obiteljski život. Precizirane su pretpostavke za poduzimanje ove radnje od državnog odvjetnika (opasnost od odgode i nemogućnost pribavljanja naloga suca) kao i postupak povodom odluke suca istrage s obzirom na to da je Ustavni sud utvrdio neodređenost učinka odluke o odbijanju konvalidacije. Naime, u slučaju potrebe za daljnjom primjenom posebnih dokaznih radnji koje je na vrijeme od 24 sata naložio državni odvjetnik, sucu istrage podnesena su dva zahtjeva, jedan za konvalidaciju naloženih posebnih dokaznih radnji i drugi za produljenje njihove primjene. Sudac istrage tada će odlučiti hoće li konvalidirati nalog državnog odvjetnika i hoće li produžiti primjenu naloženih posebnih dokaznih radnji. U slučajevima kada nema potrebe za daljnjim provođenjem posebnih dokaznih radnji (npr. kontrolirana isporuka predmeta koja je već izvršena), sudac istrage odlučuje samo o konvalidaciji naloga izdanog od strane državnog odvjetnika. Radna skupina također je riješila pitanje trajanja posebne dokazne radnje u slučaju odbijanja izdanog državnoodvjetničkog naloga kao pitanje zakonitosti dokaza te je izričito odredila da državni odvjetnik ne može odrediti posebnu dokaznu radnju u domu kroz ulazak u dom ili tzv. udaljeni ulazak u računalo. Odredbe kojima su riješena navedena pitanja nalaze se u čl. 332. st. 1.-4. i glase:

(1) Ako se izvidi kaznenih djela ne bi mogli provesti na drugi način ili bi to bilo moguće samo uz nerazmjerne teškoće, na pisani obrazloženi zahtjev državnog odvjetnika sudac istrage može protiv osobe za koju postoje osnovne sumnje da je sama počiniła ili zajedno s drugim osobama sudjelovala u kaznenom djelu iz članka 334. ovog Zakona pisanim, obrazloženim nalogom odrediti posebne dokazne radnje kojima se privremeno ograničavaju određena ustavna prava građana, i to:

1) nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora i drugih komunikacija na daljinu,

2) presretanje, prikupljanje i snimanje računalnih podataka,

3) ulazak u prostorije radi provođenja nadzora i tehničko snimanje prostorija,

4) tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta,

5) uporabu prikrivenih istražitelja i pouzdanika,

6) simuliranu prodaju i otkup predmeta te simulirano davanje potkupnine i simulirano primanje potkupnine,

7) pružanje simuliranih poslovnih usluga ili sklapanje simuliranih pravnih poslova,

8) nadzirani prijevoz i isporuku predmeta kaznenog djela.

(2) Iznimno, ako postoji opasnost od odgode i ako državni odvjetnik ima razloga vjerovati da na vrijeme neće moći pribaviti nalog suca, nalog iz stavka 1. ovog članka, osim naloga za posebne dokazne radnje iz stavka 1. točke 2. ovog članka, ako način izvršenja te mjere zahtijeva ulazak u dom, ili udaljeni ulazak u računalo¹²¹ osumnjičenika koje se nalazi u njegovu domu, te naloga za posebne dokazne radnje iz stavka 1. točke 3. ovog članka ako je riječ o ulasku u dom, može prije početka istrage na vrijeme od dvadeset četiri sata izdati državni odvjetnik. Nalog s oznakom vremena izdavanja i dopis u kojem će obrazložiti razloge za njegovo izdavanje državni odvjetnik mora u roku od osam sati od izdavanja dostaviti sucu istrage. Sudac istrage odmah ispituje jesu li postojali uvjeti za izdavanje naloga iz čl. 332. st. 1. ovog Zakona te je li postojala opasnost od odgode iz čl. 332. st. 2. ovog Zakona. Ako državni odvjetnik smatra da treba nastaviti provođenje mjere, postaviti će zahtjev iz čl. 332. st. 1. sucu istrage. Ako se sudac istrage ne složi s nalogom državnog odvjetnika, odluku donosi vijeće u roku od 12 sati. Nakon što je sudac istrage izrazio neslaganje, provođenje mjere određene prema čl. 332. st. 2. nastavlja se do odluke vijeća. Vijeće može potvrditi nalog državnog odvjetnika. U tom slučaju, ako je riječ o mjeri čije provođenje još nije završeno, vijeće će na zahtjev državnog odvjetnika izdati nalog.

(3) Ako sudac istrage odobri nalog državnog odvjetnika, postupit će prema stavku 1. ovog članka. Ako sudac istrage odbije nalog, državni odvjetnik može u roku od osam sati podnijeti žalbu. O žalbi odlučuje vijeće u roku od dvanaest sati.

(4) Posebne dokazne radnje iz članka 332. stavka 1. točke 3. ovog Zakona kada je radi njihova provođenja potrebno ući u dom određuju se po nalogu suda koji je dužan voditi računa o razmjernom ograničenju prava na nepovredivost osobnog i obiteljskog života.

Nadalje, radna skupina je uredila trajanje mjera prema načelu razmjernosti s obzirom na težinu kaznenih djela za koja se određuju tako da one mogu trajati šest, dvanaest i osamnaest mjeseci. Odredbe su i nomotehnički uređene jer je prihvaćeno da će zakon biti vrlo nepregledan ponavljanjem cijelog kataloga s obzirom na trajanje mjere. Riječ je o nepotrebnom ponavljanju istih djela. Stoga je usvojeno da se kaznena djela podijele u tri točke s obzirom na duljinu njihovog trajanja tako da se u t. 1. navedu djela koja traju 18 mjeseci, u t. 2. ona

---

¹²¹ Radna skupina je smatrala da je potrebno konzultirati informatičku službu glede prihvaćenog termina "udaljeni ulazak u računalo".

koja traju 12 mjeseci, a u t. 3. ona koja traju šest mjeseci. U odredbi o trajanju i produljenju poziva se na odgovarajući katalog. Navedene odredbe glase:¹²²

Članak 334.¹²³

Posebne dokazne radnje iz članka 332. stavka 1. ovog Zakona mogu se odrediti za sljedeća kaznena djela:

1) ratnog zločina (članak 91. stavak 2.), terorizma (članak 97. stavci 1., 2. i 3.), financiranja terorizma (članak 98.), obuke za terorizam (članak 101.), terorističkog udruženja (članak 102.), ropstva (članak 105.), trgovanja ljudima (članak 106.), trgovanja dijelovima ljudskog tijela i ljudskim zamecima (članak 107.), protupravnog oduzimanja slobode (članak 136. stavak 4.), otmice (članak 137. st. 3.), spolne zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina (članak 158.), podvođenje djeteta (članak 162. st. 1. i 3.), iskorištavanja djece za pornografiju (članak 163. st. 2. i 3.), teška kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (članak 166.), pranja novca (članak 265. stavak 4.), zlouporabe položaja i ovlasti (članak 291. stavak 2. ako je to djelo počinila službena osoba), primanja mita (članak 293. ako je to djelo počinila službena osoba), trgovanja utjecajem (članak 295. ako je to djelo počinila službena osoba), zločinačkog udruženja (članak 328.), počinjenja kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja (članak 329. stavci 3. do 6.), ubojstva osobe pod međunarodnom zaštitom (članak 352.), otmice osobe pod međunarodnom zaštitom (članak 353.), za kaznena djela navedena u glavama protiv Republike Hrvatske (glava XXXII.) i protiv oružanih snaga Republike Hrvatske (glava XXXIV.) za koja djela je propisana kazna zatvora od najmanje pet godina te za sva kaznena djela za koja je propisana kazna dugotrajnog zatvora,

2) genocida (članak 88. stavak 3.), zločina agresije (članak 89. stavci 2. i 3.), odgovornosti zapovjednika (članak 96.), novačenja za terorizam (članak 100.), pripremanja kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (članak 103.), mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (članak 104. ako je počinjeno na štetu djeteta), ubojstva (članak 110.), protupravnog oduzimanja slobode (članak 136. stavak 3. i 4.), otmice (članak 137.), prostitucije (članak 157. st. 2.), spolne zlouporabe djeteta starijeg od petnaest godina (članak 159.), mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba (članak 161.), podvođenja djeteta (članak 162.), iskorištavanja djece za pornografiju (članak 163.), iskorištavanja djece za pornografske predstave (članak 164.), oduzimanje djeteta (članak 174. st. 3.), neovlaštene proizvodnje i prometa drogama (članak 190. st. 2., 3. i 4.), teških kaznenih djela protiv opće sigurnosti (članak 222.), napada na zračni i plovidbeni promet (članak 223.), razbojništva (članak 230. stavak 2.), iznude (članak 243. stavci 4. i 5.), primanja mita u gospodarskom poslovanju (članak 252.), zlouporabe u postupku jav-

---

¹²² Službena bilješka sastavljena povodom sastanka radne skupine za izradu Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku održanog 29. i 30. travnja 2013. u prostorijama Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske.

¹²³ Prilikom pisanja zakonskog teksta treba napraviti kataloge kaznenih djela po starom Kaznenom zakonu (KZ/97), koje će se sukladno zaključku radne skupine ugraditi u prijelazne i završne odredbe.

ne nabave (članak 254.), izbjegavanja carinskog nadzora (članak 257.), subvencijske prijevare (članak 258.), pranja novca (članak 265.), krivotvorenja novca (članak 274.), zlouporabe položaja i ovlasti (članak 291.), nezakonitog pogodovanja (članak 292.), primanja mita (članak 293.), davanja mita (članak 294. stavak 1.), trgovanja utjecajem (članak 295.), protuzakonitog ulaženja, kretanja i boravka u Republici Hrvatskoj (članak 326. st. 2.), počinjenja kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja (članak 329.),

3) javnog poticanja na terorizam (članak 99.), protupravnog oduzimanja slobode (članak 136.), spolnog odnošaja bez pristanka (članak 152.), silovanja (članak 153.), teška kaznena djela protiv spolne slobode (članak 154.), prostitucije (članak 157.), oduzimanja djeteta (članak 174.), povreda djetetovih prava (članak 177.), neovlaštene proizvodnje i prometa drogama (članak 190.), omogućavanja trošenja droga (članak 191. stavak 2.), neovlaštene proizvodnje i prometa tvarima zabranjenim u sportu (članak 191.a), iznude (članak 243.), primanja i davanja mita u postupku stečaja (članak 251.), davanja mita u gospodarskom poslovanju (članak 253.), davanja mita (članak 294.), davanja mita za trgovanje utjecajem (članak 296.), odavanja službene tajne (članak 300. ako je tim djelima povrijeđena tajnost izvida, sprečavanja dokazivanja (članak 306.), povrede tajnosti postupka (članak 307. ako je tim djelima povrijeđena tajnost u kaznenom postupku), otkrivanja identiteta ugrožene osobe ili zaštićenog svjedoka (članak 308.), prisile prema pravosudnom dužnosniku (članak 312.), protuzakonitog ulaženja, kretanja i boravka u Republici Hrvatskoj (članak 326.), zločinačkog udruženja (članak 328.), nedozvoljenog posjedovanja, izrade i nabavljanja oružja i eksplozivnih tvari (članak 331.), ubojstva osobe pod međunarodnom zaštitom (članak 352.), otmice osobe pod međunarodnom zaštitom (članak 353.), napada na osobu pod međunarodnom zaštitom (članak 354.), prijetnje osobi pod međunarodnom zaštitom (članak 355.) te za kaznena djela navedena u glavama protiv računalnih sustava, programa i podataka (glava XXV.) te protiv intelektualnog vlasništva (glava XXVII.) ako su ta djela počinjena uporabom računalnih sustava ili mreža.

Članak 335.

(3) Posebne dokazne radnje iz članka 334. ovog Zakona određuju se na vrijeme do tri mjeseca. Na prijedlog državnog odvjetnika, sudac istrage može te radnje produljiti ako one daju rezultate, a postoji razlog da se nastavi s njihovim provođenjem radi otkrivanja kaznenih djela. Posebne dokazne radnje mogu se produljiti za još tri mjeseca. Nakon proteka šest mjeseci za kaznena djela iz čl. 334. t. 1. i 2. ovog Zakona te se radnje mogu produljiti za još šest mjeseci. Iznimno, za kaznena djela iz čl. 334. toč. 1. ovog Zakona, te radnje mogu se produljiti za daljnjih šest mjeseci ako je to produljenje nužno radi ostvarenja svrhe radi koje su bile odobrene. Protiv rješenja suca istrage kojim se odbija prijedlog državnog odvjetnika za produljenje radnje državni odvjetnik može podnijeti žalbu u roku od osam sati o kojoj odlučuje vijeće istog suda u roku od dvanaest sati.

Obveza policije da dostavlja dnevna izvješća i dokumentaciju tehničkog zapisa sucu istrage, kao i da se sucu istrage, na njegov zahtjev, dostavljaju relevantni podaci uređena je izmjenom čl. 337. st. 1. na sljedeći način:

(1) Radnje iz članka 332. ovog Zakona izvršava policija. O tijeku izvršenja radnji policija sastavlja dnevna izvješća i dokumentaciju tehničkog zapisa koju dostavlja dr-

žavnom odvjetniku, na njegov zahtjev. Sudac istrage može u svako doba tijekom provođenja posebnih dokaznih radnji od državnog odvjetnika zahtijevati da mu dostavi izvješće o tijeku tih radnji i potrebi njihova daljnjeg provođenja. Sudac istrage može tijekom provođenja posebnih dokaznih radnji po potrebi, a najkasnije svakih mjesec dana, od policije zatražiti dostavu dnevnih izvješća i dokumentacije tehničkog zapisa radi ocjene osnovanosti njihova daljnjeg provođenja, u opsegu i mjeri koju sam odredi.

S obzirom na to da se posebne dokazne radnje nalaze na kraju glave ZKP-a o dokaznim radnjama, a sada se mogu poduzeti samo tijekom izvida, radna skupina našla se pred dvojbom treba li ih premjestiti u glavu o izvidima ili ih ostaviti gdje se nalaze i eventualno unijeti u izvide odredbe koje bi glasile:

(1) Državni odvjetnik može prije početka postupka zahtijevati od suca istrage nalog za poduzimanje posebnih dokaznih radnji (članci 332. do 339.).

(2) Pod uvjetima iz članka 332. stavka 2. ovog Zakona nalog o poduzimanju posebne dokazne radnje može izdati državni odvjetnik.

(3) Nalog o poduzimanju posebnih dokaznih radnji iz stavaka 1. i 2. ovog članka izvršava policija (članak 219. stavak 3.).

32. Tjelesni pregled

Objašnjenje odredbi nalazi se u smjernici 3.2.1. Određivanje tjelesnog pregleda sukladno načelu razmjernosti, stroge nužnosti i sudskog nadzora. Osim ispunjenja tih uvjeta za obavljanje tjelesnog pregleda, radna skupina uredila je i jednu novu radnju koja duboko zadire u fizički integritet osobe, a koja se u praksi pokazala kao nužna. Riječ je o poduzimanju operativnog zahvata na okrivljeniku. Navedene odredbe čl. 326. glase:

(1) Tjelesni pregled okrivljenika poduzet će se i bez njegova pristanka ako se može poduzeti bez štete za njegovo zdravlje i ako se dokaz ne može pribaviti na drugi način.

(2) Tjelesni pregled drugih osoba može se bez njihova pristanka poduzeti samo ako se mora utvrditi nalazi li se određeni trag ili posljedica kaznenog djela na njihovu tijelu, a to se ne može utvrditi na drugi način, i ako se može poduzeti bez štete za njihovo zdravlje.

(3) Tjelesni pregled okrivljenika tijekom kojeg se ulazi u tjelesne šupljine ili se od tijela odvajaju nadomjesci ili pomagala organa pričvršćeni uz tijelo provodi se bez njegova pristanka ako se dokaz ne može pribaviti na drugi način i ako se može poduzeti bez štete za njegovo zdravlje, za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od pet godina ili teža kazna.

(4) Ako druga osoba ne pristane na pregled iz stavka 3. ovog članka, on se može poduzeti po nalogu suca istrage za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od 5 godina.

(5) Operativni zahvati na okrivljeniku mogu se na temelju sudskog naloga poduzeti samo ako se u njegovu tijelu nalaze predmeti počinjenja kaznenog djela koje na drugi način nije moguće izvaditi, a riječ je o kaznenim djelima: terorizma (čl. 97.

stavci 1., 2. i 3. KZ/11), financiranja terorizma (čl. 98. KZ/11), ropstva (čl. 105. KZ/11), trgovanja ljudima (čl. 106. KZ/11), trgovanja dijelovima ljudskog tijela i ljudskim zamecima (čl. 107. KZ/11), teškog ubojstva (čl. 111. KZ/11), iskorištavanja djece za pornografiju (čl. 163. st. 2. i 3. KZ/11), neovlaštene proizvodnje i prometa drogama (čl. 190. st. 2. i 3. KZ/11), teških kaznenih djela protiv opće sigurnosti (čl. 222. KZ/11), krivotvorenja novca (čl. 274. KZ/11), nedozvoljenog posjedovanja, izrade i nabavljanja oružja i eksplozivnih tvari (čl. 331. st. 3. KZ/11), odavanja tajnih podataka (čl. 347. st. 4. KZ/11) te špijunaže (čl. 348. KZ/11). Odluku o operativnom zahvatu sud će donijeti vodeći računa o nužnosti vađenja tih predmeta radi sprječavanja ugrožavanja života okrivljenika i o riziku operativnog zahvata.

(6) Uzimanje krvi i urina od okrivljenika i druge osobe poduzet će se i bez njihova pristanka ako se može poduzeti bez štete za njihovo zdravlje, a potrebno je radi utvrđivanja činjenice važne za kazneni postupak. Tu radnju provodi osoba medicinske struke.

(7) Tjelesni pregled iz stavaka 1., 2. i 3. ovog članka poduzima liječnik.

(8) Vještačenja koja uključuju i tjelesni pregled u smislu odredbe stavaka 2. i 3. ovoga članka nalaže sud.

33. Pretraga

Ustavni sud pronašao je povredu prava na privatnost kod pretrage bez naloga (čl. 246. st. 1.), pretrage noću (čl. 247. st. 2. i 3.) i pretrage osobe (čl. 251. st. 1.). Kod pretrage bez naloga tijekom očevida pojavio se faktični problem razgraničenja pretrage i očevida, kao i praktični problem pribavljanja sudskog naloga s obzirom na to da je očevid najčešće hitna radnja. Međutim, Ustavni sud je naglasio da se tijekom očevida ne smije provoditi prikrivena pretraga te se moraju jasno i precizno propisati pretpostavke pod kojima bi pretraga bez naloga bila moguća. Stoga je odredba čl. 246. st. 1. izmijenjena tako da su izričito propisani uvjeti za poduzimanje pretrage tijekom očevida poštujući načelo nužnosti. Navedena odredba čl. 246. st. 1. glasi:

(1) Pretragu može odmah, a najkasnije osam sati nakon što je kazneno djelo otkriveno, obaviti bez naloga državni odvjetnik, istražitelj ili policija kad provodi očevid mjesta počinjenja kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti, ako je to prijeko potrebno radi otklanjanja opasnosti za život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega ili radi osiguranja tragova i dokaza koji su u neposrednoj vezi s kaznenim djelom zbog kojeg se obavlja očevid, osim ako je riječ o pretrazi doma ili prostora iz članka 256. ovog Zakona.

Ustavni sud je utvrdio da su iznimke u kojima je dopušteno provesti pretragu noću preširoko određene, pa da gotovo i nema slučaja u kojem ne bi bila dopuštena takva pretraga. Odredba čl. 247 ZKP uređena je ovako:

(1) Pretraga se obavlja danju, od šest do dvadeset jedan sat.

(2) Pretraga se može obaviti noću samo ako postoji opasnost od odgođe, a:

1) danju je započeta, a nije dovršena,

2) riječ je o pretrazi prema članku 245. stavku 1. i 246. ovog Zakona.

(3) Pretraga se može obaviti noću ako osoba kod koje se pretraga obavlja ili koja se pretražuje to sama zatraži, što se odmah upisuje u zapisnik o pretrazi uz potpis te osobe:

U čl. 251. st. 1. izričito je isključena mogućnost pretrage doma u okviru radnje pretrage osobe.

(1) Pretraga osobe obuhvaća pretraživanje odjeće, obuće, površine tijela, pokretnih stvari koje osoba nosi ili su u njezinu posjedu, prostor u kojem je osoba zatečena u vrijeme poduzimanja pretrage, osim doma, i sredstvo prijevoza kojim se koristi u vrijeme pretrage.

34. Prikupljanje podataka molekularno-genetskom analizom

Ustavni sud je upozorio, pozivajući se na judikaturu Europskog suda za ljudska prava, poredbeno zakonodavstvo i Okvirnu odluku Vijeća od 24. lipnja 2008. o zaštiti osobnih podataka obrađivanih u okviru policijske i sudbene suradnje u kaznenim stvarima da ZKP nije propisao nužni opseg zakonskog uređenja postupanja s osobnim podacima prikupljenim molekularno-genetskom analizom (točka 158.1-158.4.). Radi ispunjenja tog uvjeta doneseni su zaključci da molekularno-genetsku analizu nalaže državni odvjetnik, a da je za pribavljanje DNA uzorka od druge osobe bez njezina pristanka potreban nalog suda. DNA uzorak može se bez njegova pristanka uzeti od okrivljenika kao i u slučaju tjelesnog pregleda bez njegova pristanka. Izrađene su sljedeće odredbe:

Članak 327.

(1) Nadležno tijelo može odrediti molekularno-genetsku analizu da bi se biološki tragovi uzeti s mjesta počinjenja djela ili drugog mjesta na kojemu se nalaze tragovi kaznenog djela usporedili s biološkim uzorcima uzetim od osoba iz stavka 2. ovog članka ili da bi se utvrdila istovjetnost određene osobe ili da bi se ti tragovi ili uzorci sravnili s rezultatima molekularno-genetskih ispitivanja dobivenih prema ovom Zakonu ili drugim zakonima.

(2) Za svrhu iz stavka 1. ovog članka uzorci biološkog materijala uzet će se:

1) s mjesta počinjenja i drugog mjesta na kojemu su tragovi kaznenog djela,

2) od okrivljenika,

3) od žrtve,

4) od druge osobe pod uvjetom da nije riječ o biološkom uzorku te osobe, osim ako drukčije nije propisano ovim Zakonom.

(3) Nadležno tijelo dužno je osobu čiji se uzorci uzimaju upozoriti da će podaci biti molekularno-genetski analizirani i pohranjeni.

(4) Tijelo koje prije početka postupka provodi pretragu, privremeno oduzimanje predmeta, očevid ili drugu dokaznu radnju može samo provesti uzimanje uzoraka biološkog materijala s mjesta počinjenja kaznenog djela i drugog mjesta na kojemu su tragovi kaznenog djela.

(5) Uzimanje uzoraka biološkog materijala od okrivljenika te molekularno-genetsku analizu tih uzoraka nalaže državno odvjetništvo.

(6) Uzimanje uzoraka biološkog materijala od osoba iz stavka 2. točaka 3. i 4. ovog članka te molekularno-genetsku analizu uz njihovu pisanu suglasnost nalaže državni odvjetnik. Te će se osobe prije potpisivanja suglasnosti poučiti o svrsi uzimanja uzorka te njegovu korištenju radi molekularno-genetske analize. Ako suglasnost nije dana, uzimanje biološkog materijala od tih osoba te molekularno-genetsku analizu tih uzoraka na prijedlog državnog odvjetnika može naložiti sud.

(7) Molekularno-genetska analiza povjerava se vještaku. Njemu se predaje materijal za ispitivanje u anonimiziranom obliku. Podaci iz molekularno-genetskih ispitivanja mogu se pridružiti nekoj određenoj osobi samo u mjeri koliko je to potrebno za ispunjenje svrhe samog ispitivanja.

Članak 327.a

(1) Ispitivani materijal koji pripada osobama iz članka 327. stavka 2. ovog Zakona može se koristiti i obrađivati samo tako dugo dok se pridruživanje tragu ili utvrđenje istovjetnosti ili podrijetla ne isključi, a potom se uništava, osim ako što drugo nije propisano zakonom.

(2) Podaci prikupljeni molekularno-genetskom analizom sukladno odredbama članka 327. ovog Zakona od osumnjičenika koji je kasnije u kaznenom postupku pravomoćno osuđen pohranjuju se i čuvaju dvadeset godina nakon završetka kaznenog postupka. Iznimno, ako je riječ o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora od 10 godina ili teža, ili ako je riječ o kaznenom djelu protiv spolne slobode za koje je propisana kazna zatvora teža od pet godina, navedeni podaci mogu se čuvati najdulje četrdeset godina od završetka kaznenog postupka.

(3) Podaci prikupljeni molekularno-genetskom analizom uzoraka uzetih sukladno odredbama članka 327. ovog Zakona od osumnjičenika koji je poslije u kaznenom postupku pravomoćno oslobođen optužbe, ili je postupak obustavljen, ili je optužba odbijena, te podaci prikupljeni molekularno-genetskom analizom uzoraka uzetih od osoba iz čl. 327. st. 2. t. 3. čuvaju se 10 godina od završetka postupka. Ako se molekularno-genetskom analizom uzoraka uzetih od osoba iz čl. 327. st. 2. t. 4. utvrdi da ne pripadaju okrivljeniku, uzorci i podaci će se uništiti odmah nakon završetka postupka.

(4) Po proteku rokova iz stavaka 2. i 3. ovog članka nadležno tijelo će po službenoj dužnosti brisati te podatke.

(5) Podaci prikupljeni molekularno-genetskom analizom uzoraka pronađenih na mjestu događaja te drugih uzoraka koji nisu pridruženi određenoj osobi čuvaju se trajno.

(6) Ministar nadležan za pravosuđe u suglasnosti s ministrima nadležnima za zdravstvo, unutarnje poslove i obranu propisuje način uzimanja uzoraka biološkog materijala iz čl. 327., uvjete pohrane te nadzora nad pohranom, obradom i čuvanjem.

35. Provjera uspostavljanja telekomunikacijskih kontakata

Radna skupina dobila je i zadatak urediti radnju provjere uspostavljanja telekomunikacijskih kontakata u ZKP-u kao posebnu dokaznu radnju.¹²⁴ Provjera se određuje pod istim uvjetima kao i druge posebne dokazne radnje kada postoje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo, ako nema pristanka korisnika, i po odluci suda, uz mogućnost određivanja od strane državnog odvjetnika na rok od 24 sata. Pri tome se kao praktični problem javila okolnost da u Hrvatskoj nisu registrirani svi korisnici mobilnih telefona.

D. Izmjene drugih procesnih pravila

36. Parcijalni imunitet svjedoka

Ovaj višestruko osporavani institut radna je skupina odlučila zadržati te urediti na sljedeći način.

1. Odustati od kaznenog progona državni odvjetnik može samo ako se svjedočenje odnosi na najteža kaznena djela protiv života i tijela, najteža kaznena djela protiv spolne slobode, kaznena djela na štetu djece, kazneno djelo za koja je propisana kazna od 15 godina zatvora i više, za najteže oblike kaznenih djela korupcije, terorizma i kada postoji osobiti javni interes za javno suđenje.

2. Mora se poštovati načelo razmjernosti tako da je iskaz te osobe razmjernan težini počinjenog kaznenog djela i važnosti iskaza te osobe za otkrivanje i dokazivanje kaznenih djela.

3. Uvjet za odustanak od kaznenog progona da je iskaz svjedoka potpun i cjelovit u smislu čl. 38. st. 2. ZUSKOK koji uvjetuje primjenu krunskog svjedoka jest da svjedok u kaznenom postupku iskazuje istinu i da ništa što mu je poznato o kaznenom djelu za koje se vodi postupak i njegovu počinitelju ne prešuti.

4. Upozorenje svjedoku od suda na raspravi da nije dužan odgovarati na pitanja ako bi sebe ili sebi blisku osobu izvrgnuo kaznenom progonu treba nadopuniti „osim za kaznena djela za koja je dana izjava iz čl. 286. ZKP“.

5. Dodaje se odredba da se samo na tom iskazu, ili na tom iskazu kao odlučujućem dokazu, ne može temeljiti osuđujuća presuda.

---

¹²⁴ V. Kralj, *Tihomir* (2009) Provjera istovjetnosti telekomunikacijskih adresa u kriminalističkoj praksi, *Policija i sigurnost*, broj 2, 166-179.

37. Sporazumijevanje

Radna skupina nije prihvatila ograničavanje sporazumijevanja s obzirom na težinu kaznenog djela,¹²⁵ međutim kod teških kaznenih djela kao što su kaznena djela protiv života i tijela i protiv spolne slobode uveden je zahtjev za dobivanje pristanka žrtve na sporazumijevanje. Pojačana je i uloga suda tako da sud može odbiti potvrđivanje optužnice ako smatra da je predložena kazna protivna zakonom propisanoj svrsi kažnjavanja. Sud uvijek mora potvrditi optužnicu prije sporazumijevanja, a prilikom potvrđivanja optužnice postupa prema čl. 354. i čl. 355. Dakle, nakon što sud primi pisanu izjavu o sporazumu, na optužnom vijeću najprije će se odlučiti o potvrđivanju optužnice. Nakon potvrđivanju optužnice, sud će odlučiti o prihvaćanju izjave i donošenju presude na temelju sporazuma. U praksi sud dobiva izjavu, a ne i sporazum stranaka, stoga u čl. 361. st. 1., 2. i 3. treba umjesto “sporazuma“ svugdje stajati “izjava”.

Članak 360.

(6) Ako je riječ o teškim kaznenim djelima protiv života i tijela i protiv spolne slobode, državni odvjetnik mora pribaviti suglasnost žrtve za sporazumijevanje.

6. Donošenje presude na temelju sporazuma stranaka

Članak 361.

(1) Nakon što primi pisanu izjavu za donošenje presude na temelju sporazumu stranaka iz članka 360. stavka 3. ovog Zakona, vijeće će utvrditi da su stranke suglasne o sadržaju izjave i to unijeti u zapisnik.

(2) Vijeće će nakon toga najprije odlučiti o potvrđivanju optužnice (članak 354. st. 1. i članak 355.), a potom će odlučiti o prihvaćanju izjave iz članka 360. stavka 3. ovog Zakona te će okrivljeniku presudom izreći kaznu ili drugu mjeru iz članka 360. stavka 4. ovog Zakona.

(3) Vijeće neće prihvatiti izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka iz članka 360. stavka 3. ovog Zakona ako s obzirom na okolnosti njegovo prihvaćanje nije u skladu s odmjerenjem kazne propisane zakonom ili sporazum inače nije zakonit. Vijeće rješenjem protiv kojeg žalba nije dopuštena odbija izjavu za donošenje presude na temelju sporazuma stranaka i nastavlja s ispitivanjem optužnice.

(4) Nakon donošenja rješenja iz stavka 3. ovog članka, vijeće će optužnicu sa spisom predmeta dostaviti sudskoj pisarnici radi određivanja rasprave, osim ako ne postoje razlozi za odbacivanje optužnice iz članka 355. ovog Zakona.

Članak 362.

(1) Stranke mogu odustati od izjave iz članka 360. stavka 3. ovog Zakona do donošenja presude.

---

¹²⁵ V. *supra* bilješku 49.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovog članka i iz članka 361. stavka 3. ovog Zakona, izjava iz članka 360. stavka 3. ovog Zakona i svi ostali podaci koji se na nju odnose izdvajaju se rješenjem iz spisa i predaju suci istrage i ne mogu se razgledati ni upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku.

38. Ukidanje odredbe o izdvajanju zakonitog iskaza privilegiranog svjedoka

Obrazloženje ove izmjene nalazi se u smjernici 2.4.1., a provedena je tako da se u čl. 431. st. 2. prve dvije rečenice koje glase: “Zapisnici o prijašnjem ispitivanju osoba koje su oslobođene dužnosti svjedočenja (članak 285.) ne smiju se pročitati ako te osobe nisu uopće pozvane na raspravu ili su na raspravi izjavile da neće svjedočiti. Vijeće će odlučiti da se ti zapisnici izdvoje iz spisa i odvojeno čuvaju.” brišu, dok je ostatak teksta preoblikovan, tako da citirani stavak glasi:

(2) Vijeće će izdvojiti dokaze na kojima se ne može temeljiti sudska odluka, ako nisu prije toga izdvojeni. Protiv rješenja kojim se odlučuje o izdvajanju dopuštena je posebna žalba, osim ako sud ne odluči odmah nastaviti s raspravom, u kojem se slučaju izdvojeni dijelovi spisa zatvaraju u poseban omot koji se prilaže spisu, a može ih razgledati samo viši sud ako je to potrebno radi odluke o žalbi protiv presude, što će se zabilježiti na omotu.

39. Mirenje ZODO

Briše se čl. 62. *Zakona o državnom odvjetništvu* u skladu sa zahtjevima Konvencije VE o sprečavanju i borbi protiv nasilja. Obrazloženje se nalazi u smjernici 2.3.4. Obveza poduzimanja kaznenog progona u predmetima obiteljskog nasilja kada na to upućuje rezultat istrage.

40. Negativna dokazna zabrana i pravilo jedinog dokaza

U čl. 298. brisana je dokazna zabrana na štetu okrivljenika sukladno odluci Ustavnog suda. Obrazloženje se nalazi u smjernici 4.2.6. Osim toga, u ovaj članak je uvedena dokazna zabrana sukladno konvencijskom pravu prema kojem se osuđujuća presuda ne može utemeljiti ne samo isključivo nego niti u odlučujućem dijelu na iskazu svjedoka kojeg obrana nije imala priliku ispitati i iskazu svjedoka kojem je dan parcijalni imunitet. Povreda te odredbe apsolutno je bitna povreda odredaba kaznenog postupka. Odredba čl. 298. glasi:

(1) Osuđujuća presuda ne može biti utemeljena isključivo na iskazu svjedoka pribavljenog prema člancima 296. i 297. ovog Zakona.

(2) Osuđujuća presuda ne može biti utemeljena isključivo ili u odlučujućem dijelu na iskazu svjedoka kojeg obrana nije imala priliku ispitati i iskazu svjedoka pribavljenog prema čl. 286. st. 2.

41. Oduzimanje imovinske koristi propisati u ZKP-u

Ministarstvo pravosuđa u smjernicu 7. uvrstilo je i pitanje oduzimanja imovinske koristi. Postojeći Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem u praksi se pokazao kao neprimjenjiv za oduzimanje imovinske koristi, što je velik udarac za kazneno pravosuđe. Radna skupina o tome je donijela sljedeće zaključke. U ZKP-u treba propisati da državni odvjetnik mora podnijeti prijedlog za oduzimanje imovinske koristi, a sud imovinsku korist oduzima po službenoj dužnosti. Dio izreke kojim se oduzima imovinska korist mora imati sadržaj ovršne isprave sukladno posebnom zakonu. Privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi propisat će se posebno za prošireno oduzimanje u ZUSKOK-u po uzoru na prijašnje odredbe, a posebno za oduzimanje u ZKP-u koji će sadržavati osnovne odredbe (načelo razmjernosti), a ostalo će biti propisano u posebnom zakonu (ZOPOIK). Postupak oduzimanja propisat će se ZKP-om, a ostale odredbe (ovrha i dr.) posebnim zakonom (ZOPOIK). Oduzimanje izvan kaznenog postupka (čl. 2. i čl. 6. ZOPOIK) potrebno je temeljito urediti u ZOPOIK-u (razmotriti kaznenopravni i građanskopravni režim). Treba riješiti pravni položaj treće osobe na koju je imovinska korist prenesena (doraditi čl. 558. ZKP-a) tako da joj se daje pouka o pravima čim stekne to svojstvo, a ne samo na raspravi (da nije dužna iskazivati ako bi sebe izložila kaznenom progonu, predlaganje dokaza, opunomoćenik), da joj se daju upozorenja na ročištu za produženje privremene mjere prema ZUSKOK-u (sukladno prijašnjim odredbama ZUSKOK-a) te da joj se šalje obavijest o održavanju rasprave i da ima prava sukladno čl. 558. ZKP-a. Odredbe o oduzimanju imovinske koristi nisu izrađene, pa je to važan zadatak Ministarstva pravosuđa do javne objave nacрта.

42. I. glava ZKP-a: Načela kaznenog procesnog prava

Prva glava ZKP-a mijenja naziv iz: Uvodne odredbe u *Načela kaznenog procesnog prava*. Cijela glava je pročišćena, uvedene su nove odredbe te su neke brisane, a pojam „poduzeti kazneni progon“ izmijenjen je u „pokrenuti kazneni postupak“ (čl. 2.). U čl. 1. propisano je načelo zakonitosti u kaznenom procesnom pravu koje glasi:

(3) Kazneni postupak i progon može se voditi i završiti samo prema pravilima i pod uvjetima propisanim zakonom.

Čl. 7. uređen je tako da se odnosi samo na prava uhićenika te je propisan ustavni zahtjev da se sa svakim uhićenikom i okrivljenikom mora postupati čovječno i poštovati njegovo dostojanstvo. Odredbe iz čl. 11. st. 3. i 4. izdvojene su iz općih odredaba.

43. Prethodno pitanje Sudu Europske unije

Upozoreno je na potrebu uređenja čl. 18. st. 3. koji na neodgovarajući način rješava pitanje prethodnih pitanja koje naši sudovi postavljaju Sudu Europske unije. Navedena odredba glasi: (3) Ako sud koji vodi postupak smatra da je za rješavanje pitanja iz stavka 1. ovog članka potrebna odluka Suda Europske unije o tumačenju prava Unije ili o valjanosti akta koji je donijelo njezino tijelo, zastat će s postupkom te podnijeti zahtjev Sudu Europske unije da donese odluku, o čemu će obavijestiti stranke.

Nedostaci odredbe su to što nije jasno što znači zastati s postupkom, jer taj pojam inače ZKP ne poznaje, a njime se otvara pitanje teče li zastara za vrijeme zastoja i može li nadležno tijelo poduzimati radnje. Stoga bi trebalo primijeniti odredbe o prekidu istrage odnosno o odgodi rasprave. Odredba ne pravi razliku između suda prvog stupnja i zadnjeg, u smislu da sud prvog stupnja može postaviti prethodno pitanje, a sud zadnjeg stupnja mora postaviti to pitanje. Nije navedeno na koji način sud odlučuje o postavljanju prethodnog pitanja i o zastoju postupka, je li riječ o rješanju i imaju li stranke pravo žalbe.

44. Izmjene drugih odredaba ZKP-a

Radna skupina je prilikom izrade i pročišćavanja izrađenih nacрта rješavala i mnogobrojna druga pitanja, kao što su pitanje spajanja i razdvajanja postupka od državnog odvjetništva, uređenje prava žrtava u čl. 43., prava oštećenika u čl. 47. i prava okrivljenika u čl. 64., uvedeno je izričito pravo na obveznu obranu ako je okrivljeniku oduzeta sloboda u drugom predmetu (čl. 66.), određena je svrha bilješki obrane tako da služe za obrazlaganje dokaznih prijedloga obrane, a uređene su i mnoge druge odredbe koje nije moguće sve obrazložiti u ovom radu.

45. Terminološke i nomotehničke izmjene

Sukladno sedmoj smjernici, radna skupina radila je na terminološkom unapređenju i usuglašavanju ZKP-a. U tom smislu donijela je sljedeće zaključke:

- Termin “nalog o provođenju istrage” zamijeniti terminom “rješenje o provođenju istrage” s obzirom na to da će protiv te odluke biti dopušteno podnošenje žalbe te da kazneni postupak započinje pravomoćnošću rješenja o provođenju istrage.
- Za razdoblje prije istrage usuglašen je termin “izvidi”, pa će se termin “osumnjičenik” odnositi na osobu protiv koje se provode izvidi, termin “okrivljenik” koristit će se od pravomoćnosti rješenja o provođenju istrage do potvrđivanja optužnice, a od potvrđivanja optužnice osoba će se smatrati “optuženikom”.
- Termin “istražni zatvor” zamijenit će se terminom „pritvor“ jer je riječ o ustavnom pojmu koji je sukladan hrvatskoj kaznenopravnoj tradiciji, a termin „pritvor“ zamijenit će se „zadržavanjem“.
- Pojam “kazneni progon” ukida se kao naziv stadija postupka.
- Uvodi se pojam „uvid u spis predmeta“ umjesto razgledavanje spisa i predmeta koji služe kao dokaz.
- Potrebno je uskladiti terminologiju koja se odnosi na postavljanje i naziv branitelja jer se koriste pojmovi obvezna obrana, branitelj po službenoj dužnosti, postavljeni branitelj, branitelj na teret proračunskih sredstava i izabrani branitelj. Predloženo je da se u ZKP-u koriste samo dva termina: “postavljeni branitelj” i “izabrani branitelj”.
- Potrebno je usuglasiti izričaje kao što su “kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od pet godina ili teža kazna” i “kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina”, “za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina”.

U nomotehničkom smislu treba napomenuti da je radna skupina donijela odluku da će se ukinuti paralelni katalozi kaznenih djela prema novom i starom KZ u istim člancima te da će se u odgovarajućoj zakonskoj odredbi propisati katalog prema novom Kaznenom zakonu, a katalozi prema starom Kaznenom zakonu smjestit će se u prijelazne i završne odredbe ZKP-a.

IV. ZAKLJUČNO

Pregled rezultata rada radne skupine Ministarstva pravosuđa za izmjene i dopune ZKP-a radi usklađivanja s Ustavom RH i provedbe smjernica u hrvatskom kaznenom procesnom pravu pokazuje da se priprema nova temeljita reforma kaznenog postupka. U odnosu na postojeći Zakon o kaznenom postupku ona donosi uvođenje jedinstvenog kaznenog postupka za sva kaznena djela, pojednostavljeni prethodni postupak za djela do pet godina zatvora, jačanje neovisnosti, žurnosti i učinkovitosti istrage, uvodi novu strukturu postupka i nove stadije u prethodnom kaznenom postupku, provedena je judicijalizacija prethodnog postupka uvođenjem sudske kontrole kaznenog progona, ali je i

općenito ojačan položaj suda u cijelom kaznenom postupku, ponovo su razgraničene radnje tijekom izvida i istrage te je uspostavljena razlika između preliminarnih istraživanja i formalnog postupka koji počinje trenutkom optužbe, uspostavljana su procesna prava obrane od trenutka optužbe, ograničena je dokazna snaga iskaza svjedoka danih samo državnom odvjetniku, uvedeno je instancijsko pravno sredstvo protiv nepravilnosti u radu državnog odvjetnika i suda, uveden je jedinstveni spis predmeta, ispitivanje osumnjičenika u policiji provodi se uz prisutnost branitelja, uvedeno je inkvizitorno načelo na raspravi, a ukinuto unakrsno ispitivanje te je napravljen niz drugih izmjena. Prihvaćanje svih navedenih izmjena konsenzusom svih članova radne skupine daje nadu u vjerovanje da je radom radne skupine, bez obzira na trenutačnu neizvjesnost sudbine našeg zakonskog nacrt, započeo proces humanizacije i liberalizacije hrvatskog kaznenog procesnog prava koji će biti nemoguće zaustaviti.

Iznimno velika odgovornost je na Ministarstvu pravosuđa. Primarno zbog prijevremenog raspuštanja radne skupine i preuzimanja u samostalni rad izrade završetka nacrt, ali i zbog toga što navedenu reformu neće biti moguće provesti bez odgovarajućih izmjena doticajnog zakonodavstva koje moraju stupiti na snagu istovremeno sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku. Cijeli taj proces trebala je pratiti radna skupina sastavljena od vrsnih hrvatskih stručnjaka iz kaznenog procesnog prava. Naime, Zakon o kaznenom postupku je sistemski zakon koji se odlikuje izrazitom unutarnjom povezanošću i interakcijom svojih odredaba i u kojem poput unutarnjeg mehanizma sata pomicanje jednog zupca u tor dovodi do obrtanja mnogih vidljivih, ali i skrivenih kotačića i opruga. Radna skupina izradila je kotačiće i opruge, povezala ih, ali oni nisu proradili, trebalo ih je još ispolirati, staviti u odgovarajuće utore i naviti. Nažalost taj je proces naprasno prekinut. Pri tome treba izraziti vjerovanje da u ovom međuprostoru, između rada radne skupine i objave nacrt Ministarstva, neće doći do ugradnje propusnih ventila kojima će se omogućiti zaobilaznje procesnih formi i garancija koje se primarno odnose na učinkovitost istrage, sudsku kontrolu i prava žrtve i okrivljenika kroz institute neposredne optužnice, miješanja neformalnih i formalnih radnji te neutraliziranje uloge branitelja. Treba se nadati, iako je Ministarstvo već bitno odstupilo od rokova zbog kojih je raspustilo radnu skupinu, da će nacrt biti uskoro objavljen. To će pružiti mogućnost stručne i javne rasprave, kao i parlamentarne rasprave o zakonu kroz dva čitanja, u koje se trebaju uključiti sve pravosudne institucije, znanstvenici i praktičari kao i drugi stručnjaci iz kaznenog procesnog prava, ali i udruge i građani pojedinci. Svima nam treba biti cilj zaustaviti daljnje tektonske potrese u kaznenom postupku, stvoriti stabilnije i trajnije kaznenoprocne forme i tako zaustaviti ovo zakonodavno nevrijeme u kojem se našlo hrvatsko kazneno pravosuđe u zadnjem desetljeću. Nadam se da će i ovaj rad pridonijeti tom cilju.

Summary

RESULTS OF THE WORK OF THE MINISTRY OF JUSTICE WORKING GROUP FOR ALIGNING THE CRIMINAL PROCEDURE ACT WITH THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF CROATIA

The enforcement of the decision of the Constitutional Court of the Republic of Croatia on the lack of conformity of the Criminal Procedure Act of 2008 with the Constitution is being conducted in two stages, of which the first has been completed, and the second is pending. The alignment of 17 articles of the CrPA with the Constitution, which did not require deeper reforms, was carried out through the amendments to the CrPA of December 2012. A working group has now been established at the Ministry of Justice in order to enforce the part of the decision of the Constitutional Court which requires corrections of structural weaknesses and balancing the Croatian criminal procedure so that it fulfils two constitutional functions, firstly to allow for effective prosecution and sanctioning of criminal offence perpetrators, and, secondly, to protect at the same time and to a sufficient extent the constitutional and Convention rights of the suspect, accused person and defendant against unlawful and arbitrary procedures of competent state authorities. The task of the working group has been to align the criminal procedure law with the jurisprudence of the European Court of Human Rights and the EU *acquis*. The paper consists of three parts. The first deals with the formal aspects of work of the working group, such as its establishment, composition and methods and intensity of work. The second part presents the Guidelines of the Ministry of Justice, which contain the legal framework, the general decision on the model of criminal procedure and the aim of the reform. The third part presents the concrete results of the work of the working group of the Ministry of Justice concerning the enforcement of the decision of the Constitutional Court and the meeting of the guidelines which deal with amendments to the Criminal Procedure Act and associated legislation: the Courts Act, the State Attorney Act, the USKOK Act, the Police Act, the Legal Profession Act, the Act on the Protection of Persons with Mental Disorders, and the Statute of the Bar Association.